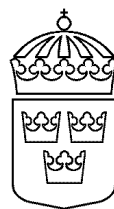

Riksdagens protokoll

2002/03:107

Tisdagen den 20 maj

Protokoll
2002/03:107

Kl. 14.00 – 16.21
18.00 – 20.43

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 14 maj.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2002/03:316

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:316 av Anne-Marie Pålsson om import av sockerhaltiga drycker

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är utländskt besök.

Stockholm den 14 maj 2003

Utrikesdepartementet

Leif Pagrotsky

Interpellation 2002/03:325

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:325 av Tobias Krantz om villkoren för kvinnors företagande

Interpellationen kommer att besvaras den 27 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är utländskt besök.

Stockholm den 19 maj 2003

Näringsdepartementet

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Tf. expeditiöschef

Interpellation 2002/03:328

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:328 av Jörgen Johansson (c) om de förtroendevaldas roll i samband med strejker

Interpellationen kommer att besvaras den 26 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 19 maj 2003

Näringsdepartementet

Hans Karlsson

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Tf. expeditionschef

Interpellation 2002/03:331

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:331 av Hans Backman (fp) om regelverk för arbetskraftsinvandring

Interpellationen kommer att besvaras den 26 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 19 maj 2003

Näringsdepartementet

Hans Karlsson

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Tf. expeditionschef

Interpellation 2002/03:337

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:337 av Åsa Torstensson (c) om kvinnors företagande

Interpellationen kommer att besvaras den 27 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är utländskt besök.

Stockholm den 19 maj 2003

Näringsdepartementet

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Tf. expeditionschef

Interpellation 2002/03:355

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:355 av Hans Backman (fp) om samordningen i arbetsmarknadspolitiken

Interpellationen kommer att besvaras den 26 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.
Stockholm den 19 maj 2003
Näringsdepartementet
Hans Karlsson
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Tf. expeditionschef

Prot. 2002/03:107
20 maj

Interpellation 2002/03:358

Till riksdagen
Interpellation 2002/03:358 av Ana Maria Narti (fp) om Svenska Akademiens ordbok
Interpellationen kommer att besvaras den 27 maj 2003.
Skälet till dröjsmålet är utländskt besök.
Stockholm den 19 maj 2003
Näringsdepartementet
Leif Pagrotsky
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Tf. expeditionschef

3 § Anmälan om uteblivna svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2002/03:368

Till riksdagen
Interpellation 2002/03:368 av Mikael Oscarsson (kd) om skyddsjakt av rovdjur
Ministern har inte funnit någon debattdag som passar före sommaruppehållet på grund av resor till Bryssel.
Stockholm den 13 maj 2003
Jordbruksdepartementet
Ann-Christin Nykvist
Enligt uppdrag
Lena Ingvarsson
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:369 av Jan Andersson (c) om villkor för ett livskraftigt lantbruk i Sverige

Ministern har inte funnit någon debattdag som passar före sommaruppehållet på grund av resor till Bryssel.

Stockholm den 13 maj 2003

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditionschef

Svar på
interpellationer

4 § Svar på interpellation 2002/03:306 om säkerhetsdepartement i stället för försvarsdepartement

Anf. 1 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Lars Ångström har frågat mig om jag avser att påskynda utvecklingen mot ett större fokus på civila hot och olyckor, på bekostnad av militära hot, och om jag är redo att också låta denna utveckling få betydelse i resursfördelningen.

Lars Ångström har vidare frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd för att även fortsättningsvis kunna ge en samlad bedömning av olyckor och säkerhetsarbetet i Sverige. Han frågar också om jag avser att säkerställa att det nationella centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor kan bygga ut sin verksamhet i Karlskoga i enlighet med tidigare fattade beslut.

De frågor interpellanten ställt till mig berör två olika områden. Jag tänker därför besvara dem i tur och ordning.

Begreppet civil säkerhet avser en mängd åtgärder inom ett stort antal politikområden som alla syftar till att trygga medborgarnas säkerhet. Verksamheten kan till exempel avse livsmedelspolitiken, energipolitiken, trafikpolitiken eller rättsväsendet. Denna vardagsverksamhet utgör också grunden för att samhället ska klara av även allvarligare händelser.

Försvarsdepartementets ansvarsområde avser till väsentlig del åtgärder som gäller höjd beredskap. Totalförsvarsresurserna kan dock i vissa specifika fall bidra till samhällets samlade förmåga att hantera allvarligare fredstida händelser.

Jag vill betona att regeringen under en följd av år har ökat fokuseringen på civila hot och risker. Sedan 1996 omfattas försvarspolitikerna av en vidgad syn på samhällets hantering av hot och risker. En konsekvens av detta är att de resurser som samhället förfogar över ska kunna användas så effektivt som möjligt. Hanteringen av skilda hot och risker ska därför präglas av en helhetssyn. En särskild ambition för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred har också formulerats.

I propositionen om samhällets säkerhet och beredskap, som överlämnades till riksdagen i mars 2002, redovisade regeringen åtgärder för att förbättra både den förebyggande verksamheten och krishanteringsför-

mågan. En ny myndighet, Krisberedskapsmyndigheten, har också bildats för att bidra till detta.

Enligt min mening har vi redan i dag en god förmåga att klara allvarliga krissituationer. Efter genomförda reformer kommer vår förmåga att förbättras ytterligare.

När det sedan gäller militära hot lämnar Försvarsberedningen med jämna mellanrum, nu senast i rapporten *Säkrare grannskap – osäker värld*, analyser av den säkerhetspolitiska utvecklingen i vår omvärld. Utifrån dessa görs sedan de ställningstaganden som ligger till grund för vår försvarspolitiska inriktning. Avvägning och fördelning av resurser har ju sin utgångspunkt i slutsatserna av den säkerhetspolitiska bedömningen. Därmed utformas den försvarspolitiska inriktningen.

Jag övergår nu till andra delen i interpellantens frågeställning, den om en samlad bedömning av olyckor och säkerhetsarbete i Sverige och om det nationella centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor.

Räddningsverket fick genom regeringsbeslut den 5 juli 2001 i uppdrag att utreda förutsättningarna för att i Karlskoga upprätta en funktion för statistik och olycksuppföljning. Funktionen skulle kunna utgöra en samordnande och gemensam resurs för det uppföljande arbetet inom det dåvarande politikområdet skydd mot olyckor. I regleringsbrevet för 2002 gav regeringen Räddningsverket i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter och organisationer påbörja uppbyggnaden av en nationell resurs för olycksuppföljning och statistikföring. Syftet var att en samlad bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige skulle kunna göras. Centrumet, officiellt Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor, är en del av detta.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2003 gett Räddningsverket i uppdrag att, i samverkan med berörda myndigheter och organisationer, fortsätta uppbyggnaden i Karlskoga. Därmed ska en samlad bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige kunna göras utifrån nationella, regionala och lokala behov. Räddningsverket har den 27 februari 2003 lämnat en delredovisning med förslag till framtida finansiering och en bedömning av övriga intressenters fortsatta deltagande. Uppdraget ska slutredovisas i samband med årsredovisningen för 2003.

Enligt regeringsbeslutet den 7 februari 2002 om inrättandet av centrumet är det önskvärt att verksamheten i Karlskoga blir hållbar på lång sikt. En förutsättning för detta är att centrumet blir en angelägenhet för hela samhället.

Anf. 2 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag vill tacka försvarsministern för hennes svar, som jag i huvudsak tolkar positivt.

Som jag påpekade i min interpellation pågår det en omvärdering i samhället där civila hot och civil säkerhet får en ökad betydelse och där den tidigare fokuseringen på militära hot tonas ned. Det blir alltmer uppenbart att de resurser som läggs på stora och osannolika hot som militär invasion är alltför omfattande och oproportionerligt stora jämfört med de satsningar som görs på vardagens säkerhet och olyckor.

För att vi ska få ett perspektiv på just de här vardagliga olyckorna vill jag jämföra med vad som hände i USA den 11 september 2001. Nästan 3 000 människor dog då i terrorattacken, och det är ungefär lika många

Prot. 2002/03:107
20 maj

Svar på
interpellationer

människor som dör i Sverige årligen på grund av olyckor. År 1999 dog 2 503 personer av olyckor i vårt land.

En naturlig konsekvens av den omsvängning som pågår vore naturligtvis att Försvarsdepartementet döps om till säkerhetsdepartementet och i väsentligt högre utsträckning än i dag fokuserar på civil säkerhet och civila olyckor. Min förhoppning är naturligtvis att det här kommer att gå så snabbt att Sveriges första säkerhetsminister kommer att heta Leni Björklund.

Jag är också glad åt att regeringen delar min syn att det behövs övergripande och tvärsektoriella analyser för att kunna fatta kloka beslut när det gäller prioriteringar av hur samhällets resurser ska användas för att öka medborgarnas säkerhet och förebygga olyckor. Det var väldigt positivt att regeringen tidigare gav Räddningsverket i uppdrag att starta Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor, NCO, i Karlskoga.

NCO publicerade i höstas en rapport, *Olyckor i siffror*, som ska vara årligen återkommande. Där visades bland annat att äldre är klart överrepresenterade i olycksstatistiken och att äldres fallolyckor är omfattande och ett växande problem som skapar både lidande och för samhället skenande kostnader. NCO har fått i uppdrag av regeringen att ge en samlad bild och göra en bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige. NCO planerar att under 2003 bland annat presentera en rapport om det samlade säkerhetsarbetet i Sverige, en äldreskadeatlas som fokuserar på de äldres olyckor och en totalskadeatlas som redovisar den totala olycksbilden i alla miljöer och för alla grupper i landet. Det är alltså ett viktigt arbete som utförs vid NCO som kan både stödja kommunerna i deras olycksförebyggande arbete och bli ett instrument för nationella prioriteringar i fråga om hur man mest kostnadseffektivt förebygger olyckor i samhället.

Enligt uppgifter i medierna hotas dock NCO:s existens på grund av oklarheten kring den framtida finansieringen. De äskade medlen för 2004 och 2005, sammanlagt 20 miljoner kronor i särskild finansiering, är ännu inte säkrade. Jag tolkar dock försvarsministerns svar positivt. Ministern säger att Räddningsverket har i uppdrag att fortsätta uppbyggnaden av NCO i Karlskoga och att det är önskvärt att verksamheten i Karlskoga blir hållbar på sikt.

Det är ett positivt besked som försvarsministern ger, men det kan förtydligas. Jag vill därför konkret ställa frågan: Kan försvarsministern i dag lova att verksamheten i NCO ska finansieras också under 2004 och 2005?

Anf. 3 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Den fråga Lars Ångström ställer, där han ber om en precisering, är svår för mig i dag. Vi befinner oss nu i ett budgetläge där vi bereder olika inkommande förslag. Räddningsverket har anmält att om man inte kan hitta andra intressenter som bidrar till finansieringen av centrumet så finns det en brist. Då är det upp till regeringen att bedöma hur den bristen ska täckas. Det är jag inte beredd att ge några löften eller utsagor om i dag.

Jag kan bara konstatera att det finns ett behov av uppföljning av skador och olyckor. Men i längden kan vi inte ha ett nationellt centrum för olycks- och skadeuppföljning om inte övriga myndigheter och organisat-

ioner är aktivt beredda att både delta i planeringen av verksamheten och bidra till finansieringen av den. I så fall blir risken att de sammanställningar och den kunskap som läggs ned inte förs tillbaka och får påverka själva verksamheternas utveckling. Därför är det en mycket viktig uppgift just nu att se till att man får en sådan dialog med andra intressenter att de också är beredda både att påverka programmen och att bidra till finansieringen.

Den processen vill inte jag påverka genom att i dag säga att i annat fall är regeringen beredd att gå in, utan den frågan måste beredas så att vi får ta ställning till hur vi i annat fall bäst löser uppgiften att få en sådan här sammanställning som också får effekter genom att man vidtar åtgärder när man märker att man kan förebygga olyckor.

Anf. 4 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag håller med försvarsministern om att det är viktigt att hitta andra delfinansierande intressenter, och där tror jag att det finns förutsättningar i och med att NCO ska bedriva ett tvärsektorielt arbete där det finns naturliga kopplingar till och kontakter med andra myndigheter och intressenter.

Men NCO har också fått i uppdrag av regeringen att göra en samlad bild och bedömning där man inte kan förvänta sig att andra myndigheter är med och delfinansierar. Jag tycker att det här är ett viktigt område. Som alltid när det gäller budgetarbete handlar det om prioritering, att använda de begränsade resurser som finns på rätt ställe. Det kan låta osexigt att tala om äldres fallolyckor. Vem intresserar sig för det? Men faktum är att de äldres fallolyckor orsakar samhället kostnader på mångmiljardbelopp varje år från skattemedel. Det är en typ av olyckor i det civila samhället som med ganska små och enkla medel skulle kunna förebyggas. Men det förutsätter den kunskap som NCO har i uppdrag att ta fram, den samlade bilden.

När vi talar om en budget på 20 miljoner är det alltså en struntsumma jämfört med de mångmiljardbelopp som fallolyckorna kostar, eftersom vi fortsätter att inte förebygga dessa olyckor. Jag menar att den statliga finansiering som det kan komma att handla om i fallet med NCO:s uppbyggnad i Karlskoga på sikt är en ren vinst. Kan vi använda den kunskap som NCO tar fram och förebygga alla de här olyckorna som orsakar flera tusen dödsoffer årligen i Sverige sparar samhället enorma summor, långt större än de som behövs för att finansiera NCO:s fortsatta arbete. Det vore en dum politik att i nit att försöka spara och få statsbudgeten att gå ihop spara just här, därför att det kommer att kosta mycket mer. Det är min bestämda uppfattning.

Anf. 5 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag ger Lars Ångström alldeles rätt i att det är viktigt att den här typen av kunskapsunderlag om äldres olyckor tas fram. I det fallet tror jag ändå, Lars Ångström, att du ska veta att jag som landstingsråd i Stockholms läns landsting drog i gång den studie som handlar om just äldres fallolyckor. Då finansierades den genom den dåvarande Länshälsokommittén som fanns i landstinget. Nu har den blivit en del av en sammanställning för hela landet, och det är säkert bra. Men det undantar inte landsting och kommuner från vissa åtgärder och att aktivt både

Prot. 2002/03:107
20 maj

Svar på
interpellationer

lämna material och bidra till att det blir bearbetat på ett sådant sätt att sammanställningen också kommer till stånd.

Jag är övertygad om att vi också måste hitta ett sätt för att föra ut kunskap och information på ett sådant sätt att det också driver på förändringar och utveckling så att man kan förebygga och bygga bort olyckor. Där är Lars Ångström och jag alldeles överens. Men jag har sett exempel på när den här typen av centrala åtgärder innebär att man också tar av andra intressenter engagemanget och lite grann ansvaret för uppgiften. Det är den balansgång vi just nu har att pröva i den fortsatta beredningen, så att vi hamnar rätt.

Med det tror jag kanske också, Lars Ångström, att jag har klargjort att säkerhetsarbetet måste föras på många håll i samhället, av många myndigheter och på många politikområden. Det är viktigare att det sker än att vi för ihop allt och sätter en ny etikett på Försvarsdepartementet. Jag tror att det är väldigt viktigt att Jordbruks-, Social- och Näringsdepartementen känner att de har ett viktigt ansvar för medborgarnas säkerhet.

Anf. 6 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag delar försvarsministerns uppfattning att det naturligtvis gäller att inte ta undan ansvaret från berörda myndigheter eller andra intressenter i samhället. Mitt exempel med fallolyckor som kostar mångmiljardbelopp var just ett exempel av väldigt många. Det som vi saknar i dag är en övergripande bild av hur olyckorna i det civila samhället ser ut och var vi med minst resurser kan göra mest nytta. Det är i kraft av att vi saknar den överblicken och den analysen som vi i dag satsar 100 miljoner kronor om dygnet på ett militärt invasionsförsvar, trots att militära hot inte längre existerar enligt militären själv, och i stort sett inte satsar någonting på till exempel att förebygga äldres fallolyckor.

Vi tycker nog lika i många delar av debatten. Jag vill återigen understryka vikten av att i ivern att spara göra rätt prioriteringar. Det som ibland kan synas som en utgift kan i själva verket visa sig vara en investering som på sikt skapar en stor samhällsvinst.

Jag har en stor förhoppning om att vår nuvarande försvarsminister har en bredare bild än många andra har haft tidigare i dessa frågor eftersom försvarsministern har en betydligt bredare bakgrund än en snävt militär. Jag väljer att tolka försvarsministerns svar som positivt – att försvarsministern ser behovet av att få den samlade bilden och att det är viktigt att finansiera NCO:s verksamhet i Karlskoga.

Anf. 7 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Vi är alldeles överens om, Lars Ångström, att vi ska försöka åstadkomma engagemanget och förutsättningarna för ett bra skadeförebyggande arbete. Men jag tycker inte att man hela tiden kan ställa kostnaderna för och behoven av ett militärt försvar i motsatsställning till detta – även om det handlar om prioriteringar.

Vi har sparat på det militära försvaret. Vi lägger i dag inte ut 100 miljoner per dag på det militära försvaret. Vi lägger ned långt mindre. Vi lägger framför allt inte ned några pengar i ett ålderdomligt invasionsförsvar. I stället moderniserar vi det till ett modernt insatsförsvar som ska kunna användas i Sverige men framför allt bidra i internationella fredsfrämjande uppgifter. Det är också åtgärder som Lars Ångström tycker är

viktiga, men det hindrar inte att vi båda får se till att vi har råd med bra skadeförebyggande arbete och med ett försvar som svarar mot de hot som finns mot oss och de hot som finns ute i världen.

Prot. 2002/03:107
20 maj

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2002/03:357 om riksväg 50

Anf. 8 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Ulrik Lindgren har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att de särskilt utpekade objekten i länsplanerna inte nedprioriteras i Vägverkets planering samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att det så snart som möjligt i planeringsprocessen slås fast att länsplanen i Dalarnas län redan under de första åren ska innefatta åtgärder för riksväg 50 Gruvan–Tallen och Ornäs–Tallen.

Precis som Ulrik Lindgren tar upp i sin interpellation meddelade regeringen riksdagen i november 1999 att som en följd av försvarsbeslutet tidigare på hösten skulle objekten Gruvan–Tallen och Ornäs–Tallen tidigareläggas. I Dalarnas länsplan för perioden 1998–2007 ligger objektet Gruvan–Tallen åren 2001–2004, medan utbyggnaden av Ornäs–Tallen ska ske under åren 2004–2007. Arbetsplanen för Ornäs–Tallen vann laga kraft år 2001, medan arbetsplanen för Gruvan–Tallen vann laga kraft för några veckor sedan, enligt Vägverket.

I de planeringsdirektiv för den långsiktiga planeringen 2004–2015 som regeringen beslutade i mars 2001 pekades objekten Gruvan–Tallen och Ornäs–Tallen ut, och Länsstyrelsen i Dalarna fick i uppdrag att lägga in dem i sin länsplan under de första åren av planeringsperioden.

För att klara utgiftstaken föreslog regeringen i årets vårproposition att vissa politikområden behöver begränsa sina utgifter. Dit hör transportpolitiken, där en neddragning görs på 500 miljoner kronor 2003 och 1 miljard kronor 2004.

När vårpropositionen har beslutats av riksdagen kommer arbetet med nya regleringsbrev för Vägverket och Banverket för 2003 att inledas.

Vägverket har tidigare haft för avsikt att inleda utbyggnaderna av både Gruvan–Tallen och Ornäs–Tallen sent på hösten i år. Vägverket har nu inlett ett arbete med att analysera vårpropositionen, i syfte att klarlägga vilka utbyggnadsprojekt som kan inledas de närmaste åren.

Anf. 9 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Tack för svaret av statsrådet Ulrica Messing på min interpellation om riksväg 50 mellan Falun och Borlänge. Jag kan dock inte säga att jag är nöjd med svaret.

Minister Messing bejakar i svaret att det finns ett klart löfte från regeringen att som en del i åtgärdspaketet för att mildra effekterna av nedläggningen av Dalregementet skulle de båda vägsträckorna Gruvan–Tallen och Tallen–Ornäs tidigareläggas så att det skulle bli fyrfiligt hela sträckan mellan Falun och Borlänge – sammanlagt ungefär 20 kilometer fyrfiligt mellan de bägge städerna. Det löftet uttalades direkt i samband med beslutet om Dalregementets nedläggning den 22 oktober 1999. Löf-

tet har sedan upprepats ett antal gånger och preciserats i regeringsbeslut, i Dalarnas länsstrafikplan och i Vägverkets arbetsplan. Sträckan Gruvan–Tallen hamnade i den första perioden 2001–2004, och byggstart har varit utsatt till i höst. Sträckan Tallen–Ornäs hamnar i perioden 2004–2007. Tanken har varit att fullfölja hela vägen till Ornäs i ett svep, även av skälet att det är billigare att göra allt utan avbrott.

Ett antal andra löften ställdes också ut i samband med regementsnedläggningen – jobb i den privata sektorn, jobb i offentlig verksamhet, högskoleplatser med mera. Det enda löfte som fullföljts efter de fyra åren är att regementsområdet skulle ställas till förfogande för annan verksamhet. Det har skett. Det har visst haft framgång till många delar. Nu gäller det vägfrågan.

Ulrica Messing håller med om att det finns ett uttalat löfte från regeringen men drar i svaret ingen som helst slutsats av detta utan konstaterar bara att Vägverket är inne i sin process. Det är inget svar på mina frågor, herr talman. Det är ett icke-svar.

Som Ulrica Messing väl känner till har Vägverket aviserat att avsnittet Tallen–Ornäs kanske måste flyttas fram eftersom regeringens vårproposition innebär besparingar på väganslaget med 1,2 miljarder. Drygt 250 miljoner kronor av de 1,2 miljarderna skulle Vägverket ordna med hjälp av en senareläggning. Det har inte hörts någon rättelse till fastställd prioritering från någon regeringsföreträdare. Inte heller statsrådet Ulrica Messing röjer någon som helst reaktion över att Vägverket kan komma att bryta ett regeringsbeslut – ingen besvikelse, ingen irritation, inget tal om rättning i leden i ett vägverk som lyder under statsrådet.

Därför, herr talman, har jag känt mig tvungen att ställa mina frågor till minister Messing. Eftersom det nu inte blir något svar från ministern måste jag upprepa mina frågor till statsrådet.

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att de särskilt utpekade projekten i planerna inte nedprioriteras i Vägverkets planering? Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att det så snart som möjligt i planeringsprocessen slås fast att länsplanen i Dalarna redan under de första åren ska innefatta åtgärder på riksväg 50 Gruvan–Tallen och Ornäs–Tallen?

Anf. 10 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Ulrik Lindgren lätsades i sitt inlägg apropå hans interpellation till mig omedveten om den parlamentariska processen. Jag vet att Ulrik Lindgren kan reglerna.

Den socialdemokratiska regeringen har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet lagt fram ett förslag till en vårproposition där de ekonomiska ramarna för det här året och för nästa år ska slås fast. Den ska riksdagen fatta beslut om. Först när riksdagen har fattat beslut om den kan vi ge tydliga direktiv eller löften om konsekvenserna av de föreslagna åtgärderna. Det skulle vara mig främmande att utgå från att de förslag vi har lagt fram skulle gälla innan de har behandlats av riksdagen. Däremot har vi gett ett uppdrag till våra myndigheter att räkna på vilka konsekvenser både minskade och ökade anslag har för de planer som Vägverket, Banverket och andra myndigheter och verk lägger fram.

Precis som enskilda personer i vårt land påverkas av om landet har en högkonjunktur eller en lågkonjunktur och därmed hur mycket pengar de

får över i plånboken eller hur mycket studiebidrag tonåringarna kan få varje sommar när gymnasieskolan har sommarlov, på samma sätt påverkas våra myndigheter och verk i sitt arbete. Det är ibland otroligt frustrerande. Vi vill ofta arbeta fortare, och vi önskar att verkligheten vore en annan. Men det finns också något slags rättvisa i att när enskilda personer får spara i sina utgifter måste vi också orka och våga spara på våra myndigheter och verk. Det vi nu diskuterar i interpellationen är en konsekvens av att vi har ett sämre ekonomiskt läge i Sverige än vad vi trodde för ett och ett halvt eller ett år sedan. Det påverkar också i vilken takt vi kan bygga nya vägar eller dra ny järnvägsräls.

Det är alldeles klart att vi har bett våra myndigheter att prioritera de löften som regeringen har gått fram med. Ett sådant löfte är just riksväg 50. Det är också väldigt klart, när man tittar på den länsplan som Dalarna har, att Dalarna och Västerbotten är de län som får allra mest i länsanslag varje år. Dalarna fick förra perioden 367 miljoner kronor, och det är mycket mer än vad många andra skogslän har fått. Det är ingen tillfällighet, därför att vi fördelar pengarna utifrån de behov som finns.

Regeringen är medveten om de förutsättningar som finns i Dalarna. Vi är också angelägna om att göra just Dalarnas länsplan framtung, det vill säga kunna lägga viktiga objekt långt fram i planen, för att å andra sidan be andra län lägga andra viktiga objekt som de har senare i sina länsplaner eftersom pengarna är begränsade.

Nu har vi gett Vägverket i uppdrag att ha en beredskap för att kunna tidigarelägga byggstarten för just riksväg 50. Fortfarande arbetar vi utifrån det. Precis som jag sade i mitt interpellationssvar blev ju arbetsplanerna för de båda sträckorna klara så sent som för några veckor sedan. Det är inte så att regeringen fram till nu har tagit några initiativ som har försenat något arbete eller de löften vi tidigare har avgett.

Nu måste våra myndigheter, om riksdagen ställer sig bakom det förslag till vårproposition som regeringen har lagt fram tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, räkna på vad det innebär för det fortsatta arbetet och i vilken takt man kan fortsätta att bygga.

Anf. 11 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Ulrica Messing har givetvis helt rätt i att jag är medveten om den parlamentariska processen och också är medveten om att vilken regim som helst ibland måste skära i uppsatta ekonomiska ramar därför att verkligheten har förändrat sig så att man måste göra det.

Kristdemokraterna har gjort en annan prioritering och gör inte bantningen med 1,2 miljarder på vägenslaget. Men regeringen väljer att göra det. Det är regeringens val, och jag kan ha förståelse för att man måste göra sådana val ibland. Däremot kan man inte, som ministern gör, tala om att man därefter ska uttala löften eller eventuellt upprepa gamla löften, utan man måste också beakta de löften som är avgivna.

Jag är givetvis också medveten om att det finns en skog av propåer och påtryckningar från olika delar av landet med anledning av den aviserade nedbantningen med 1,2 miljarder. Det är fullt begripligt att statsrådet därmed måste svara undvikande i väntan på att Vägverket i augusti lämnar sitt remissbehandlade förslag, så att ministern därefter på nytt kan gå in och säga hur det ska vara.

Jag menar att det är annorlunda i det här fallet, vilket ministern egentligen också har bejakat. Detta är ett fyra år gammalt löfte, som har upprepats stup i ett när frågan har varit på tal i medierna eller när regeringsföreträdare har träffat kommunalfolk i Dalarna. Det har upprepats och upprepats att det här ska göras.

Det duger inte att lämna ett skriftligt svar där man bara hänvisar till Vägverkets process i det här fallet, enligt min mening. Ministern måste, som ansvarig för de här frågorna, säga att det är klart att man ska fullfölja löftet om en fyrfilig väg mellan Falun och Borlänge. Eller också får ministern beklaga och be om ursäkt och säga till Dalarna att man inte längre kan stå för detta löfte därför att den ekonomiska verkligheten har ändrat sig, men att man står för att man har gjort en annorlunda prioritering. Det går inte att säga både det ena och det andra.

Jag tyckte mig ändå uppsnappa i ministrarnas svar att hon, trots det skrivna svaret, någonstans bredvid – som hon inte redovisar – har bett Vägverket prioritera riksväg 50. Hur ser den prioriteringen ut i så fall? Betyder det att det är samma tidsplan som förut, det vill säga att Vägverket har att rätta sig efter det gamla regeringsbeslutet? Eller betyder det någon tidsrevidering jämfört med det tidigare regeringsbeslutet? Det blir den naturliga frågan.

Anf. 12 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är så, precis som Ulrik Lindgren sade, att vi i tidigare beslut och i detta beslut har varit oerhört tydliga till Vägverket i det här fallet men också till andra myndigheter och verk med att man ska prioritera tidigare löften. Vi har också varit oerhört tydliga med att man inte ska spara på underhåll eller på arbetet med tjälsäkring. En konsekvens av det är eventuella besparingar så att man får bygga nya vägar eller nya dragningar i lite långsammare tempo.

Hur det ska se ut och vilka förslag som Vägverket och Banverket kommer att lägga fram till regeringen vet vi ännu inte.

Först avvaktar vi att riksdagen ställer sig bakom vårpropositionen. Vi har redan tidigare, långt före vårpropositionen, resonerat på samma sätt. En myndighet som ska bygga vägar eller järnvägar har långa planeringsperioder, och myndigheterna och verken måste därför kunna räkna på att bygga både snabbare och långsammare och veta vilka konsekvenser det för med sig. Det är oerhört viktigt, inte minst därför att staten ofta tecknar avtal med andra aktörer och måste veta vilka konsekvenser de avtalen för med sig, så att vi inte bryter mot något av dem.

Våra myndigheter och verk har en beredskap för att både gasa och bromsa. Det är en verklighet nu, och det har varit en verklighet. Jag utgår från att det kommer att vara så också i fortsättningen.

Därutöver har vi nu, precis som tidigare, varit väldigt klara med att säga att vi i första hand i den plan som nu ska ta form och de direktiv vi ger till våra myndigheter och verk ska prioritera tidigare löften. Vi ska inte skära på underhåll och tjälsäkring. Det betyder att vi får bygga en del nya vägar lite långsammare än vad vi hade önskat.

Anf. 13 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Frågan har varit livligt debatterad i medierna i Dalarna, i både Dala-Demokraten och Falu-Kuriren, och kanske också i någon

tidning utanför länet. Vägverket har just redovisat att om de ska plocka bort 1,2 miljarder från 4,5 miljarder är det väldigt svårt att inte tulla på projektet mellan Falun och Borlänge. Precis som ministern redovisar måste man först beakta inköpsprocedurer som har påbörjats och avtal som har skrivits med entreprenörer.

Herr talman! Socialdemokraterna har haft fyra år på sig att fullfölja det löfte de avgav i beslutet om regementsnedläggningen 1999. Fyra år får betraktas som en ganska lång tid för att förverkliga vad som har utlovats. Men jag tror att Dalarna rätt väl har tålt de här fyra åren och varit glad över att det nu ändå blir en start av projektet i höst detta år.

Bygge av väg är en konkret sak, som alla kan se. Det gör att man kan få förtroende för att regeringen står för sina löften. Det skulle också ha gett den psykologiska effekten att besvikelsen tonas ned över att övriga löften som uttalats efter regementsnedläggningen är högst ofullbordade.

Nu är det väldigt osäkert om det här väglöftet kommer att förverkligas, och det finns naturligtvis risk för att regeringen kommer att drabbas väldigt hårt i sitt förtroendekapital.

Ministern har nu gett beskedet att löftet ska prioriteras men inte kunnat ange om det kommer att betyda samma sak som förut, nämligen byggstart i höst och fullföljande i ett svep, eller om det blir en revidering enligt Vägverkets aviseringar.

Vi kommer tydligen inte längre i dag, herr talman, utan vi kommer att få kämpa vidare för den här saken.

Anf. 14 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag utgår från att vi får göra det, Ulrik Lindgren. Men jag vill ändå understryka det jag sade alldeles nyss, att alltid när vi ska bredda gamla vägar eller bygga nya vägar är det väldigt långa processer. Det är viktigt att komma ihåg det, eftersom jag också är mån om att vi ska leva upp till de löften vi har avgett.

När man bygger nya vägar handlar det väldigt mycket om att man måste vara oerhört försiktig med olika prövningar, som miljöprövningar och markprövningar. Man ska ofta hantera svåra inlösenfrågor, och det leder ofta till väldigt många överklaganden. Ulrik Lindgren har flera sådana exempel i sitt hemlän. Vi vet att processen har varit oerhört arbetsam.

Därför vill jag återigen säga att vi inte på något sätt har försökt förskjuta arbetet med riksväg 50, utan det är först för några veckor sedan som arbetsplanen där blev klar. Det kan vara viktigt att komma ihåg det när vi nu ska gå vidare i processen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2002/03:382 om nationell vägplan

Anf. 15 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att processen med att ta fram en nationell vägplan ska vara optimal för samhället och inte störas av politiska hänsynstaganden. Frågan

Prot. 2002/03:107
20 maj

Svar på
interpellationer

är ställd mot bakgrund av att Torsten Lindström i Vägverkets offentliga arbetsunderlag läst, angående objektet Trelleborg–Vellinge på E 6, att ”företrädare för regeringspartiet har enligt Trelleborgs kommun utlovat en snar byggstart”.

Regeringen har gett Vägverket, Banverket och länen i uppdrag att upprätta långsiktiga planer för transportinfrastrukturen för perioden 2004–2015. Planförslagen ska redovisas till regeringen den 4 augusti i år.

Jag har sedan jag blev ansvarig för infrastrukturpolitiken förra hösten besvarat ett stort antal frågor från riksdagsledamöter och deltagit i flera interpellationsdebatter om framtida väg- och järnvägsutbyggnader. Jag har hela tiden sagt att det är myndigheterna som nu har ansvaret för att prioritera olika åtgärder och sedan förankra sina förslag genom en remisshantering. Den politiska processen under min ledning tar sedan vid efter den 4 augusti, då planförslagen ska granskas.

Som svar på Torsten Lindströms fråga tror jag att detta är den viktigaste åtgärden jag kan vidta: att inte ge några löften om att vissa vägar eller järnvägar ska byggas ut, utan invänta de förslag som lämnas till mig den 4 augusti.

Anf. 16 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Allra först vill jag tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Det är intressant att för första gången få diskutera med statsrådet. Men jag måste tillstå att jag är besviken. Inte med ett enda ord besvarar statsrådet den fråga jag ställt i interpellationen.

Just nu pågår runtom i vårt land ett arbete med att ta fram en nationell vägplan för perioden 2004–2015. Planen tas fram av Vägverket och ska så småningom bli underlag för beslut om hur de i och för sig otillräckliga medlen för investeringar i infrastrukturen ska fördelas och hanteras på ett optimalt och rimligt sätt. Det är ett viktigt arbete, i synnerhet med tanke på de brister som finns i svensk infrastruktur.

Ganska ofta när vi färdas i vårt land är det ju som att åka bergochdalbana i en schweizerost. Vägarna är eftersatta. Naturliga och helt nödvändiga underhåll är på många håll satta på undantag. Groparna har blivit fler, för att inte tala om de investeringar som kommit på undantag när saneringen av statens ekonomi kallat, investeringar som skulle vara helt nödvändiga för att möjliggöra både tillväxt och utveckling och nollvisionen med ökad trafiksäkerhet och färre döda och skadade.

Den förda politiken står i bjärt kontrast till det kristdemokratiska alternativet. År 2004 satsar vi i stället 850 miljoner kronor mer än regeringen för investeringar i och underhåll av vägar.

Herr talman! I det pågående arbetet med att ta fram den nationella vägplanen har ett förslag remitterats till kommuner, länsstyrelser och andra instanser. Förslaget bygger på Vägverkets granskning av de föreslagna investeringar som kostar mer än 100 miljoner. Granskningen väcker ett antal frågor, inte minst när det gäller beskrivningarna av de politiska beslut och förankringar som i hög grad berör statsrådets departement och parti. Särskilt märkvärdigt är det att de politiska beskrivningarna finns före den samhällsekonomiska kalkylen och redogörelsen för miljökonsekvenserna.

I granskningen finns politiska värderingar. Det stämmer alltså inte helt att, som statsrådet säger, den politiska processen börjar i höst. Den

verkar vara i full gång. Borde inte processen i stället ta sin utgångspunkt i samhällsnyttan och konsekvenserna för människor, miljö och samhälls-ekonomi?

Min fråga handlar inte om lovvärda enskilda investeringar. Den handlar om principfrågan, vad ministern tänker göra för att processen som pågår ska vara den optimala för samhället. Då kan inte ministern smita från debatten genom att hänvisa till det som händer när processen avslutats. Det är ju uppenbart att den politiska processen redan är i gång.

Varför skulle annars Vägverket skriva om ett projekt, E 4/12 Umeå, att "politiska diskussioner på hög nivå har förts"? Och så namnges kommunalråd och tjänstemän på Näringsdepartementet som har varit involverade i denna diskussion på hög nivå. Frågan är onekligen om utfästelser utan saklig grund har gjorts. Det är ministerns ansvar.

Herr talman! Är det inte risk att politiska skäl avgör investeringarna långt tidigare än statsrådet vill medge?

Jag förväntar mig ett svar på den fråga jag faktiskt har ställt i dag. Tycker statsrådet att det är rimligt med den här typen av hänsynstaganden, och vad tänker statsrådet göra?

Anf. 17 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Nu tycker jag att Torsten Lindströms interpellation blev intressant. Nu handlar det om principfrågan och inte, såsom i interpellationen, om en enskild väg. Det var det som interpellationen utgick från, och detta försökte jag svara på.

Principfrågan är i allra högsta grad oerhört intressant därför att, som Torsten Lindström säger, vägar sätts på undantag då statens ekonomi ska saneras. Så är det naturligtvis. Precis som jag underströk i min tidigare interpellationsdebatt kommer statens satsningar på vägar och järnvägar och på all annan verksamhet som betalas med skattepengar alltid att påverkas av hur mycket skatter och hur hög tillväxt vi har i vårt land. När det är lågkonjunktur får vi spara lite mer, och när det är högkonjunktur kan vi bygga lite snabbare. Det betyder inte att vi inte har gjort politiska prioriteringar. Trots den sanering som regeringen gjorde under 90-talet, med den usla ekonomi som då var, har vi till exempel gett Vägverket i uppdrag att prioritera de hundra farligaste vägarna i vårt land, att bygga bort de värsta korsningarna och att förbättra de påfarter som man vet har varit farliga.

Vi har bett Vägverket att vika 17 miljarder kronor varje år till arbetet med tjälsäkring, och vi har varje år under de senaste åren riktat pengar från det administrativa anslaget till praktisk verksamhet. Vi är oerhört noga med att arbetet för nollvisionen ska ligga fast, och det kommer att vara en av ledstjärnorna efter det att regeringen tar över processen den 4 augusti.

Torsten Lindström ställer den principiella frågan till mig om vad som egentligen ska vara grunden när regeringen lägger fast den nationella planen, vad vi ska utgå från. Det svaret är ganska enkelt. Vi ska utgå från de sex transportpolitiska mål som riksdagen har satt upp. Det är de som styr oss och inte ett försök att fördela pengar utifrån enskilda företag eller enskilda politiker som är duktiga på att agera medialt. Det är riksdagens transportpolitiska mål som ska ligga till grund för regeringens beslut.

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

Det är först den 4 augusti som jag tar emot Banverkets och Vägverkets förslag till planer, och efter den 4 augusti är jag beredd att diskutera andra politiska frågor som också är oerhört viktiga, till exempel hur vi ska kunna sammanlänka transportpolitiken mycket bättre.

Jag tror att vi måste vara oerhört duktiga på logistik i vårt land till exempel. Vi har ett näringsliv som till 75 % lever på export. Då kanske vi ska anstränga oss lite extra för att se hur de olika transportslagen, vägen, järnvägen och sjöfarten, kan komplettera varandra och hur de kan fungera gemensamt. Den typen av ställningstaganden har inte riksdagen bett våra myndigheter och verk att göra, men det kanske ändå finns en politisk poäng i att vi också tar den typen av hänsyn.

Anf. 18 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Nu blev det en mycket bättre diskussion med statsrådet. Nu kommer vi in på principfrågan, som interpellationen handlade om. Jag refererade till exemplet i interpellationen som ett exempel och ingenting annat.

Herr talman! Regeringen får självklart, om regeringen tycker att det är rätt, lägga fram förslag där man använder sig av investeringar som ska garantera tillväxt, framtid, utveckling och välfärd, investeringar som ska hindra att människor skadas till liv och lem och till och med dödas. Regeringen får självklart använda den typen av investeringar för att reglera en ekonomi i fritt fall och reglera obalanser i den statliga ekonomin, om regeringen så tycker. Det har Ulrica Messing all rätt att göra.

Vi kristdemokrater tycker inte det. Vi satsar på vägarna, men statsrådet kan självklart spara om statsrådet tycker att det är rätt och riktigt.

Sedan säger statsrådet att de politiska prioriteringarna inte är gjorda. Men, herr talman, jag kan ta fram Vägverkets granskning. Jag konstaterar att det på objekt efter objekt finns konstateranden om politiska prioriteringar.

Jag gav tidigare ett exempel från norra Sverige. I interpellationen tar jag upp ett exempel från Skåne. Jag kan också nämna ett exempel från Katrineholm, som ju är en stad som regeringen har vissa förbindelser med. Under rubriken Politiska beslut står det: "Det finns en del politiska lösningar kring detta projekt." Det handlar om riksväg 55.

Oavsett sakfrågan som säkert är lovvärd, tycker inte statsrådet att det är en smula märkligt att en myndighet, ett verk under hennes fögderi, använder sig av den här typen av politiska beskrivningar – för att inte tala om de högljudda samtal som jag nyss refererade till och som tydligen hade förts mellan några kommunalråd och några tjänstemän på statsrådets eget departement? Tycker inte statsrådet att den här typen av hänsynstaganden är något malplacerade i en process som ska vara fri från politiska ställningstaganden?

Herr talman! Utifrån dessa exempel konstaterar jag att den politiska processen är i gång. Då vill jag givetvis fortfarande ställa min fråga till statsrådet. Statsrådet talar här om vilka viktiga, objektiva kriterier som ska gälla, men de är tydligen inte relevanta i verkligheten eftersom den politiska processen är i full gång. Hur tänker då statsrådet agera för att den här processen med att prioritera och värdera blir trovärdig och får en hög grad av acceptans i hela Sverige, när väl prioriteringarna så småningom måste göras mellan olika objekt?

Sedan låter det bra när statsrådet talar om att prioritera de farliga vägarna. Det kan statsrådet och jag vara överens om. Men det är ju tydligen inte heller riktigt överensstämmande, om man ser till de exempel som jag nyss refererade till. Där står det ingenting om de farligaste vägarna. Det står om politiska hänsynstaganden långt innan man talar om miljöfrågor, trafiksäkerhet och annat viktigt som vi brukar vara överens om.

Herr talman! Så min fråga till statsrådet förblir: Vad tänker statsrådet göra för att upprätta processen så att den får ett brett förtroende, eftersom den är i full gång och sker under statsrådets eget ansvar?

Anf. 19 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! När Torsten Lindström och jag nu debatterar börjar jag att känna mig gammal i politiken, och det är kanske roligt på sitt sätt. Men jag har stått i denna kammare och fått kritik 180 grader härifrån, alltså från rakt motsatt håll. Jag har försvarat varför vi tar från barn och ger till betong. Det var en känd politiker som Torsten Lindströms parti en gång samarbetade med som framförde den kritiken. Nu får jag kritik för att jag står här och försvarar varför vi tar från betong för att i stället satsa på barn. Jag vet inte vilken kritik som jag tycker är lättast att ta, men jag tror att jag föredrar den senare.

Jag har nu suttit i regeringen under några år. Under den tiden har regeringen varit nödd och tvungen att berätta för barnfamiljer, arbetslösa och pensionärer varför de måste få lite mindre i sin plånbok och varför vi måste ta ett stort gemensamt ansvar för att sanera den ekonomi som bokstavligt talat var i fritt fall – som också Torsten Lindström säger – när vi fick regeringsmakten.

Efter alla gånger som jag har gjort det har jag bestämt mig för: inte en gång till. Därför är jag beredd att också här i kammaren, inför kommunalråd, inför näringslivsföreträdare eller inför vem som helst försvara varför vi nu, när ekonomin är sämre i landet och vi precis som alla andra länder drabbas av en lågkonjunktur, får lägga asfalt lite långsammare än vad vi hade önskat. Hellre det, Torsten Lindström, än att vi återigen hamnar i en situation med en ekonomi i fritt fall.

Sedan ska Vägverkets prioriteringar grundas bland annat på politiska ställningstaganden. Det är de mål för transportpolitiken som riksdagen har satt upp som Vägverket ska utgå ifrån, och det är ju politik i allra högsta grad.

Precis som Torsten Lindström tycker jag att Vägverket har tagit upp dåliga exempel på sin hemsida. Där delar jag Torsten Lindströms uppfattning. Det är alldeles uppenbart att de kan missförstås, och det är olyckligt. Det undergräver trovärdigheten i processen. Jag utgår ifrån att en del av citaten härrör sig från uppvaktningar av olika slag. Men jag utgår också ifrån att Vägverket tar sitt ansvar och rensar bort den typen av missförstånd som kan finnas på hemsidan, så att ingen i efterhand tror att den process som vi nu är oerhört måna om ska få en bred och djup förankring är uppgjord innan, därför att det är den inte.

Anf. 20 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag välkomnar att statsrådet tar fram kvasten och börjar städa upp på hemsidorna. Det kanske behöver städas också på andra ställen.

Statsrådet talar om detta med att satsa på barn eller betong och en ekonomi i fritt fall. Det är just det som vi har nu. Vi har en ekonomi i fritt fall. De som får betala för det är både barnen inom den mjuka välfärden och väginvesteringarna som ska garantera svensk välfärd och undvika att så många blir skadade och dödade i trafiken. Det är ju just den prioriteringen som regeringen gör i en ekonomi i fritt fall som regeringens politik har lett fram till. Man skär både på välfärden och på det som statsrådet väljer att kalla för betong.

Vi kristdemokrater har ett annat förhållningssätt. Vi ser betongen som en väg i bokstavlig mening för att skapa ett barnvänligt samhälle. Vi behöver ett samhälle som kan utvecklas och där inget barn behöver bli skadat i trafiken.

Herr talman! Statsrådet påstår att den politiska processen ännu inte är i gång och att Vägverket gör rätt i att ta hänsyn till riksdagens beslut. Ja, det är vi överens om. Riksdagens beslut gäller. Men hur stämmer det överens med att Vägverket i sina politiska ställningstaganden räknar upp uppvaktningar från olika kommunalråd och möten med höga tjänstemän på statsrådets departement och tar dessa som intäkt för den politiska viljan? Det kan väl ändå aldrig vara trovärdigt. Det kan väl ändå aldrig stämma?

Misstanken väcks onekligen om att det bakom kulisserna pågår en lobbyverksamhet där det är svårt för statsrådets departement och hennes parti att hålla fingrarna i styr, att inte gå in i processen långt innan man ska göra det, som statsrådet vill ge sken av.

Herr talman! Med tanke på att man måste få bukt med schweizerosten, de trasiga vägarna, kvarstår min fråga till statsrådet: Vad mer konkret, förutom att ta till sopkvasten, tänker statsrådet göra för att den här processen ska bli trovärdig?

Anf. 21 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi har en jättesatsning på infrastrukturen framför oss. Det innebär fantastiska möjligheter som vi alla ska engagera oss djupt i. Under dessa år och under nästa planeringsperiod ska 364 miljarder kronor fördelas. Vi har aldrig någonsin sedan svensk järnväg började byggas på 1800-talet satsat lika mycket på järnvägssidan som vi nu ska göra. Dessa pengar ska användas på ett skickligt och korrekt sätt, och de ska alla användas för att uppfylla de mål som riksdagen har ställt sig bakom.

Ett av dessa mål som jag är mån om att vi anstränger oss lite mer för är just att den nya infrastrukturen och de nya pengarna ska skapa möjligheter för oss att leva upp till nollvisionen. Är det någonting som ska vara en viktig drivkraft och en motor för Sveriges förutsättningar för tillväxt är det just de människor som har möjlighet att vara med och skapa denna tillväxt. Ingenting är så tillväxtfrämjande som människors hälsa. För att människor ska kunna leva och bo i hela vårt land är infrastrukturen viktig. Här gör vi nu en satsning på 364 miljarder.

Anf. 22 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att Posten AB ska leva upp till sitt regionalpolitiska ansvar så att konkurrensvillkoren för företagsamheten blir likartade och klyftorna inte ökar regionalt.

Agne Hansson tar i sin interpellation upp exemplet att Posten minskar antalet inlämningsställen för tidningar och tidskrifter och att detta får konsekvenser för konkurrensen inom tryckeribranschen och att det uppstår en regional obalans bland tryckerierna i landet.

Arbetsfördelningen inom regeringen är sådan att det är Leif Pagrotsky som ansvarar för Posten som bolag och jag som ansvarar för regleringen av postmarknaden.

Som postpolitiskt mål har staten sagt att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som innebär att alla kan ta emot brev och andra försändelser som väger högst 20 kilo. Det ska också finnas en möjlighet för alla att få sådana försändelser befordrade till rimliga priser. Dessutom ska enstaka försändelser befordras till enhetliga priser.

Enligt postlagen krävs tillstånd för att få bedriva postverksamhet. Tillstånd får förenas med villkor om skyldighet att tillhandahålla en så kallad samhällsomfattande posttjänst. En samhällsomfattande posttjänst innefattar just de krav på postverksamheten som det postpolitiska målet beskriver. Dessutom säger Postens tillståndsvillkor att expeditions- och inlämningsställen ska ligga så tätt att användarnas behov beaktas.

Posten AB ska enligt sina tillståndsvillkor tillhandahålla en samhällsomfattande posttjänst. Villkoren föreskriver också att indragningar av inlämnings- och utdelningsställen som berör fler än en användare och för vilka inte ett godtagbart alternativ anvisas ska godkännas av Post- och telestyrelsen.

Post- och telestyrelsen är den myndighet som är utsedd av regeringen att meddela tillstånd för postverksamhet och även utöva tillsyn. Det är alltså Post- och telestyrelsen och inte regeringen som har tillsyn över efterlevnaden av postlagen och tillståndsvillkoren. Myndigheten får själv meddela de förelägganden som behövs för efterlevnaden av lagen eller tillståndsvillkor.

I Post- och telestyrelsens rapport *Service och konkurrens 2003* från april i år redovisas Post- och telestyrelsens bedömning av rikstäckningen och de förändringar av servicenivån i landets alla delar som har skett beträffande postservicen sedan föregående år. Post- och telestyrelsen gör i rapporten inte någon invändning mot vare sig rikstäckningen eller servicenivån i landet.

För närvarande har jag inte någon avsikt att vidta åtgärder för att utöka de regionalpolitiska kraven inom postsektorn.

Anf. 23 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Men det gör mig lite ledsen, för det löser inte det problem som jag tar upp och för inte heller frågan framåt. Jag förstår att det kan vara svårt att svara konkret på en direkt fråga, men det finns ju uttalanden som statsrådet kan göra som kan

bidra till att den här frågan förs i rätt riktning. Vi är tre från tre partier som tillsammans ska debattera detta, och det skulle göra mig lite gladare om vi kunde vara överens om att föra frågan vidare framåt.

Den politik som Posten nu för med indragningar, taxehöjningar och serviceneddragningar är ganska förödande för utvecklingen i hela vårt land, inte minst regionalpolitiskt, och där tror jag att vi båda är engagerade i att åstadkomma förbättringar. Jag ställde frågan till statsrådet eftersom statsrådet har ansvar för regleringen av postmarknaden, och det har ju helt klart ett samband med regionalpolitiken och utvecklingen i landet.

Ulrica Messing hänvisar här till postlagen. Jag tycker att den är tydlig. Det krävs tillstånd för att få bedriva postverksamhet i landet, och det är i sin tur förenat med vissa villkor. Villkoren är till för att det ska vara rättvist, att det ska finnas konkurrensneutralitet och möjligheter att bedriva verksamhet på lika villkor över hela landet. Jag inbillar mig i varje fall att det är utgångspunkten.

Det sägs i svaret att det finns en skyldighet att tillhandahålla en så kallad samhällsomfattande posttjänst, just som det postpolitiska målet beskriver och som tas upp här.

Det sägs också i Postens tillståndsvillkor att expeditions- och inlämningsställen ska ligga så tätt att användarnas behov beaktas. Det är just detta som jag vill fästa uppmärksamhet på i min interpellation. Det är nämligen så att Posten har dragit ned från 98 till 33 inlämningsställen. Man har minskat antalet inlämningsställen med två tredjedelar. Jag kan inte för mitt liv förstå att detta ryms inom den nuvarande postlagens ram.

Det här är speciellt besvärligt och får speciella konsekvenser just för tryckerier i glesbygd. Där har posten tidigare hämtat trycksakerna vid företaget. Nu tas denna möjlighet bort. Många inlämningsställen läggs ned. Det innebär att tryckerier i glesbygd kan få frakta trycksaker tio mil till närmaste inlämningsställe. Det innebär enorma kostnader, mellan 700 000 och 800 000 kr per år i ökade driftskostnader. Detta får naturligtvis oerhörda konsekvenser för konkurrensneutraliteten. Det är dessutom en väldigt liten del av tryckerierna som ligger i glesbygden.

Min fråga är: Anser ministern verkligen att en sådan här åtgärd från Postens sida ligger i linje med den postlag som vi har i dag och de regionalpolitiska målen? Ett besked från ministern om att vi är överens på den punkten skulle kanske också få tillsynsmyndigheten att reagera.

Anf. 24 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Vi vet helt klart att Posten AB satsar hårt på att klara kärnverksamheten, brev och paket. Man vill naturligtvis, och ska, bära sina egna kostnader. Man kan dessutom inte, som i gångna tider, ta det speciella regionalpolitiska ansvaret.

Att Posten agerar för att få ordning på sin ekonomi är naturligtvis en riktig utveckling, men det skapar också problem. Omställningen kanske sker med alltför hög hastighet. Det innebär, som Agne Hansson var inne på, en minskning av antalet inlämningsställen, terminaler. Detta innebär att konkurrenssituationen förändras drastiskt mellan de tryckerier som ligger på en inlämningsort och de som inte gör det. Ett tryckeri som etablerats på en ort med inlämningsställe får naturligtvis en helt ny situation

när man helt plötsligt på egen bekostnad måste frakta till ett inlämningsställe, kanske tio mil bort, det som man tidigare fick hämtat.

Denna utveckling slår naturligtvis hårt mot landsbygden. Vem vill starta nya sådana här verksamheter på en ort som ligger långt från ett inlämningsställe? Det får undan för undan konsekvenser som vi definitivt inte vill se.

Om Posten inte kan sköta den regionala service som vi har varit vana vid – i och för sig är vi helt medvetna om att Posten AB inte har den ekonomin i dag att man kan göra sådana saker som man gjorde tidigare – måste man på något annat sätt kompensera för denna brist på regionalpolitisk service.

Min fråga är ungefär densamma som Agne Hansson ställde: Vad kan man vidta för åtgärder för att stoppa denna negativa utveckling?

Anf. 25 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tror att både Agne Hansson, Lennart Beijer och jag är överens om att Posten fortfarande är en oerhört viktig del i den offentliga servicen och att många naturligtvis också sätter en tilltro till Posten som varumärke. Det gäller att vårda detta varumärke på olika sätt. Jag är oerhört mån om att Postens nya ledning verkligen anstränger sig för att göra det, därför att Posten har varit en garant för många saker på stora orter och på mindre orter.

Sedan är det klart att samtidigt som man måste vårda det varumärke som Posten är måste man vara beredd att göra en del förändringar, därför att människor lever på ett annat sätt i dag än tidigare. Vi ser också på andra politikområden hur verksamheter påverkas av befolkningsutvecklingen. Och vi använder Postens service på ett annat sätt i dag än tidigare.

Posten kommer på olika sätt att få ompröva sitt sätt att arbeta och sitt sätt att organisera sig. Det måste vi nog vara öppna för. Men det betyder inte att vi kan acceptera alltför stora regionala skillnader. Posten har samma värde oavsett om man bor i glesbygd eller i storstad.

Det är därför som vi också har varit tydliga med att reglera vissa åtaganden i postlagen. Vi gör ju det väldigt tydligt när vi till exempel reglerar prissättningen till viss del genom att Posten själv inte får bestämma hur man höjer portot på brev utan att det följer andra index. I övrigt är prissättningen fri eftersom det också är en avreglerad marknad. I postlagen ställer vi krav på att man ska kunna få sitt brev över natten, och vi har också krav på rikstäckande postservice.

För att se till att aktörerna på marknaden följer de regler som postlagen har satt upp är det PTS som har tillsynen. Jag delar den bild som Agne Hansson och Lennart Beijer här ger av att inlämningsställena för trycksaker har minskat. Men den rapport som PTS lämnade till oss så sent som i förra månaden pekar inte på att man är beredd att vidta några åtgärder. Man gör inte bedömningen att förändringarna är så stora att de kräver att man ålägger Posten ytterligare åtgärder.

Jag tycker precis som Agne Hansson och Lennart Beijer att vi ständigt får vara beredda att följa utvecklingen eftersom den hänger ihop med förutsättningarna för annan viktig näringsverksamhet. Den har också en tydlig regionalpolitisk profil. Den utvärdering som PTS alldeles nyss har gjort ger oss inte anledning att just nu vidta ytterligare åtgärder, men jag

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

är väldigt mån om att vi följer utvecklingen och att vi framför allt har det regionalpolitiska perspektivet framför oss i det fortsatta arbetet.

Anf. 26 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag noterar att vi är överens om huvudmålet och att ministern är beredd att följa huvudmålet. Jag hoppas att hon inte vilar på hanen för länge när det gäller de inlämningsställena som försvinner. För de företag som finns där handlar det om en tidsfaktor. Det handlar om huruvida de över huvud taget kan överleva när konkurrensförhållandena blir så radikalt förändrade att inkomster på mellan 700 000 och 800 000 per år försvinner. Det klarar man inte utan vidare.

Jag kan väl också hålla med om att Posten har ett varumärke att försvara och att vi ska hjälpas åt att göra det. Men Posten håller på att försvaga sitt varumärke väldigt kraftigt med den här politiken. Då kommer jag in på nästa del i svaret som Ulrica Messing här tog upp, och det är tillsynsmyndigheten. Det är möjligen där som vi kan hjälpas åt att få en ändring till stånd.

Jag kan inte för mitt liv förstå hur en tillsynsmyndighet kan gå förbi en sådan förändring som en minskning av inlämningsställena med över två tredjedelar och inte se att detta får konsekvenser. Då är min fråga: Är vi överens om att detta inte är rimligt och egentligen borde föranleda synpunkter från tillsynsmyndigheten? Är vi överens om det tycker jag att vi har fört frågan en bit framåt. Nästa steg är en annan frågeställning: Om vi inte kommer längre där, är det kanske då dags att till och med skärpa lagstiftningen runt tillsynen – alltså om inte detta är möjligt? Det är uppenbart att det får konsekvenser. Det är vi tydligen också överens om. Då tycker jag att vi ska vara ense om att också försöka hjälpas åt att hitta åtgärder.

Jag är beredd att instämma i att Posten har en uppgift att se till att verksamheten går i lås också ekonomiskt och så vidare. Det är visserligen inte det vi diskuterar nu. Det är ett annat statsråd som har ansvaret där. Men om inte heller det fungerar ser jag regionalpolitiken och servicen i glesbygden som så viktiga att man också från statsmakternas sida måste hjälpa till att se till att vi får det vi vill ha ur regionalpolitisk synpunkt för att åstadkomma en utveckling. Skulle statsrådet vara beredd att starta ett tryckeri i glesbygden tio mil från ett inlämningsställe i dag utan vidare? Det är kanske inte så lätt, och det är kanske inte heller någon som gör det. Då får vi inte heller en utveckling som vi önskar över hela landet.

Den andra del som också berör de postpolitiska målen som jag tog upp i min interpellation är ju det faktum att man också håller på att dra in väldigt många postlådor nära hushållen i dag i glesbygden. Man kräver att de ska flyttas ut till närmaste större genomfartsled. Det får också konsekvenser för framför allt små företag som använder just postgången som en väldigt stor del i sin verksamhet – även om Internet har kommit att spela en större roll i företagsamheten.

Är vi överens om att det inte är rimligt att med tillsynen förbigå en så stor förändring utan att det får konsekvenser är det möjligt att vi är lösningen på spåren.

Anf. 27 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Statsrådet säger i sitt svar att Post- och telestyrelsen inte har haft någon invändning i fråga om rikstäckningen eller servicenivån i landet. Läser man då de villkor som föreskriver att indragning av inlämnings- och utdelningsställen som berör fler än en användare, och för vilka inte ett godtagbart alternativ anvisas, ska godkännas av Post- och telestyrelsen undrar man ju om PTS, Post- och telestyrelsen, verkligen vägt in alla konsekvenser som den här förändringen har för företag som helt plötsligt hamnar långt ifrån inlämningsort.

När man läser statsrådets svar och hör vad hon säger tyder mycket på att vi alla är oroliga för den snabba förändringen inom Posten och att vi på något sätt måste se till att rädda sådana saker som blir fel. Därför har jag förhoppningen att statsrådet gör en förnyad analys av hur Postens nödvändiga rationalisering i detta fall drabbar näringslivet på landsbygden.

Anf. 28 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Agne Hansson frågade mig väldigt konkret om vi kan vara överens om att de förändringar som Posten har gjort har fått konsekvenser. Det kan vi vara. Vi kan vara överens om det. Det är alldeles självklart att de förändringar som man har gjort har påverkat både företagare och enskilda personer på olika sätt. En del av de förändringar som Posten har gjort, det vill jag gärna säga även om vi nu har pratat mycket om inlämningsställen, har påverkat på ett positivt sätt. Det är många små byar som har fått närmare till sitt postkontor nu när man också har öppnat post i butik.

Alla förändringar som Posten har genomfört har alltså inte fört negativa konsekvenser med sig. Men självklart har Postens sätt att organisera sig nu och de förändringar som pågår och som har pågått fört konsekvenser med sig. Jag skulle därför nästan vara beredd att gå lite längre än både Agne Hansson och Lennart Beijer. Jag tror att det är dags att utvärdera den nuvarande postlagen. Vi har haft den postlag som finns i dag i nio år. Vi kan se på andra rapporter som vi har fått att den marknad som man trodde skulle avregleras inte har gjort det på det sätt som man då såg framför sig. Vi måste kanske titta på den postlag som finns, på om de skyldigheter som vi har skrivit in i postlagen fortfarande är lika viktiga eller om vi ska lägga till andra skyldigheter än dem vi såg för nio år sedan eftersom den regionala utvecklingen, befolkningsutvecklingen eller något annat ser annorlunda ut. Vi kan också titta på hur priser har påverkats och, inte minst kanske, hur närheten till servicen ser ut i dag jämfört med för nio år sedan.

Jag är alltså beredd att titta på en utvärdering av den nuvarande postlagen nu, nio år senare, för att i en sådan utvärdering kunna lägga in flera viktiga frågor som sedan har en koppling både till den avreglerade marknaden och hur den blev, men självklart också till skyldigheter som vi här i riksdagen lade in via postlagen och som vi är måna om att värna.

Anf. 29 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Tack så mycket, statsrådet, för att jag fick bli lite gladare i slutet av debatten. Det är ju alltid trevligt att få bli det.

Jag noterade att vi är överens om att de förändringar som har skett har fått konsekvenser, underförstått ur ett regionalpolitiskt perspektiv, och det är viktigt.

Den andra delen, att inlämningsställen har kommit till i butiker, kan jag hålla med om är positiv. Men det är just därför som jag fokuserar på tryckerier i detta fall. För dem har det skett en förändring åt fel håll, om man uttrycker det så. De kan inte gå till närmaste butik och lämna sina trycksaker. De har tidigare fått dem avhämtade direkt. Posten har kommit och hämtat dem. Nu får de åka kanske tio mil längre bort, och det är naturligtvis en orimlig lösning på deras problem. När andra har fått det bättre har tryckerierna fått det sämre i glesbygden. Och det kräver snabba åtgärder för att detta inte ska gå snett.

Jag är väldigt glad över att ministern är beredd att utvärdera postlagen och titta på skyldigheter som finns och de som kanske måste till. Det som har hänt med tryckeriverksamheten är just en sådan sak som har hänt och som kanske inte var förutsedd i det sammanhanget då postlagen kom till. Jag tycker också att det är rimligt och viktigt – jag är tacksam för att ministern är beredd att agera där – att som ansvariga för statsmakterna och utvecklingen har vi gemensamt en skyldighet att se till att lagstiftningen är så skärpt att vi kan få fram ett resultat som vi önskar för att få utveckling i hela landet.

Slutligen vill jag säga att med anledning av den problematik som jag tar upp i interpellationen är det viktigt att det inte dröjer för länge så att det går illa för den verksamhet som arbetar under de villkor som nu har kommit till.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellationerna 2002/03:339, 340, 341 och 342 om trängselavgifter i Stockholms län

Anf. 30 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Gunnar Andrén, Helena Bargholtz, Nina Lundström och Martin Andreasson, alla från Folkpartiet, har i var sin interpellation frågat mig om jag avser att vidta åtgärder så att trängselavgifter införs i Stockholmsregionens centrala delar trots att detta i så fall sker med anledning av en ansökan från en enda kommun. De har också frågat på vilket sätt jag avser att i beredningen av frågan beakta utslaget i de rådgivande folkomröstningar som kommer att hållas i olika kommuner i Stockholms län.

Samtliga interpellanter har framhållit att Stockholmsregionen är en sammanhållen arbets- och bostadsmarknad och att den ska så förbli. Interpellanterna tar upp olika regiondelar som skulle beröras av ett eventuellt införande av trängselavgifter.

I mars 2002 gav regeringen Stockholmsberedningen i uppdrag att utreda frågan om hur användningen av trängselavgifter i trafiken kan genomföras. I uppdraget ingår att belysa vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att det ska vara möjligt att införa ett avgiftssystem. Stockholmsberedningen ska redovisa detta uppdrag i början av juni i år.

Som interpellanterna påpekar har det socialdemokratiska partiet gjort en överenskommelse med Miljöpartiet och Vänsterpartiet att försök med trängselavgifter ska genomföras om någon kommun önskar så. Förberedelser inför ett sådant försök pågår också inom Stockholms kommun.

Innan trängselavgifter kan införas måste riksdagen besluta om en lagstiftning som möjliggör detta. Jag förväntar mig att Stockholms kommun snart kommer att anmäla sitt intresse hos regeringen för att införa ett trängselavgiftssystem. Det är då regeringens uppgift att genom en proposition till riksdagen föreslå en ny eller ändrad lagstiftning som möjliggör ett försök. Stockholmsberedningens delbetänkande i frågan kommer att utgöra underlag för en sådan proposition. Regeringen kommer självfallet att remittera beredningens delbetänkande, precis som en eventuell begäran från Stockholms kommun, till bland annat kommuner i regionen.

Anf. 31 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag är en vän av tydlighet, och i den formella frågan var det ett väldigt tydligt svar, men när det gäller synpunkterna och inställningen till trängselavgifter, eller biltullar, var det väldigt otydligt. Det var ingen tydlighet alls. Det kanske inte heller var att vänta. Vi hade en debatt häromdagen med statsministern i den här frågan under hans frågestund. Även då var det väldigt oklart, får man väl lov att säga, vad som skulle hända. Det kanske beror på att tågordningen har blivit så väldigt tokig. Den 2 juni tänker Stockholms kommunfullmäktige fatta beslut om denna fråga, och den 3 juni, dagen efter, kommer Stockholmsberedningens förslag.

Detta blir, för att återknyta till 1958 års valrörelse: Gärna en rejäl debatt om detaljer och principer, men först ett rejält beslut. Det är exakt den situationen som vi befinner oss i i dag.

Men låt mig ändå börja i en annan ända. Folkpartiet är för miljöstyrande ekonomiska åtgärder. Det är väldigt viktigt att säga detta. I själva verket kan man säga att Folkpartiet var först i Sveriges riksdag med att introducera sådana ekonomiska styrmedel. Och jag har noterat att denna tanke väcktes redan i en stor folktopmotion 1959 som ledde till bildandet av Naturvårdsverket i början av 1960-talet. Och motionärerna var folktopparterna Martin Söderqvist i Solna och David Ollén i Stockholm. Sedan kom Sören Norrby i Åkersberga att bli den främste exponenten för en framsynt miljöpolitik i riksdagen. Därför är det så ohyggligt sorgligt att se att trängselavgifterna nu används som en enskild åtgärd utan att man i något annat sammanhang sätter in vad man vill åstadkomma. Det kallar jag för ett missbruk av ett verksamt medel. Och det skiljer sig från allt vad jag tycker att man ska använda det för.

Man måste börja i rätt ända. Och rätt ända i denna region är att kraftfullt bygga ut kollektivtrafiken. Statsrådet kommer ju från Gävle. Om man inte hade byggt den mycket förnämliga förbifarten förbi Gävle hade alla bilar kört förbi Stortorget i Gävle, och då hade man behövt ha trängselavgifter i Gävle också. Nu slipper man dessbättre det eftersom nästan alla bilar kör förbi Gävle utan att behöva köra in till Stortorget. Det är det som är själva finessen. Jag är glad över att man slipper trängselavgifter.

Nu har vi däremot i Stockholm en situation att det är trängsel i tunnelbanan. Där skulle man kunna ta ut trängselavgifter vid många tidpunkter. Det är trängsel på bussar. Där skulle man kunna ta ut träng-

selavgifter också. Och man skulle kunna ta ut trängselavgifter till och med på pendeltågen många gånger eftersom det kan vara svårt att komma in där. Men man måste börja i rätt ända.

År 1920 byggdes Slussen ut. Och 1939 tror jag att Västerbron var färdig. Sedan gick det 32 år och då blev Essingeleden färdig. Nu har det gått ytterligare 32 år, men vi har inte fått ordentliga kollektivtrafikinvesteringar. Och vad gör man då? Jo, då ska man införa trängselavgifter utan att göra någonting annat. Detta är som att bota benbrott med huvudvärkspulver. Det fungerar inte.

Man måste se till de enskilda människorna som vi till slut måste fundera över. Man kan som exempel ta en ensamstående mor som är bosatt norr om staden, till exempel i Vallentuna, och som arbetar i långvården på Lidingö. Ska hon behöva drabbas av att bara få betala mer och mer i trängselavgifter och så vidare? Hon kommer faktiskt inte att klara av detta. Hon måste ha en löneökning.

Jag tror att dessa trängselavgifter, precis som Annika Billström skriver, kommer att innebära att det blir en fruktansvärd massa undantag för diplomatbilar, statsrådsbilar, taxibilar och företagsbilar. Men den yrkesarbetande ensamstående småbarnsmamman får betala detta.

Anf. 32 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Även jag får tacka för svaret på min interpellation. Att vi är fyra interpellanter från Folkpartiet och en interpellant från Moderaterna i den här debatten är ett väldigt tydligt tecken på att vi är väldigt många som är oroad över detta förslag som Socialdemokraterna tillsammans med stödpartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill införa i Stockholms kommun. Det berör verkligen inte bara invånarna i Stockholms kommun utan invånarna i hela regionen. Jag skulle vilja säga att det berör invånarna i hela Sverige eftersom vi vet att Stockholm är den mest populära turistorten för alla svenskar. Och så ska det vara. Alla ska känna att de kan komma till Stockholm och att de inte behöver avhålla sig från det därför att de inte vet hur de ska ha råd med dessa trängselavgifter.

Jag vill naturligtvis uppehålla mig vid det som jag ser som ett akut problem och som Gunnar Andrén berörde något när han nämnde Lidingö. Det här är väldigt speciellt för Lidingö.

Jag förstår att statsrådet vet hur vi på Lidingö har det. Vi har en enda bro som vi ska ta oss över till fastlandet på. Det innebär att man, enligt de planer som vi fått höra om, kommer att avgiftsbelägga Lidingöbron. Ingen lidingöbo ska kunna ta sig över till Stockholm utan att betala en avgift – om man inte tar båt naturligtvis, eller om man inte går eller cyklar över bron. Att göra detta är alltså omöjligt.

För att kunna nå den infartsparkering som ligger vid Ropsten i Stockholm kommer man att behöva betala en avgift för att ta sig över bron. Sedan får man betala en parkeringsavgift för att kunna åka kollektivt i Stockholm, för att kunna ta tunnelbanan. Det är inte rimligt att det ska vara på det sättet.

Av en rapport från Transek framgår att vi på Lidingö eventuellt skulle kunna få en något reducerad avgift. Men det blir ändå fråga om väldigt mycket pengar för den enskilde. Precis som Gunnar Andrén framhöll behöver vi på Lidingö vårdpersonal. Vi kan inte rekrytera all vårdperso-

nal bland dem som bor på Lidingö. Många måste på obekvämt arbetstid köra exempelvis från Vallentuna eller från någon av de södra kommunerna för att ta sig till Lidingö. Gissa hur lätt det blir att rekrytera personal om det är på det sättet! Det hela är alltså väldigt bekymmersamt.

Jag träffar ofta lidingöbor som vädjar till mig och säger: Gör allt du kan för att se till att det här inte införs! Jag har lovat det.

En annan stad som också nämns i sammanhanget är London. Det sägs att i London har det gått mycket bra med försöket med trängselavgifter. Men nu ska man hålla i minnet – jag har just läst en rapport om detta – att den yta i London som avsatts för trängselavgifterna storleksmässigt, i relation till hela London, motsvarar ungefär Gamla stan. Skulle vi göra försök med trängselavgifter i Gamla stan skulle det kanske bli ett helt annat utfall än om det görs, som nu är föreslaget, i hela Storstockholm.

Avgiften är väldigt konstig. Den kallas ju för trängselavgift – det säger vi. Men Annika Billström har, hörde jag, döpt om den till miljöavgift. Systemet i London är ganska komplicerat. Jag kan tänka mig att det är vad vi i så fall skulle ta efter. Det innebär till exempel att alla bilars nummerskyltar måste fotograferas. Det kräver ett omfattande manuellt tolkningsarbete därför att det finns många felkällor. Folk matar in fel uppgifter om sina bilregistreringsnummer till exempel. Därmed blir det en massa administrativt trassel. Det i sin tur kommer att kosta en massa pengar. Jag läste att Stockholm kommer att behöva anställa 400 personer som ska jobba med systemet med trängselavgifter.

Jag återkommer till frågan om bekymren i London.

Anf. 33 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Också jag vill tacka för svaret. Jag anser dock att statsrådet inte har svarat på frågan om hur utslaget i de rådgivande folkomröstningarna i olika kommuner i Stockholms län kommer att beaktas i beredningen av införandet av trängselavgifter, biltullar, i Stockholms stad. Varför? kan man fråga sig.

Jag vill ändå beskriva problemen – eller, om man så vill, utmaningarna – i Stockholms län. De är mycket välkända. Stockholms län är en sammanhållen arbets- och bostadsmarknad. Kommunerna byter befolkning med varandra just på grund av att det är en sammanhållen arbets- och bostadsmarknad.

Själv kommer jag från Sundbyberg, en kommun med 33 967 invånare. Varje dag pendlar 7 681 män och 6 168 kvinnor in till denna lilla kommun. 7 465 män och 6 900 kvinnor pendlar ut från kommunen. Det är alltså ett omfattande befolkningsutbyte som sker, och så ser det ut i nästan alla kommuner i Stockholms län. Och man pendlar till andra kommuner i länet – alltså inte företrädesvis utanför länet utan inom länet.

I Stockholms län har vi inte de alternativ som behövs. Det finns inte vägar för att kunna ha en form av marknadsekonomiskt tänkande i det här systemet. Det finns inte en kapacitet i kollektivtrafiken, vilket naturligtvis gör att ett införande av trängselavgifter blir ett jättebekymmer. Men framför allt finns det ingen demokratisk förankring.

Socialdemokraterna gick till val på att inte införa biltullar, trängselavgifter. Jag kan i dag konstatera att det fortfarande finns på Socialdemokraternas hemsida vad som i ett öppet brev före valet sades till Bo Lundgren av Mona Sahlin, Ingela Nylund Watz och Annika Billström

om en rad frågor: Vi socialdemokrater hoppas att valrörelsen ska handla om sakfrågor och om vägvalen i svensk politik. Väljarna vill höra vad vi har för olika förslag för att förbättra och utveckla Sverige och Stockholm.

I det här brevet påstår Socialdemokraterna att Moderaterna kommer att införa biltullar och vill debattera frågan. De tar därmed avstånd från biltullarna. Det här kan, som sagt, fortfarande läsas på Socialdemokraternas hemsida.

Från dessa demokratiska aspekter hoppas jag att jag får ett svar på min fråga i interpellationen: Kommer regeringen att beakta de synpunkter som kan tänkas komma från övriga kommuner i Stockholms län vad gäller beredningen av trängselavgifternas införande?

Anf. 34 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Även jag vill tacka statsrådet Messing för svaret, och även jag tycker kanske att statsrådet lite väl snabbt glider förbi de frågor som vi interpellanter faktiskt har ställt i våra interpellationer.

Jag vill också ta utgångspunkt i det faktum att Stockholmsregionen är, och ska förbli, en gemensam arbets- och bostadsmarknad för alla som bor och verkar i huvudstadsregionen. Det är faktiskt så att den arbetsmarknadsregion som Stockholm ingår i har vuxit så att den numera inkluderar även Uppsala. Det tycker jag visar på omfånget i den arbetsmarknadsregion där Stockholm är hjärtpunkten.

Vill man att Stockholmsregionen ska fortsätta att vara en fungerande helhet och vara en levande och dynamisk storstadsregion är det viktigt – ja, faktiskt avgörande, skulle jag vilja säga – att de stora trafikpolitiska vägval som görs är resultatet av en bred diskussion och en ordentlig förankring i de kommuner som ingår i Stockholmsregionen. Därför är det så oerhört olyckligt att invånarna inte bara i Stockholms kommun utan även i Stockholms län en dag i oktober förra året fick vakna till morgonnyheter om att trängselavgifter skulle införas i hjärtat av Stockholmsregionen på grundval av förhandlingar i en enda kommun och en principöverenskommelse mellan regeringen och denna enda kommun – förvisso landets huvudstad men dock inte liktydigt med Stockholmsregionen som helhet. De flesta som bor i Stockholmsregionen bor faktiskt utanför Stockholms kommun. Inom parentes kan det sägas att även invånarna i Stockholms kommun nog skulle ha haft en del att säga om hanteringen om de hade fått den möjligheten.

Denna frånvaro av beredning av frågan innan man träffade sitt beslut blir oerhört olycklig och framstår för människor i Stockholmsregionen som demokratiskt oacceptabel.

I min hemkommun Solna, för att ta ett exempel, kommer de här biltullsstationerna bokstavligen att byggas på gränsen till Solnas gator utan att Solnas invånare har fått minsta möjlighet att ha ett ord med i laget.

På ett förtjänstfullt sätt säger nu statsrådet att Stockholmsberedningens delbetänkande naturligtvis kommer att remitteras innan regeringen lägger fram en proposition. Det kommer att remitteras till kommunerna i regionen tillsammans med en eventuell begäran från Stockholms kommun. Vi kan nog förutsätta att en sådan begäran är på väg.

Därför tycker jag att det är väldigt viktigt att få veta hur statsrådet tänker se på den kommande beredningsprocessen och den kommande

remissrundan. Jag undrar om det är uteslutet eller inte uteslutet att de remissynpunkter som framkommer efter det att Stockholmsberedningen är färdig med sitt betänkande – inte minst synpunkter från kommunerna i länet, men också från andra berörda parter – får regeringen att dra följande slutsats: Här kommer vi inte att kunna lägga fram ett förslag om trängselavgifter, utan vi måste skjuta på frågan och fundera ytterligare en tid på hur vi ska hantera det här.

I London togs avgiftssystemet fram under fem års tid. Det var en beredningstid på fem år innan man var färdig med att sjösätta det hela.

Anf. 35 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Fru talman! Nu gäller det inte riksväg 45 utan trängselavgifter.

Man skulle kunna tro att vi bor i någon stor metropol – New York, London eller Paris. Nu gör vi inte det, utan vi bor i det lilla Sverige och har Stockholm som huvudstad.

Redan när vi behandlade frågan om trängselavgifter i trafikutskottet reserverade vi moderater oss. Nu besannas våra farhågor. Jag läste i Dagens Industri häromdagen om en ny statistik som visar att bilköerna utanför den avgiftsbelagda zonen i London har ökat under den senast mätta perioden. Trafikinformationsföretaget Trafficmaster uppger att den genomsnittliga restiden på de tolv vanligaste farlederna utanför vägtullszonen har ökat med upp till 24 %. Allt som allt har vi inte sett någon minskad trafik i London, säger Trafficmasters talesman.

Samtidigt visar en ny undersökning som brittiska handelskammaren i London har genomfört att många affärer innanför den avgiftsbelagda zonen har drabbats hårt av vägtullarna. I London uppskattas handeln i det aktuella området ha minskat med ungefär 10 %. Det skulle innebära i Stockholm ungefär 1 miljard kronor, och det är ungefär som att halva Ähléns eller halva NK skulle försvinna.

Myndigheterna måste snabbt agera och förhindra att centrala London töms på affärer och restauranger, säger Colin Stanbridge, vd:n för brittiska handelskammaren i London.

Vad skulle detta innebära här i Stockholm? Interpellanterna har redan nämnt vad det skulle innebära för olika människor. För en undersköterska som bor i Sundbyberg och jobbar på Lidingö innebär biltullarna en ökad kostnad på 18 000 kr per år. Då har jag räknat 40 kr på grund av tull, in till stan 20 kr och 20 kr ut, hemresan 40 kr enligt samma princip. 45 arbetsveckor à 5 arbetsdagar med 80 kr per dag ger 18 000 kr om året efter skatt. För den som bor i Huddinge och jobbar i stan innebär biltullarna en ökad kostnad på 9 000 kr per år.

Det finns inga konsekvensanalyser om hur detta påverkar arbetskraftstillgången i Stockholm när det gäller låg- och medellöneyrkena, som det redan nu är svårt att få personal till på grund av bostadsbrist och högt kostnadsläge. Det finns inga konsekvensanalyser gjorda av vilka ekonomiska konsekvenser det får för dem som inte har möjlighet att själva bestämma över arbetstider, till exempel undersköterskor, byggarbetare eller barnskötare vars marginaler redan i dag är hårt ansträngda.

Då vill jag fråga statsrådet: Vad är egentligen det bärande argumentet att införa trängselavgifter med tanke på de erfarenheter som man gjort i London och de konsekvenser det kommer att få för stockholmarna och i synnerhet de lågavlönade?

Anf. 36 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill först säga att ni vet att jag inte hinner svara på alla era frågor på fyra minuter, och jag hoppas att ni har respekt för det. Jag utgår från att diskussionen kommer att fortsätta, men jag ska göra mitt bästa och kommentera så många av dem som möjligt.

Jag vill börja med Gunnar Andréns fråga men också väldigt positiva ingång. Jag tycker att det är värdefullt att vi kan vara överens om att det finns avgifter som kan ha en positiv miljöstyrande effekt. Det finns sådana. Jag tror att det också finns avgifter som kan påverka beteenden och få bort pucklar i trafiken eller i andra sammanhang när det gäller sätt att leva och agera som vi också vill påverka. Jag utgår från att man via både avgifter, system och skatter kan påverka människors beteende i positiv riktning. Det är det som är utgångspunkten i synsättet vad gäller alkoholpolitiken, tobaken och mycket annat. Sedan kan vi ha delade meningar om trängselavgifter i Stockholm kan lyckas med just det, om de kan ha en positiv effekt att både påverka trängseln och ha en positiv effekt på miljön. För mig är det två viktiga utgångspunkter. Jag är angelägen om att eventuella trängselavgifter i Stockholm också ska ha en positiv miljöpåverkan.

Sedan tror jag, precis som Gunnar Andrén, att det är oerhört viktigt att inte ställa trängselavgifter mot nödvändiga investeringar. Det finns ett stort behov av stora investeringar i Stockholm som är till gagn för resten av landet. Det vill jag understryka som pendlar ofta in till Stockholm. En del av de investeringar som vi måste göra i Stockholm, till exempel att öka spårkapaciteten i Stockholm, är inte bara en angelägenhet för människor som bor och verkar här varje dag utan en oerhört viktig angelägenhet och utgångspunkt för alla som pendlar in till och ut ur vår storstad.

Norra länkens spårkapacitet, Norrtunneln och Södertörnsleden och flera andra viktiga arbeten måste nu komma i gång. Vi ser till exempel hur arbetet med Södra länken pågår för fullt. Det är alla angelägna investeringar. Ett system för trängselavgifter måste också kopplas ihop med ökad kapacitet när det gäller kollektivtrafiken. Allt det arbetet måste ske ihop.

Jag vågar inte, som Helena Bargholtz eller Elizabeth Nyström, vara så säker på vilka vägar som skulle omfattas därför att det vet inte jag. Det är möjligt att ni har mer information om just de frågorna än vad jag har. Jag vet inte vilka vägar man har tänkt sig. Utgångspunkten för det arbete som regeringen eventuellt ska göra och komma till riksdagen med är att det finns en kommun som vill införa trängselavgifter. Nu pågår diskussion för fullt i Stockholm. Men det måste vara kommunen som har viljan och ambitionen att införa ett avgiftssystem. Om en kommun har viljan och ambitionen och vänder sig till regeringen, kommer regeringen att vara positiv till att ge förutsättningar för det enligt lagstiftningen. I dag har vi möjligheter att ta ut avgifter. Man kan ta ut skatt eller avgift när vi bygger nya vägar och gör nya investeringar, och det gör vi på olika områden. Men vi har ingen lagstiftning som gör det möjligt att också ta ut avgifter eller skatter på befintliga vägar. Det är en sådan lagstiftning som vi i så fall kommer att komma till riksdagen med som möjliggör det.

Stockholmsberedningen har ett oerhört viktigt ansvar när den ska lämna sitt betänkande till oss. Den ska också titta på sådana frågor som: Vad är det för system som i så fall skulle vara önskvärt och möjligt?

Vad är det för avgifter eller skatter vi pratar om. Hur ska man förhålla sig till dem, och hur ska man se på dem? Svaren från Stockholmsberedningen avgör naturligtvis också vem som ska betala för försöken och en del andra saker.

Sist väldigt kort, fru talman, skulle jag vilja säga att det resonemang som ni alla fem har fört om att Stockholm är en viktig arbetsmarknadsregion delar jag. Jag skulle vilja säga att det är ännu större än så. I dag är hela Mälardalen en gemensam arbets- och bostadsmarknad. Jag tycker att det i allt väsentligt är oerhört positivt. Ska den kunna fortsätta att vara det är de investeringar vi gör i hela Mälardalen viktiga. Det räcker inte med att säga att Stockholms län är en gemensam bostads- och arbetsmarknad, inte ens om man kopplar på Uppsala. Jag menar att Stockholm har en större motor för regional utveckling än Stockholms län och Uppsala.

Anf. 37 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag tycker också att det är viktigt att man sätter in saker i sitt sammanhang. Det är därför som jag är så bedrövad över att trängselavgifterna är de enda man nu arbetar med. Därför kallar jag detta för ett missbruk. För att gå tillbaka till Dennispaketet, det var jättelika investeringar som skulle finansieras samtidigt. Nu gör man bara en enda sak, och det är för mig som är en miljövän väldigt sorgligt att se att man i själva verket inte kommer att nå de effekter som man säger sig vilja nå.

Jag håller helt med statsrådet om att det är ohyggligt angeläget för hela Sverige att få ordning och reda på de många saker som behövs för att Stockholmstrafiken ska flyta, både för de människor som bor här och för dem som bor utanför. Jag gläds med statsrådet, för att gå till statsrådets egen region, att man nu bygger ut dubbelspår söder om Gävle. Jag har åkt mycket till Sundsvall och stått hundratals gånger söder om Gävle där människor blivit alldeles galna på att bli stående.

Samma sak är det när man åker tillbaka till Stockholms central. Man kan ju bli pensionerad vid Karlbergs station om man har oturen att komma på de tåg som alltid måste stoppa där!

Nu ska jag gå in på något annat än förbindelserna mellan Gävle och Stockholm, fast de är viktiga nog. Jag ska överlämna ett papper till statsrådet här, nämligen det papper som kommunstyrelsens ordförande i Stockholm, Annika Billström, har undertecknat. Detta ska beslutas den 2 juni. Det har diarienummer 309 13 13/2003. Detta är intressant, för det visar att det bara är en enda sak som ska göras – att rädda regeringen i den situation den har försatt sig i. Miljöargument och så vidare är helt ovidkommande.

Det finns en massa olika punkter, och den första lyder så här: Genomförandet av ett försök med miljöavgifter – man har döpt om dem från trängselavgifter eller någonting annat till miljöavgifter i Stockholm – godkänns enligt den utformning som föredragande borgarråd gör. Detta under förutsättning att riksdagen fattar beslut om lagstiftning som möjliggör detta. Sedan kommer det en punkt till som är mer teknisk, och så kommer den tredje punkten. Den är intressant för oss som medborgare. Det står så här: Stadsledningskontoret får i uppdrag att teckna avtal med staten gällande för det första att samtliga kostnader i samband med försöket med miljöavgifter betalas av staten. Det var inget dåligt villkor, måste jag säga!

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

För det andra gäller att intäkterna för försöket med miljöavgifter återgår till Stockholmsregionen för investeringar i kollektivtrafiken och i infrastruktur som är förbunden med försöket – med *försöket*, bara!

För det tredje står det att intäkterna för försöket med miljöavgifter inte avräknas Stockholm i infrastruktursanslagen.

Detta är oerhört tuffa villkor. Det kanske inte är det för Stockholm, för det är ju naturligt att finansborgarrådet gör så här. Men detta är dessvärre ett argument för att alla skatter ska vara riktade, för att skatter som uppkommer i Skåne ska stanna i Skåne, för att skatter som uppkommer vid älvarna i Norrland ska stanna i Norrland och så vidare. De kommuner i Norrland som inte har älvar får ingenting.

Jag menar att man noggrant måste granska detta dokument. Jag som är ledamot i skatteutskottet reagerar våldsamt mot det sätt på vilket Stockholms stad vill tillskansa sig skatter som tillhör hela Sveriges rike.

Anf. 38 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Det är en jätteviktig fråga som Gunnar Andrén har väckt.

Ställer regeringen upp på de tuffa villkoren i avtalet? Innebär det att det blir regeringen som kommer att bekosta de investeringar som måste göras, som jag har hört ligger på mellan 900 miljoner och 1,5 miljarder kronor, för att systemet över huvud taget ska kunna börja fungera?

Till detta kommer vad jag förstår också personalkostnaderna för de 400 personer som ska administrera systemet. Det är ju oerhört viktigt att man ser till att det hela följs upp. Som jag nämnde i mitt tidigare inlägg är det här ett komplicerat system i London. Jag vet inte riktigt vad man har tänkt sig för annan lösning här, men det kommer under alla förhållanden att kräva en noggrann kontroll. I ett sådant här system som inte har folklig acceptans – och jag kan lova att det här inte har det – så kommer folk att försöka fuska. Då måste man till varje pris se till att man stoppar fusk. Annars bildas det en väldigt dålig moral bland invånarna. Detta kommer som sagt att kosta mycket pengar.

Jag vill också fråga statsrådet en annan sak. Det står i statsrådets svar att förslaget kommer att remitteras till bland andra kommuner i regionen. Innebär det att samtliga kommuner kommer att yttra sig över förslaget, eller är det bara vissa utvalda? Det är naturligtvis av stor betydelse att samtliga kommuner – *kommunerna* – i regionen får yttra sig över förslaget.

Det är trist att det är Stockholm ensamt som vill driva igenom detta utan att över huvud taget diskutera med de övriga kommuner som drabbas hårt av det.

Jag tycker också att det är viktigt att man gör allt vad man kan för att satsa på att få en bättre miljö i Stockholm. Man pratar till exempel om att man ska ha miljövänliga bilar. Om jag förstod Annika Billström rätt så skulle man tydligen slippa avgiften om man kör på etanol. Hur man nu kontrollerar det vet jag inte, men hon har fört fram detta, och därför talar man om miljöavgifter. Jag tycker att man på annat sätt ska uppmuntra att människor använder miljövänliga bilar. Det kan man göra till exempel genom att göra bränslet billigt och genom att göra det billigt att införskaffa sådana bilar. Man kan med det som vi kallar för ekonomiska styrmedel styra över till ett miljövänligt levnadssätt.

Jag vill också ta upp ett par saker när det gäller London. Det handlar om att man i London byggde upp ett ordentligt kollektivtrafiksystém innan man införde avgifterna. Man satsade till exempel ordentligt på bussar. Man såg också till att alla kommuner var införstådda med detta – att kommunerna runtomkring London tyckte om det. Det finns också ett ordentligt alternativ att ta sig runt London. Det har nu visat sig att det utnyttjas i så hög grad att trängseln inne i London visserligen minskar, men det är fullständigt igenkorkat på vägarna runtomkring London.

Man har också en användning av pengarna som går direkt till regionen. Det är det som vi också är så oroliga för. Regeringen kan visserligen säga: Ja, ja, ni får ta pengarna! Men i andra ändan drar man då in statsbidragen till Stockholmsregionen.

Det finns alltså stor anledning för oss att vara oroade för det här försöket.

Anf. 39 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag fick inte svar på min fråga som gällde beredningen av ärendet av statsrådet, så jag försöker igen.

Jag vill inleda med att säga att även Folkpartiet reserverade sig i trafikskottet avseende trängselavgifterna.

London anses ofta vara ett exempel att jämföra sig med när man diskuterar införandet av trängselavgifter. Men man kan fråga sig om det verkligen går att jämföra. Vi hörde Helena Bargholtz ta upp några delar i Londons sätt att införa trängselavgifterna, och jag tänker fortsätta på den tråden.

Vad gäller de demokratiska aspekterna så gick borgmästare Livingstone till val på att införa trängselavgifterna. Det var ett vallöfte. I Stockholm gick alla borgarråds kandidater som kandiderade till finansborgarrådsposten till val på att inte införa dem. Det är en väsentlig skillnad.

Livingstone och hans administration ägnade 18 månader åt samråd. Förslaget justerades fortlöpande under samrådstiden. Avgifterna i London har ett enda syfte: att öka framkomligheten i centrala London. Som Helena Bargholtz var inne på är det motsvarande Gamla stans del av hela Stockholms stad. Det fanns inget miljöavgiftsperspektiv, utan det var framkomlighetsfrågorna som gällde.

Man hade en mycket lång förberedelsetid för att öka kapaciteten i kollektivtrafiken, och man såg till att få fram dubbelt så många sittplatser i rusningstid. Förberedelserna i London tog fem år. I Stockholms stad kommer de i bästa fall att ta två år.

Samrådet i London tog, som jag sade tidigare, 18 månader. I Stockholms stad tog det 18 dagar.

I London har man satsat på en bred transportstrategi – ett helhetspaket. I Stockholm saknas helt och hållet denna strategi.

I London gick man in för en bred förankring. I Stockholm har man ingen förankring.

I London finns alternativ – alternativa vägar för bilisterna. I Stockholm saknas de helt och hållet. Det finns ingen nordlig–sydlig koppling förutom Essingeleden.

I London satsade man på kollektivtrafiken. I Stockholm är det oklart vad som är möjligt att göra. Möjligtvis blir det ett ökat antal bussar, men det går inte att öka den spårbundna trafiken.

I London deltar alla kommuner i regionen i försöket. Man har fått anpassa parkeringspolitik och gatunät med mera. I Stockholm finns ingen samverkan mellan Stockholms stad och övriga kommuner. Min egen kommun, Sundbyberg, riskerar att bli en gigantisk infartsparkering.

I London går pengarna direkt tillbaka till London. Staten garanterar oförändrade statsbidrag. Hur förhåller sig regeringen i Sverige till den typen av resonemang?

Detta visar att det inte går att jämföra sig med London rakt av när det gäller att införa trängselavgifter här i Stockholm. Framför allt saknas helt och hållet det demokratiska perspektivet, det vill säga förankringen, samrådet, att vara överens och ta ett helhetsgrepp. Det saknas helt och hållet i Stockholms stad och i Stockholms län. Med tanke på påfrestningar på gatunät, infartsparkeringar, trängsel i kollektivtrafik med mera som kommer att drabba också de övriga kommunerna i länet så kan man undra varför.

Man har gått till val på att inte vidta en åtgärd och efter valet kört över befolkningen i en hel region och bestämt sig för att det räcker med att en enda kommun ansöker om möjligheten för att regeringen ska tillmötesgå detta. Jag skulle hoppas på att statsrådet nu bemöter detta med det demokratiska perspektivet. Hur förhåller sig regeringen till det?

Anf. 40 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Även jag vill inledningsvis göra en jämförelse med London. Där finns det en mycket viktig skillnad jämfört med det som nu sker i Stockholm. Den som genomför försöket med trängselavgifter i London är borgmästaren för Storlondon, hela Londonregionen, Greater London Authority. Skillnaden mot Stockholmsregionen blir mycket påtaglig. Här handlar det om att en enskild kommun i hjärtpunkten av en sammanhållen storstadsregion ger sig i kast med att genomföra det här försöket.

Det finns naturligtvis flera olika saker att ta upp här. Jag har all förståelse för att statsrådet inte har kunnat svara uttryckligen på alla de frågor som har ställts. Men det finns vissa frågor som jag ändå tycker att statsrådet skulle kunna utnyttja den återstående debatten till att bringa klarhet i. Det gäller framför allt frågan om den demokratiska förankringen. Det var utomordentligt olyckligt att frågan om trängselavgifter blev föremål för ett beslut genom en principöverenskommelse mellan de regeringsbärande partierna på riksplanet och i en enskild kommun.

Nu vilar det ett oerhört stort ansvar på regeringen att göra vad som göras kan i den fortsatta processen för att reparera den skada som har åstadkommits genom detta. Övriga invånare i länet och övriga kommuner i länet har helt ställts utanför den beslutsprocess som har varit fram tills nu.

Statsrådet hänvisar till den remissrunda som kommer senare i höst. Jag tycker att det är mycket viktigt för länsborna, för invånarna i Stockholms stad och för övriga berörda parter att få svar på frågan om regeringen utesluter eller inte utesluter att remissrundan i höst leder fram till att regeringen drar den slutsatsen att man inte kommer att kunna hålla den tidsplan som förespeglas, här måste man skjuta på beslutet ett tag och fördjupa sig ytterligare där det har visat sig finnas svagheter och kritik. Det är en mycket viktig fråga för de kommuner som har ställts helt

utanför beslutsprocessen att få veta om det är uteslutet eller inte uteslutet att deras synpunkter i höst kan leda till en sådan slutsats.

Sedan säger statsrådet att det måste finnas en kommun som vill, för att trängselavgifter ska kunna införas. Då kommer vi tillbaka till frågan: Är det verkligen så självklart i en sammanhållen storstadsregion? Stockholms tätort sträcker sig ju långt utanför Stockholms kommuns gränser. Gör man som statsrådet så riktigt påpekar, att man lyfter in hela Mälardalsregionen, blir perspektivet ännu större. Då blir det väldigt märkligt att det ska räcka med att bara en enda kommun står bakom en ansökan för att man ska kunna genomföra detta.

Jag tycker att det finns en viktig fråga där regeringen ännu inte har klargjort sin hållning. Det är om regeringen kommer att garantera att om en annan majoritet i samma kommun drar tillbaka sitt lokala stöd för trängselavgifterna kommer också trängselavgifterna att kunna avvecklas. Jag skulle vilja få svar på om det är så att det räcker med att det lokala stödet bortfaller för att trängselavgifterna ska kunna avskaffas även om regeringen skulle ha en annan åsikt, nämligen att trängselavgifterna borde vara kvar.

Anf. 41 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Fru talman! Jag har full förståelse för att det är svårt att svara oss alla fem. Jag frågade vad det bärande argumentet var, och i statsrådets svar kunde jag skönja att det var en positiv effekt på miljön och minskad trafik. Men med tanke på vad jag sade om London tror jag att man flyttar problemen. Trafiken kommer att öka på andra ställen. Lösningen för att uppnå det man vill måste vara alternativ, och det finns inga alternativ i dag. Tunnelbanan är full i *peak*-tid, alltså kan man inte få in fler människor. Det finns inte tillräckligt med parkeringsplatser, precis som Helena Bargholtz nämnde tidigare. Alternativa kringleder finns inte heller. Den dag man har alternativ får man se hur trafiken löses i Stockholm. Då behöver man kanske inte fundera i de här termerna över huvud taget.

Därför vill jag avslutningsvis fråga statsrådet: Borde man inte ta tid på sig och inhämta de negativa och positiva slutsatser som man har dragit i London? Varför denna brådska?

Anf. 42 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag tror inte att man kan jämföra Stockholm och London. Det har jag inte heller gjort. Jag tror inte att man kan jämföra någon huvudstad med någon annan. Alla städer och alla platser är unika. Stockholm har färre invånare än vad London har, vi har en helt annan lagstiftning i vårt land, vi har en helt annan typ av trafik än vad London har och så vidare. Men man kan lära av varandras erfarenheter, både de positiva och de negativa. Sedan måste vi naturligtvis ta med oss de erfarenheter som vi tror kan ha en positiv påverkan på de beslut som vi ska fatta. Samma sak gäller för de negativa erfarenheterna så att vi inte gör om samma misstag. Att lära av varandra är en sak, men man ska inte tro att man kan kopiera det andra har gjort. Jag tror inte att vi kan kopiera det försök som London har gjort.

Sedan vill jag knyta an till frågan om den demokratiska förankringen. Det känns som om man blandar ihop den demokratiska förankringen i kommunen med den demokratiska förankring som regeringen sedan ska

ta hänsyn till. Jag kan inte svara på hur kommunen har skött sin demokratiska förankring och de dialoger som den har fört. Men regeringen har ju tillsatt Stockholmsberedningen. Den är parlamentariskt sammansatt. Där finns företrädare för alla riksdagens partier. Det är de som i början av juni ska komma med förslag till oss på hur ett försök med trängselavgifter skulle kunna se ut och hur man måste organisera ett sådant system så att man inte får negativa effekter, till exempel sociala eller ekonomiska, som flera av er har pekat på i interpellationerna.

Det handlar om hur man ska se på ett försök. Är det avgifter, eller är det att betrakta som skatt? De frågorna är ju viktiga. Om Stockholmsberedningen säger att man kan se på detta som avgifter blir det väldigt enkelt. De som tar in avgiften får också fördela pengarna. Då väljer ju Stockholm själv hur man ska fördela avgiften. Då är det också väldigt enkelt att till exempel öronmärka avgiften och låta den gå tillbaka till kollektivtrafiken. Är det däremot en skatt är det staten som upptar skatten.

Det här är väldigt viktiga frågor som Stockholmsberedningen måste hjälpa oss att komma fram till ett svar på. När vi har tagit emot Stockholmsberedningens förslag kommer vi att skicka det på remiss. Jag har skrivit "bland annat kommuner" i mitt interpellationssvar. Det har jag gjort därför att vi kommer att skicka det till många fler än kommunerna. Vi kommer som vanligt att skicka det till rättsliga instanser, myndigheter och andra organisationer. Ta inte "bland annat" som ett tecken på att vi kommer att skicka det till ett fåtal bara! Precis som vid alla remissrunder har även de som inte från början får utredningen tillsänd sig möjligheter och rättigheter att lämna synpunkter på den. Det står var och en fritt att göra detta.

Har regeringen någonsin avstått från att lämna ett förslag därför att remissinstanserna har varit så unisont kritiska? Martin Andreasson var inne på det lite grann. Hur mycket kommer vi att lyssna på den remissrunda som vi öppnar för? Det finns faktiskt flera exempel på att regeringen har velat gå vidare med en fråga men där till exempel de juridiska instanserna har varit kritiska och strängt avrått från det. Vi hade ju ett förslag som har en koppling till detta. Vi ville lägga fram förslag om andra miljöstyrande avgifter, men bland annat från juridiskt håll var man oerhört kritisk till det system och det sätt som vi hade valt. Där har regeringen fortfarande inte lagt fram något förslag.

Det är för tidigt att säga om vi kan hålla tidsplanen. Jag kommer att verka för att vi både respekterar remissrundan och den demokratiska förankring som den är en garant för. Dessutom ska vi bemöta en eventuell ansökan från en kommun i den takt som vi har möjlighet att bereda frågor på ett seriöst sätt. Det får inte bli något hafsverk.

Om allting sedan faller på plats tycker jag att vi ska verka för att den kommun som så önskar får en möjlighet att använda sig av styrande avgifter för att påverka både trafiken och miljön. Men då måste man hitta ett eget sätt och dra erfarenheter av de försök som har genomförts bland annat i London.

Anf. 43 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att göra en politisk kommentar. Jag tycker att man måste gratulera två här frånvarande partier, nämligen

Vänsterpartiet och Miljöpartiet, till den oerhörda framgång som de har haft med trängselavgifterna här i Stockholm. Det är ju helt osannolikt. Här i Stockholms stad och Stockholms län gick de fyra partierna Moderaterna, Folkpartiet, Socialdemokraterna och Kristdemokraterna, som fick 85–90 % av väljarnas röster, entydigt till val på att inte införa trängselavgifter. De andra partierna, som nästan inte fick några procent alls av väljarna, lyckades driva igenom detta just i den här regionen. Centerpartiet har inte alls någon riksdagsledamot i Stockholms stad, och det är lite svårt att veta vad det partiet tycker i den frågan, och därför lämnar jag det därhän.

Jag ska säga tre saker till om jag hinner göra det. Jag tycker för det första att det är väldigt klokt av statsrådet att avstå från att kommentera Annika Billströms krav, för de är för mig som ledamot av skatteutskottet horribla.

För det andra tycker jag i den slutna krets som vi nu befinner oss i att Nina Lundström ger ett fantastiskt tips till finansministern om vilken otrolig skattebas att ta ut avgifter från som enbart kvinnorna i Sundbyberg utgör. Jag har snabbt räknat ut att om bara varannan kvinna använder bilen skulle dessa kvinnor kunna klås på mellan 5 och 8 miljoner kronor om året bara på att de åker in till stan och tillbaka. Det är inte någon dålig skattebas.

I Stockholms stad finns det 30 gånger fler kvinnor än i Sundbyberg, så där finns det goda möjligheter. Men berätta inte det för Bosse Ringholm!

För det tredje och sista: Den 14 september är det folkomröstning i Sverige, och jag tillhör dem som kommer att rösta ja till regeringens förslag att införa euron. Det ska jag göra för mina barns skull. I Danderyd, där jag råkar bo, har man beslutat om en folkomröstning om det konstiga förslaget om biltullar och så vidare. Det kommer jag att rösta nej till, också det för mina barns skull. Jag anser att förslaget är ett grovt missbruk av miljöavgifter.

Anf. 44 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag har på flera frågor inte fått något svar. Jag förstår att det är svårt att svara på dem eftersom Stockholmsberedningen ännu inte har lagt fram sitt förslag. Vi kommer med all sannolikhet att återvända till det här förslaget i flera debatter. Att vi tar upp det nu beror på att vi känner den folkliga oron inför detta förslag.

Statsrådet har nu inte mycket talartid kvar, men det skulle vara intressant att höra hur man ska kunna få folklig acceptans för ett förslag som drabbar individer i Stockholmsregionen så hårt som det här gör.

Det finns en grupp som naturligtvis kommer att tycka att det här är *gefundenes Fressen*, nämligen de som har god ekonomi, som kanske kör med tjänstebil och som får arbetsgivaren att bekosta den här avgiften. De tycker naturligtvis att det är jätteskönt att det inte kommer att finnas särskilt många andra bilister i Stockholm, för då får de det lättare att ta sig fram. Men det är inte riktigt dem som vi värnar om, och det är inte så många kvinnor i den här kategorin. Det är till stor del män som har dessa förmåner.

Jag uppfattade inte att statsrådet gav något svar på frågan hur man ska ställa sig till den rådgivande folkomröstning om detta vilken, som Gunnar Andrén sade, kommer att genomföras i ett antal kommuner den 14 september. Det blir mycket intressant både att se utfallet av den och hur många som kommer att delta i den.

Kommunerna har lagt fram det här förslaget i desperation därför att de känner en sådan ilska över att kommuner som i hög grad berörs av beslutet från en enda kommun inte har fått möjlighet att säga sin mening i de här frågorna. Det är så man ska tolka kravet på den här folkomröstningen.

Statsrådet säger att en kommun ska kunna begära att få möjlighet att införa trängselavgifter, men när så många kommuner utanför den kommun som vill ha trängselavgifterna berörs av dem är det inte rimligt att en enda kommun ska få bestämma detta ensam. Detta demokratiska problem har också tagits upp av flera tidigare talare.

Det ska slutligen bli spännande att se hur det går med lagstiftningen på det här området. Jag minns att det inte gick när frågan diskuterades i samband med Dennispaketet för en del år sedan.

Anf. 45 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tycker att det som statsrådet senast var inne på var väldigt positivt. Det gläder mig oerhört mycket att samrådet kommer att beaktas, för så tolkar jag statsrådets svar. Det gläder mig också att statsrådet här markerar att regeringen innehållsmässigt kommer att beakta också det som framkommer från övriga kommuner, det vill säga från remissinstanserna i samrådet, innan man tar ställning. Man måste då passa på att verkligen uppmana alla berörda att delta i samrådet.

Statsrådet framhöll att man inte kan jämföra London med Stockholm. Jag delar den uppfattningen. Jag tycker att den här typen av jämförelser är väldigt bekymmersam, men jag vill bara som en kommentar påminna om att det bland annat är statsrådets egna partikamrater i Stockholm som gör den här typen av jämförelser.

Jag tycker dock att det finns något i det här som man verkligen kan fänga upp. I London har man faktiskt lyckats oerhört mycket bättre med den demokratiska processen. Man har förstått att förankringen, beredningen och samrådet i sig har en oerhört viktig funktion för om man kommer att kunna använda sig av det här instrumentet eller inte. Jag tycker att det är oerhört viktigt att skicka med detta i dag.

Jag vill också kommentera det som Gunnar Andrén var inne på. Vad jag vill visa med statistiken från Sundbyberg är att det är väldigt lätt att glömma bort att det faktiskt också är kvinnor som pendlar. Sundbyberg är en arbetarkommun, där många har mycket låga inkomster och där många pendlar därför att arbetsmarknaden förutsätter det. Vi tycker att det är oerhört viktigt att skicka med att det inte bara handlar om manliga direktörer i flotta bilar utan lika mycket om kvinnor som både kör bil och finns i kollektivtrafiken. Man måste få hela livet att hänga ihop, och därför ser det ut som det gör.

Anf. 46 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Jag vill ta fasta på någonting positivt som statsrådet signalerar i sitt svar, nämligen att det naturligtvis inte kan uteslutas att rege-

ringen, om remissinstanserna visar sig vara unisont kritiska, får anledning att ompröva den tidsplan som nu förespeglas, detta för att man ska få möjlighet att bereda frågan på det seriösa sätt som viktiga trafikpolitiska beslut förtjänar att bli beredda.

Så tolkar jag statsrådet, naturligtvis utan att statsrådet därmed har sagt någonting om vilka slutsatser man kommer att dra. Det är alldeles för tidigt att säga det. Men jag välkomnar den här hållningen, för det besked som Stockholmsregionens invånare hittills har fått från de politiska organen är att de ställts inför fullbordat faktum. Jag vill verkligen understryka det som bland annat Nina Lundström var inne på i sitt sista inlägg. Det är fullständigt centralt att den demokratiska processen och förankringen av ett beslut måste få ta den tid som den behöver, oavsett vad man slutligen landar i.

Jag vill också instämma i att man naturligtvis inte kan kopiera över de erfarenheter som man har från London, men man kan lära sig viktiga saker av dem. En viktig sak som man hittills har kunnat skönja i London är att den totala trängseln i London kanske inte har påverkats så speciellt mycket. Det som man har gjort är att man har flyttat ut den från det avgiftsbelagda området, där den har minskat, till området närmast utanför det avgiftsbelagda, där trängseln har ökat markant under de månader som trängselavgifter har tagits ut.

Det är inte minst därför som många invånare i Stockholmsregionen utanför Stockholms innerstad känner en djup oro för vad trängselavgifterna kommer att betyda för deras närmiljö och för deras levnadsförhållanden, bortsett från vad de kommer att betyda för Stockholmsregionen som bostads- och arbetsmarknad i dess helhet.

Anf. 47 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag har i mina svar i den här interpellationsdebatten varit väldigt tydlig med att jag tror att trängselavgifter kan ha en positiv effekt både när det gäller miljöpåverkan och när det gäller trängseln som sådan. Jag vill också säga att jag tycker att Stockholmsberedningen har ett lika viktigt uppdrag i att också studera de sociala konsekvenserna.

Man kan inte införa ett system om man inte vet vilka effekterna av det blir. Därför tycker jag att det som Stockholmsberedningen också ska ta hänsyn till, nämligen hur ett system kan påverka kvinnor och män samt olika inkomstgrupper, är lika intressant för att vi verkligen ska kunna åstadkomma just den påverkan med trängselavgifter som vi önskar. Vi vill inte bara tränga ut några, utan det måste finnas en del som tycker att det är värt att betala lite extra för att kanske till och med få åka lite fortare. Jag tycker att det uppdraget som Stockholmsberedningen har är lika viktigt, och jag vill gärna säga det nu avslutningsvis.

Folkomröstningar speglar ju en folklig opinion, och opinioner påverkar *alltid* politiker – det vet vi alla. Ibland vill vi som politiker påverka opinioner, men det är klart att vi tar intryck av både folkomröstningar, remissinstanser och mycket annat. Det är själva poängen med den demokratiska processen och den demokratiska förankringen. Vi får alla hjälpas åt att se till att just den demokratiska processen blir så bred och så djup som vi önskar och att många blir involverade i de svåra frågor som just planeringen av infrastrukturen handlar om.

Nu har vi haft många delade meningar i den här interpellationsdebatten, men jag vill ändå avslutningsvis säga att jag konstaterar att Gunnar Andrén och jag i alla fall ska rösta lika i *en* fråga den 14 september!

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.21 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

9 § Svar på interpellation 2002/03:343 om kostnaderna för skadegörelse

Anf. 48 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Gunnar Andrén har ställt en fråga mot bakgrund av den skadegörelse som skedde den 1 maj kring Stureplan i Stockholm. Han har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att undanröja de ekonomiska skador som kan drabba näringsidkare vid sådan förstörelse.

Att en grupp av människor på detta sätt hänger sig åt systematisk förstörelse av andras egendom och krossar glasrutor, det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt. Som Gunnar Andrén konstaterar är det självklart att förövarna ska ersätta de skador som de orsakat.

Skador som drabbar affärsinnehavare och fastighetsägare kan innebära svåra ekonomiska påfrestningar för enskilda näringsidkare. Genom att teckna försäkringar finns det möjligheter att minska de risker som är förenade med plötsliga och oförutsedda händelser. Trots detta kommer näringsidkare att själva få bära kostnader för självrisker och skador som inte går att försäkra sig emot, om ingen föröväre kan hållas ansvarig. Men jag har svårt att se att staten skulle kunna gå in och garantera ersättning i sådana fall. Jag är alltså inte beredd att aktualisera något övergripande allmänt och strikt ansvar för ekonomiska skador som vållas av enskilda.

Anf. 49 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret som inte var så uppmuntrande. Det är en strikt juridisk bedömning som justitieministern lämnar. Det har jag i och för sig förståelse för att en justitieminister ska lämna.

Jag har i min interpellation försökt beskriva den situation som de enskilda näringsidkare det handlar om helt oförskyllt kom att befinna sig i denna dag. Vi har dessvärre haft andra sådana tillfällen. Ett sådant tillfälle som har uppmärksamrats oändligt mycket mer var Göteborgshän-

delserna i juni år 2001. Där hamnade ett stort antal personer i exakt samma situation.

Vi är helt överens om att det i grund och botten är skadegörarna som alltid ska ersätta. Problemet är, som justitieministern väl vet, att det inte alltid är helt lätt, för att uttrycka sig försiktigt, att påträffa och lagföra dessa människor som förstör för andra. Man kan säga att det är tur att det inte är mänskligt blod som spills i en sådan omfattning. Värdesaker är någonting annat, och de kan i allmänhet ersättas på något sätt.

Men den stora skada som ibland kan inträffa, som inträffade vid Stureplan, bestod i att så många brottslingar, för att uttrycka sig rakt på sak, stal lite var för sig. De länsade till exempel en hel uraffär på allt vad den urhandlaren hade. Han försätts i en väldigt svår situation när hans lager av varor helt försvinner. Den här urhandlaren och andra som oförskyllt hamnar i samma situation kommer, såvitt jag förstår, att få väldigt svårt att teckna försäkringar för just den här typen av brottslighet. Den har nästan karaktären av force majeure. Även om det inte är ett jordskred eller någonting liknande så är det mycket svårt att få täckning för den här typen av brott.

Jag vill ändå fråga statsrådet hur han ser på den delen, när man inte kan få en försäkring tecknad och andra händelser har inträffat där inte någon annan än samhället i slutändan kan skydda den enskilde, som har gjort så gott han har kunnat. Om det skulle finnas ett sådant skydd skulle det ta bort grunden för en del andra försäkringar. Jag förstår att det också är ett försäkringstekniskt problem. Ändå måste min fråga bli: Finns det inte någonting som man kan fundera på kring detta, när den här typen av oförutsedda och dessbättre också ovanliga händelser inträffar, där samhället någonstans har misslyckats att skydda enskild egendom?

Anf. 50 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Narkotika på krogen eller rån mot butiker kan man inte skylla krogägaren eller affärsinnehavaren för, även om krogägaren har ett ansvar för vilka han släpper in.

Justitieministern säger: ”Genom att teckna försäkringar finns det möjligheter att minska de risker som är förenade med plötsliga och oförutsedda händelser.” Det är försäkringens idé. Men när vi har ett rättssamhälle på reträtt som inte har möjlighet att stoppa folkmassor på detta sätt eller när försäkringsbolagen, som Gunnar Andrén var inne på, till slut inte tecknar försäkringar, var går då gränsen för den enskildes ansvar?

Statens kärnuppgift är att skydda medborgarna inklusive företagarna mot brott. Det kan inte vara butiksägarens uppgift när det inte går att teckna försäkringar. Butiksrånen i Sverige har i år ökat med 63 %. I hälften av fallen har man haft skjutvapen. Det drabbar uraffärer, affärer med märkeskläder, jourbutiker, närbutiker, kiosker och bensinstationer. Det är inte bara den ekonomiska förlusten, som ibland kan vara så stor att man får lägga ned sitt företag, utan också kränkningen mot enskilda näringsidkare som kanske har lagt ned sin själ och sin tid för att bygga upp företaget.

Det finns exempel på att premien har höjts från ungefär 200 000 per år till 400 000 per år. Det finns säkert företag på vissa ställen, kanske i centrala Stockholm, som kan bära en sådan försäkringspremie. Men med självrisker kan det bli för betungande. Jag kan ta ett litet exempel från

min hemstad Sölvesborg. Exemplet är gammalt; jag kan inte lasta nuvarande justitieminister för det. Det var en radio- och TV-affär. Handlaren vidtog alla säkerhetsåtgärder som man kunde vidta. Hans bror som var smed gjorde ett galler som inte gick av för småsaker. Han sov i affären. Tyvärr fick han lägga ned. Han hade inte råd att betala försäkringarna. Det här är ett problem som är allvarligt och ett hot mot enskilda människor och företagande. Det har förekommit och förekommer att personer blir utförsäkrade även här. Man får inte lov att teckna en försäkring.

Vilket råd ger justitieministern till de näringsidkare som inte längre kan teckna en försäkring?

Anf. 51 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Om staten alltid ska gå in och täcka upp kommer det inte att vara en enda person som tecknar försäkringar i framtiden. Gunnar Andrén var också inne på det. Det skulle i princip upphäva en del av försäkringsbranschen. Det är inte möjligt att göra på det sättet.

Det är fel att rättsväsendet är på reträtt, som Jeppe Johnsson säger, och det känner han väl till. Vi har till exempel genom satsningen på poliser fått en ökning på netto 500 poliser sedan årsskiftet 2000/01, om man ser på de poliser som kommer ut i år. Vi behöver inte fördjupa oss i det. Vi har haft så många debatter om det tidigare.

Jag tycker att det är fullt rimligt att undersöka huruvida man ska införa en absolut kontrolleringsplikt eller möjligtvis en kontrolleringsplikt med undantag. Jag kan dock redan nu säga att en absolut kontrolleringsplikt utan några som helst undantag skulle förändra hela försäkringsbranschen. Det gäller ju inte bara i dessa fall, utan det kan vara fråga om personer som kanske är sjuka, har haft tidigare skador och så vidare. Det är de principer som finns i hela försäkringsbranschen.

Visst finns det ett ansvar, och visst kan man tänka sig att gå längre. Det finns inget som säger att det är absolut stopp här. Man ska dock ha klart för sig att man är inne på den fria försäkringsbranschen och reglerar den. Och skulle man ha en absolut kontrolleringsplikt i alla de fall som kan vara ömmande måste vi nog socialisera hela försäkringsbranschen så att vi i framtiden bara har statliga försäkringsbolag. Alternativet är att vi får mångdubbelt högre försäkringspremier. Det är naturligtvis fritt att välja, men man ska ha klart för sig att detta nog blir konsekvensen.

Men, som sagt, visst finns det ett ansvar för att se närmare på möjligheterna att flytta positionerna när näringsidkare blir drabbade på detta sätt.

Anf. 52 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! I den andra huvudfrågan, att staten inte kan gå in och alltid garantera, är vi helt överens. Det skulle ju i grunden förändra hela försäkringsväsendet och försäkringstänkandet.

I stället handlar det om vissa utomordentligt speciella situationer. En sådan situation, som onekligen är oförutsebar, är att ett EU-toppmöte förläggs till Göteborg. Inget försäkringsbolag kan i grund och botten föreställa sig att det ska inträffa i just Göteborg.

Samma sak gäller när det handlar om en förstamajdag eller någon annan dag. Även om det är möjligt är det dock svårt att tänka sig att det en sådan dag inträffar något av nästan upploppskaraktär i en viss del av

Stockholm. Det har karaktären av det som brukar kallas force majeure. Det är alltså oförutsebart.

Jag vill absolut inte att vi ska göra staten till ett försäkringsbolag. Det skulle vara högst olämpligt. Däremot måste staten fundera över hur man ska hantera de enskilda människor som, trots att de tecknat försäkringar som är rimliga, ändå råkar ut för sådana oförutsedda händelser. Det äventyrar hela deras näringsverksamhet och framtid över huvud taget.

Jag förstår att statsrådet har svårt att komma med några löften nu, och det begär jag inte heller. Men statsrådet kan väl ta med sig den tanke som jag har väckt. Man får ju hoppas och utgå från att det inte handlar om många fall, utan endast ett fåtal. Och dem måste man kanske behandla på ett, som det ibland heter, okonventionellt sätt.

Anf. 53 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Nej, jag vill inte heller att man socialiserar försäkringsbranschen. Men tyvärr har samhället utvecklats på ett sådant sätt att den ursprungliga tanken inte längre alltid fungerar.

Jag kan inte slita mig från frågan om antalet poliser, oavsett hur många poliser justitieministern säger att vi är på väg att få eller har fått. Man kanske inte kan ha tillräckligt med poliser för detta, men det måste vara möjligt att ha fler än nu. Därmed skulle rättsväsendet också kunna lösa flera av de här brotten.

I dag har vi fler väktare än poliser, och det kanske man måste ha. Men jag upplever att vi på något sätt håller på att privatisera ett område som jag absolut inte vill privatisera. Det finns många andra områden som jag först skulle vilja privatisera.

Det verkar vara så att den i samhället som har råd att skaffa lås, larm och försäkringar kan ha ett skydd. Den som inte har råd till detta har inget skydd. Här måste samhället stå starkt. Och jag tycker inte att justitieministern bara ska prata om hur många poliser som kommer att tillsättas. Det måste också leda till resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2002/03:324 om ledarskapet inom polisen

Anf. 54 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Johan Pehrson har frågat mig om jag avser att inom en snar framtid vidta några åtgärder för att komma till rätta med de strukturella problem som råder inom polisen.

Han har också frågat mig om jag avser att på ett sammanhållet sätt – till exempel i form av en skrivelse till riksdagen – redovisa hur regeringen vill se att den svenska polisen utvecklas vad gäller organisation, personalpolitik, teknik, effektivitet och ledarskap.

Johan Pehrson målar i sin interpellation upp en svart bild av svensk polis, och det ligger kanske i hans roll att göra det. Jag håller inte med om den beskrivningen. Det går naturligtvis att hitta problem inom polisen, liksom i andra organisationer med mer än 20 000 anställda, men jag anser att Johan Pehrson överdriver.

Prot. 2002/03:107

20 maj

*Svar på
interpellationer*

I interpellationen radar Johan Pehrson upp en mängd exempel som han anser vara tecken på detta. Ett exempel är radiokommunikationen. Här vill jag betona att utredningen RAKEL:s förslag har samma höga ambitionsnivå som tidigare utredningar. Trots det har de kunnat presentera ett förslag som är mycket billigare än tidigare beräkningar.

Även när det gäller sjukfrånvaron tycker jag att Johan Pehrson vinklar sitt resonemang. Jag håller med om att sjuktalen är alltför höga inom polisen, men de är lägre i jämförelse med både kommuner och landsting. Orsakerna till ohälsan står således inte enbart att finna inom polisorganisationen. Trots detta är naturligtvis den höga sjukfrånvaron ett problem för polisen, liksom för många andra arbetsgivare. Polisen arbetar därför mycket aktivt med detta.

Ett annat exempel, där man kan ana kritik från Johan Pehrson, är det utvecklingsarbete som bedrivs under benämningen En nationell polis. Jag tror att Johan Pehrson är en av få som anser att bättre samordning inom polisen är något negativt. Grundtanken med projektet är att polisens sammanlagda resurser och kompetenser ska ses som gemensamma. Det operativa polisarbetet ska dock även fortsättningsvis bedrivas huvudsakligen lokalt. Det är samarbetet över geografiska och organisatoriska gränser som ska förbättras.

Det pågår alltså ett förändringsarbete inom polisen. Till detta kommer en resursförstärkning på nästan 2 miljarder kronor sedan år 2000, som bland annat har lett till att antalet poliser ökar för tredje året i rad.

Men polisverksamhet är inte enbart en fråga om resurser. Antalet poliser är enkelt att mäta, men det säger inte allt om verkligheten. Polisens arbete måste också utvecklas och effektiviseras inom de resursramar som står till buds. Därför har regeringen till exempel i december 2000 tillsatt Beredningen för rättsväsendets utveckling, BRU, med uppdrag att se över de rättsvårdande myndigheternas utveckling. Därutöver har Polisverksamhetsutredningen lämnat ett antal förslag på hur polisens verksamhet kan renodlas så att polisen i ökad utsträckning kan koncentrera sig på sina kärnuppgifter. Som Johan Pehrson skriver i sin interpellation, har utredningen också tagit upp frågan om polis i glesbygd. Förslagen som presenteras i betänkandet är nu under beredning.

Ser man några år tillbaka i tiden inser man hur mycket positivt som faktiskt har hänt inom polisen. På en del områden återstår det naturligtvis en del att göra, men mycket har också förändrats i rätt riktning. Som ytterligare draghjälp till den utvecklingen kommer nu alltför unga poliser, med en i högsta grad modern polisutbildning i ryggen, att tillföras organisationen.

När det gäller Johan Pehrsons avslutande fråga om en sammanhållen redovisning av hur regeringen vill se utvecklingen inom polisen vill jag hänvisa till den diskussion som redan nu förs om ett utökat antal resultat-skrivelser till riksdagen. Det är en fråga som för närvarande är under beredning, och jag kan därför inte i dag uttala mig om hur dessa skrivelser kan komma att utformas eller på vilka områden det kan bli aktuellt. Jag vill också hänvisa till budgetpropositionen där regeringen varje år redovisar i stora drag det Johan Pehrsson tar upp.

Herr talman! Jag vill tacka justitieminister Thomas Bodström för svaret.

Interpellationen skrevs vid ett tillfälle när vi var många som insåg att det finns ganska omfattande problem och utmaningar inom den svenska polisen. En hel del positivt händer på många håll till exempel i form av nya arbetsmetoder, och här och där tillkommer det någon ny chef som gör underverk med en trött och sönderkörd organisation.

Trots detta har jag i dag ungefär 25 gånger fått frågan om jag har förtroende för en viss person, en person som regeringen har utsett. Jag pratar om rikspolischefen. Jag tycker att det är ett märkligt perspektiv.

Jag har inte förtroende för den svenska regeringen och det som den gör när det gäller polispolitiken. Mellan den svenska regeringen och den svenska polisen finns en enda person. Den personen ska man inte övervärdera, vilket jag tror att många gör i den nu aktuella debatten, då det råder en viss turbulens i det främsta ledet inom svensk polis. Det är allvarligt och något som regeringen måste dra slutsatser av. Det är ingenting som jag känner att jag ska gå in och döma.

Vi har emellertid en situation där man snarare ska fråga sig om alla poliser är nöjda. Är medborgarna nöjda? Är de nöjda med det som de får ut av den svenska polisen? Jag möter tyvärr, och jag säger tyvärr, många medborgare som är väldigt missnöjda.

Polisstationer stängs i ett band runt västkusten och på andra ställen. Vi har en uppklärningsprocent som inte fungerar tillräckligt bra. Den planeringshorisont som finns är mycket besvärlig för våra polismyndigheter. Det finns en viss ryckighet i ekonomin. Rätt som det är dyker det upp pensionsbomber. Rätt som det är inträffar en mycket speciell händelse som den i Göteborg, vilket gör att planeringsförutsättningarna helt rycks sönder. Och vi pratar om en ganska händelsestyrd verksamhet.

Vi måste ha en polis för att möta den verklighet vi har och inte efter den budget som regeringen för tillfället anser sig kunna lägga fram för rättsväsendet. Vi talar inte om vilken verksamhet som helst. Vi talar om den verksamhet som måste vara den mest centrala för alla regeringar som styr landet, inklusive socialdemokratiska.

Regeringen vill gärna ge för handen att man har koll och vet vart man är på väg. Jag vet inte vad regeringen har för prioriteringar på polisområdet. Däremot får jag lustigt nog veta att regeringen har en strategi mot bilinbrott som justitieministern har presenterat på någon bilmässa nyligen. Där finns det en strategi. Men var är strategin för hela polisen?

Jag efterlyser i min interpellation en skrivelse så att vi vet vad man vill med ekonomin. Hur ska man ha det i alla planeringsförutsättningar för att ge en rimlig chans till rikspolischefen och länspolismästare att kunna planera verksamheten och få kraft i den så att poliserna känner en viss arbetsro? Hur ser man på de omorganisationer som pågår?

Historiskt har vi under 90-talet sett närpolisreformen. Av detta finns, herr talman, nästan ingenting kvar. Nu är det ett nytt paradigm som gäller. Nu ska man ha en nationell polis. Jag tycker att det är bra att man ska samarbeta mer. Men vad innebär det för själva ledningsfunktionen om man ska slå samman ledningarna i flera polismyndigheter? Vad vill regeringen? Detta pågår med full fart.

Sedan är det ledarskapet. Göteborgskommittén skriver ganska tydligt i sitt betänkande att det finns problem med ledarskapet. Vi ser det dyka upp gång på gång. Nu är vi en situation där många är väldigt oroad av vart det är på väg. Det saknas styrregler för chefsutbildningen och för hur man utser länspolismästare i Sverige i dag. Man får intrycket av att det är ganska skönsmässigt. Detta är mycket allvarlig.

Jag återkommer i mitt nästa inlägg om tekniken. Jag hävdar att oavsett organisation, ekonomi och numerär måste polisen ha en fungerande teknik för att kunna kommunicera. Det ser vi inte i dag att vi kan få med den sänkta ambition som RAKEL-utredningen innebär.

Anf. 56 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! För några månader sedan debatterade vi i kammaren Göteborgskommitténs betänkande, herr justitieminister. Där framfördes en stark kritik, precis som Johan Pehrson har antytt här, angående polisens organisation och insatser vid EU-toppmötet. Debatten i kammaren kom att handla väldigt mycket om ansvarsfrågor. Den frågan är ännu mer aktuell i dag. Vem har egentligen det yttersta ansvaret för polisverksamheten i Sverige? Det gäller inte bara när det är framgång utan också när allt tycks ha gått snett.

Enligt justitieministern är interpellantens oro över läget hos polisen överdriven. Jag undrar om justitieministern har både öron- och ögonlappar på sig. Jag tror att hela svenska folket är väl insatt i att det pågår en kris inom polisorganisationen.

Den senaste tiden har vi fått lära oss vilka konsekvenser det kan bli. En länspolismästare sluter avtal om löner som ligger högre än övriga lönenivåer i landet. Olika grupperingar blir arga och hotar med att säga upp sina tjänster. Regeringen och departementet har fått protestbrev, och kaoset är ett faktum. Vem har ansvaret?

För något år sedan när ett länspolisområde gjorde liknande saker, det vill säga gjorde individuella lönesättningar, drogs pengarna tillbaka från redan lovade medel. Det blev inga personliga konsekvenser. Men det blev ekonomiska konsekvenser för det polisdistriktet trots att det i avtalet fanns möjligheter till individuella lönesättningar.

Tillbaka till frågan. Vem har ansvaret? Rikspolischefen går ut i medierna och säger: Dessa hot om uppsägningar är bara ett inlägg i löneförhandlingarna. Därmed har han inget mer att säga. Justitieministern har själv uttalat sig. Han har sagt: Jag ska inte ge mig in i fackliga frågor. Jag tror egentligen att ingen heller vill ha mig in i fackliga frågor. Om det inte är justitieministerns ansvar och inte är rikspolischefens ansvar, vems är då ansvaret?

De senaste dagarna har vi kunnat följa ett antal poliser både pensionerade och i aktiv tjänst som uttrycker sitt misstroende mot organisationen, eller rättare sagt den ständiga omorganisation som pågår inom poliskåren. Personalbristen är väl känd. Vi har över 800 poliser sjukskrivna. Anställda lever under stark press och har dålig arbetsmiljö.

Det kommer nya hot om nedläggningar av polisstationer och därmed också ett ökat misstroende hos samhällsmedborgarna. Är det över huvud taget någon idé att ringa efter polisen eller att anmäla brott? Det är en havererad närpolisverksamhet. Listan kan göras lång. Vems är ansvaret? Någon måste peka med hela handen eller sätta ned foten. Som politiker

kan vi inte tiggande åse att en så stor och viktig grupp som landets poliser behandlas på ett som jag tycker respektlöst sätt.

Jag skulle vilja fråga Thomas Bodström vad han avser att göra för att lösa den ledningskris som nu har flutit upp och blivit så uppenbar. Vi har gång på gång pekat på detta. Vi har tagit upp det i olika debatter. Jag förstår att justitieministern tycker att det är väldigt jobbigt. Men någon måste våga peka med handen, och någon måste våga säga: Detta ska vi ta itu med nu. Det gäller Sverige befolkning, Sveriges poliser och Sveriges trygghet. Någon måste ta tag i ledarskapet. Vems är ansvaret?

Anf. 57 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Johan Pehrson tar upp flera viktiga frågor. Jag tänkte uppehålla mig vid ledarskapet inom svensk polis.

Det finns ingen brandman, militär, operationssköterska eller polis som inte förstår att man ibland måste lyda direkta order. I kritiska situationer fordras att ledaren pekar med hela handen och ger order om vad var och en måste göra. Då finns det ingen tid till ifrågasättande. Personalen måste lita på sin ledares goda omdöme, kunskap och bedömningsförmåga och göra vad han eller hon har sagt till om. Så ska det självklart vara. Då fordras det att man har ett stort förtroende för sin ledare.

Men det ska inte vara så jämt och i alla situationer. Nej, konsten att leda är att anpassa ledarskapet till olika situationer och förhållanden. I de flesta situationer, även inom polisen, finns det gott om tid att låta de anställdas kunskaper och erfarenheter komma fram. Men det dåliga ledarskapet, särskilt inom polisen, har kommit att anamma helt fel strategi. Ledaren, som i de allra flesta fall helt saknar ledarskapsutbildning, pekar med hela handen för ofta och vid fel tillfällen.

Ett exempel på bristande ledarskap eller rent ut sagt dåligt ledarskap var sparkningen av länspolismästaren i Stockholm Gunno Gunnmo. Genom att rikspolischefen pekade med hela handen och tvingade en bra och omtyckt ledare att sluta tystades en hel organisation. Den lider bevisligen redan av att det är lågt i tak. Medarbetarna är rädda att säga vad de tycker av oro för att det senare ska ligga dem i fatet i deras karriärer. Länspolismästarna i de andra 20 myndigheterna har nu sett vad som konkret kan inträffa om man inte är följsam mot rikspolischefen. Det är inte bra, och man bygger inte en bra organisation på det sättet.

Det är faktiskt häpnadsväckande hur landets rikspolischef har lagt sig i avtalsförhandlingar och kollektivavtalsfrågor på en myndighet där parterna har träffat löneavtal utifrån de regler som det centrala avtalet har stadgat. Det har dessutom rikspolischefen varit medveten om, eftersom han är ledamot i Arbetsgivarverkets styrelse.

Med de bristande resurserna fordras det att alla poliser måste göra mycket mer och göra ett mycket bättre jobb och att de anställdas erfarenheter och kunskaper tas till vara. Det anser jag inte görs i dag med nuvarande ledarskap. Redan 1997 tecknade man ett avtal inom statens område om samverkan. Det handlade om att få till stånd en dialog mellan medarbetare, chefer, fackliga förtroendevalda med flera. Det gick ut på att man skulle ta till vara den samlade kompetensen och ständigt jobba med förbättringar av verksamheten. Så har det inte blivit.

Prot. 2002/03:107
20 maj

Svar på
interpellationer

En av orsakerna till detta är det bristande ledarskapet, och då särskilt inom Rikspolisstyrelsen. När polismyndigheten i Stockholm under ledning av Gunno Gunnmo gör det den ska, det vill säga tecknar avtal om löner, samverkan, arbetstider med mera, får chefen sparken. Vilka signaler ger detta? En förhandlare inom polisen har uttryckt det som: Om det var lågt i tak förut är det nu knappast kryphöjd. Min direkta fråga till justitieministern är: Hur ser du på den skarpa kritik som i dag förs fram mot rikspolischefen i olika medier?

Anf. 58 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det finns mycket bra inom polisen. Där tycker jag att justitieministern har alldeles rätt. Sveriges poliser gör ett enormt arbete i sitt dagliga värv.

Svenska folket har ett stort förtroende för polisen. Det har även jag. Men vi vet alla att poliserna är för få, både på grund av för små resurser och för att Polishögskolan har varit stängd. Den senaste tiden har också ledningen för polisen allvarligt ifrågasatts. Nog är det oerhört svårt att vara chef och en bra ledare när organisationens och personalens förtroende sviker. Som ledare måste man vara lyhörd och ödmjuk inför kritik. Samtidigt är det svårt att vara chef och tvingas hålla givna budgetramar som är så begränsade att de inte täcker befintliga kostnader och absolut inte täcker de satsningar som påbjuds från regeringens sida.

En tystad organisation är ingen bra organisation. Det är ett sundhetstecken att man vågar föra fram kritik. Men när kritiken framförs måste den tas emot med ödmjukhet och inte med nonchalans. Om man är lyhörd för kritik tar man den till sig och överväger om det kanske är någonting man själv borde förändra i sitt ledarskap.

Jag vill avsluta med att upprepa Hillevi Engströms fråga: Ser inte justitieministern det som ett stort problem att så allvarlig kritik framförs som de senaste dagarna, inte minst i medierna?

Anf. 59 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ska börja med att svara på den sista frågan som tas upp, den aktuella frågan om rikspolischefen och det brev som jag har fått. Jag tar naturligtvis alla sådana här uppgifter på allvar. Det är självklart. Det har jag sagt vid flertalet tillfällen. Jag kommer att besvara brevet. Jag kommer också att följa den diskussion som har varit. Det har varit en konflikt inom polisen. Det är ingen hemlighet. Det vet vi. Däremot kommer jag inte att ge mig in i de fackliga frågorna. Det skulle förvåna mig mycket om riksdagen hade en annan inställning till det.

Den här interpellationen handlar om så mycket mer än om det. Precis som Johan Pehrson säger finns det mycket som kan göras bättre inom polisen. Det har gjorts mycket. Svensk polis är bra på mycket, men det finns också saker som ska bli bättre. Bland annat måste uppklaringsprocenten definitivt höjas. Frågan är vem som är ansvarig för det här.

Det är naturligtvis regeringen som har det övergripande ansvaret för polisen. Vi har ansvar för budgeten. Vi har tillfört medel så att vi ska kunna få fler poliser. Vi har fått de senaste siffrorna i dag som visar att det nu finns 16 547 – tror jag det var – med dem som går ut i vår. Då kan man konstatera att det ökat med ungefär 500 poliser netto under de senaste två och ett halvt åren. Det här är naturligtvis bra, men det räcker inte.

Vi kan inte bara se till att det blir fler poliser och sedan inte göra mer. Vi har ett större ansvar än så. Vi har ett ansvar att se till att polisen gör det polisen är till för att göra, nämligen att lösa och förebygga brott. Det är därför som regeringen tillsatte arbetet med att renodla polisens arbetsuppgifter så att den inte ska behöva ägna sig åt saker som hittegodsavdelning, kontroll av tillstånd, kontroll av djurskötsel, omhändertagande av berusade personer och mycket annat. Det här är viktigt. Det är därför vi tog det ansvaret. Men det räcker inte med det. Vi måste också se över polisens arbetsmetoder.

Som jag nämnde i mitt inledande svar så tillsatte vi BRU. Var sjätte månad kommer nya förslag. Vissa har redan genomförts för att förbättra polisens arbetsmetoder, vissa är under beredning och vissa väntar vi på. Det här är ett omfattande och mycket viktigt arbete för att utarbeta bättre metoder för polisen för att bland annat kunna höja uppklaringsprocenten.

När det gäller strukturen är det precis som det sades här att man i Göteborgskommittén tar upp att det kan finnas strukturella problem inom polisen. Man efterfrågar om det inte ska göras en utvärdering. Jag sade i samband med den debatt vi hade efter Göteborgskommittén att jag tänkte ta initiativ till det. Jag har tagit initiativ till det. Vi har påbörjat ett arbete. Det leds av Carl-Anton Spak. Det beslutades för ett par veckor sedan. Man ska titta på just de här sakerna. Det vi har pratat om tidigare, och det jag har sagt att vi ska göra gör vi nu.

Anf. 60 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag tycker det finns all anledning att inte vara så konfliktinriktad i en sådan här situation. Vi ska känna ett gemensamt starkt ansvar för hur vi ska gå vidare med polisfrågorna. De betyder ju så väldigt mycket för våra medborgare. Det är en av de mest centrala uppgifterna ett samhälle har och som vi i riksdagen har, att se till att vi har fungerande lag och ordning och att brott beivras i vårt land.

Jag begär att regeringen ska visa lite öppenhet i det här, våga komma till riksdagen med idéer och tankar om vart man vill gå. Så kan vi få en öppen debatt i ett ämne som vi vet är så turbulent. Det är ju nästan en bisarr situation som utspelar sig inom polisen just nu, där gamla chefer hoppar in med konstiga inlägg. Det skrivs skrivelser hit och dit. Poliser får gå – sparken kallas det väl – på väldigt konstiga grunder, tycker många.

Utan att bli för polemisk: Justitieministern har skrivit en bok nyligen. När det projektet nu är avslutat kunde det läggas lite kraft på en riktig polissskrivelse till riksdagen så att vi fick chansen. Jag tycker att man måste inrikta sig på ekonomin och rejäla planeringsförutsättningar. Om de inte fungerar blir det ingen bra verksamhet. Då ska vi ändra dem. Jag tror att justitieministern åtminstone ser det som ett problem. Han kanske kan få med sig regeringen om vi har en konstruktiv och stark debatt här i riksdagen.

När det gäller ledarskapet är det fundamentalt. Vi måste få en ordning där Rikspolisstyrelsen kliver in och tar kommandot när det finns svåra uppgifter att ta hand om. Man tror att man har ett ansvar. Man tog det inte inför Göteborgskravallerna. Vi har sett en situation nu med en ganska otäck moskébrand i Malmö. Ingen vet ännu hur den har startat. Det har inte hänt någonting. Rikspolisstyrelsen borde kanske ha gått in

och funderat på om det kan vara ett terroristbrott. Det finns trots allt misstanke om att det är ett brott som handlar om att störta den svenska samhällsordningen och att störa samhällsordningen.

Utredningar har gjorts tidigare om ett nytt kommunikationssystem. Behovet har varit känt i tio år och begravts i utredning efter utredning. Den senaste socialdemokratiska utredaren kom fram till att det blev 5 miljarder billigare. Men när man läser noggrant handlar det om en avsevärd ambitionssänkning. Det innebär att man i orter med mindre än 2 500 invånare inte kommer att kunna ha kommunikation från polisman utan måste ha en särskild enhet, det vill säga polisbilen. Detta förändrar ju de taktiska övervägandena väsentligt. Äntligen finns det ju nu efter många år av brister ett taktikprojekt inom polisen. Sent ska syndarn vakna.

Hur ska polisen bete sig? Vad ska man göra? Det är mycket bra att man tittar över om man kan plocka bort lite olika saker som polisen har att göra i dag. Men var är förslagen om att stärka polisens möjlighet att bekämpa den grova och brutala internationella brottsligheten, som är kraftfullt organiserad? Här talar jag om frågor som rumsavlyssning, buggning. Hur kan man använda sig av detta så att vi slipper se exempel på att dansk organiserad brottslighet flyttar in i Sverige eftersom det är lättare att verka här? Danskarna skriver brev till den svenska regeringen – Snälla, hjälp oss! Vi kan inte ha det så här – även om de sannolikt är glada att buset inte är i Danmark utan i Sverige. Men det påverkar oss också.

Jag söker inte konfrontation. Jag vill vara konstruktiv. Men då måste regeringen öppna sig och sätta sig ned. Justitieministern bör ta initiativet och skriva en liten skrivelse nu när boken är klar.

Anf. 61 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Jag vill fortsätta där Johan slutade. Det är viktigt att regeringen ser det allvar i frågan som jag anser att den har. Det var bra att justitieministern sade att det ytterst är regeringens ansvar. Då borde det vara rimligt att förvänta sig att regeringen genast sätter sig ned och tar en funderare över hur det har kunnat bli så här inom polisorganisationen.

Jag har gått in på Internet och sökt efter veckans tidningsartiklar i frågan. I dem görs en mängd uttalanden, och man uttrycker besvikelse i såväl radio som TV och tidningar. Detta är oerhört allvarligt. Vi kan inte bara se genom fingrarna på det. Om inte regeringen tar tag i det här kommer vi i oppositionen att vara tvungna att gå på gång lyfta fram den här frågan och avkräva ett svar av justitieministern.

Justitieministern har ett antal gånger påpekat att regeringen tyckte att det var viktigt att komma till rätta med frågan vad polisen egentligen enligt lag skulle syssla med. Jag vill bara påpeka att det var ett förslag till tillkännagivande som antogs i utskottet på initiativ av ett kristdemokratiskt yrkande, där vi borgerliga tillsammans med Miljöpartiet drev igenom att det skulle tillsättas en utredning som såg över detta, så att polisen inte sysslade med en massa saker som de inte nödvändigtvis skulle behöva syssla med.

Jag vill återigen säga att jag är angelägen om att regeringen tar den här frågan på största allvar, inte för att vi ska debattera och höja tonen mot varandra utan för att polisen är viktig för Sveriges trygghet och sä-

kerhet. Polismännen som arbetar och sliter och kvinnorna inom poliskåren ska kunna känna arbetsglädje och arbetsro, och det kan de bara göra om de har ett bra ledarskap, en fungerande ledare och en god arbetsmiljö.

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 62 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Jag håller inte med Johan Pehrson om att vi har ett gemensamt ansvar för polisen, för uppklaringsprocenten och så vidare. Visst ska vi hjälpas åt och komma med konstruktiva förslag, men ansvaret åvilar regeringen som justitieministern mycket riktigt sade i sitt första inlägg. Det är viktigt att hålla isär detta. Med vår borgerliga politik och de förslag som vi har lagt fram tror jag att förhållandena kanske hade varit något bättre.

Vi får ofta höra att det utbildas fler poliser, och jag tänkte uppehålla mig vid detta en liten stund.

Det som jag ser som ett stort problem är att de välutbildade nya poliserna som kommer ut från Polishögskolan och som är väldigt sugna på att jobba som poliser har ingen som helst erfarenhet. Det uppstår problem i mötet mellan dem och de mycket äldre, mer erfarna poliserna som inte har någon vidareutbildning och som inte har deltagit i någon form av kursverksamhet på väldigt lång tid. Det problemet har funnits sedan så lång tid som 20 år tillbaka då jag började att arbeta som polis. Då fick man höra: Kom inte här och tro att du kan någonting, du som kommer från Polishögskolan. Den kulturen lever faktiskt kvar inom polisverksamheten i alldeles för hög grad.

Jag ser ett problem med att det kan bli en kollision mellan de nya, sugna välutbildade människorna och de äldre som har en stor erfarenhet som måste tas till vara. Min fråga till justitieministern blir då helt naturligt: Varför kommer det inte något konkret förslag om vidareutbildningen, när den ska ske, hur den ska ske och för vilka den ska anordnas? Det är ett mycket eftersatt område. Den reguljära vidareutbildningen upphörde redan 1986.

Alla inom polisen gör ett bra jobb, men alla måste jobba lite mer och bättre för att vi ska få ett bra resultat.

Anf. 63 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Justitieministern talade om budgeten och tillförda medel. Att medlen inte är tillräckliga får man höra var man än kommer ut i landet och träffar poliser. Oavsett om det är i de större städerna eller på landsbygden är budskapet detsamma, åtminstone det budskap som jag nås av. Men det är möjligt att justitieministern inte håller med mig och att han inte får samma signaler.

Antalet poliser har ökat med 500 under två och ett halvt år. I valrörelsen var det många som sade att behovet av antalet poliser i Sverige uppgår till ca 20 000. Det innebär att vi skulle nå det målet 2020. Men det är inte hela sanningen eftersom pensionsavgångarna kommer att öka kraftigt om bara några år.

Men oavsett pengar och antalet poliser måste ledningen för denna för samhället oerhört viktiga funktion fungera. Man måste vara ödmjuk och lyhörd och framför allt ha förtroende för sin organisation och sin personal.

Vi i riksdagen ska givetvis inte blanda oss i några löneförhandlingar. Men jag kan inte låta bli att känna oro när viktiga grupper inom Rikspolisstyrelsen hotar att säga upp sig i protest mot ledningen. Delar inte justitieministern åtminstone lite grann min oro i denna fråga? Och delar inte justitieministern min oro över svårigheten att styra en så stor organisation som polisen utgör om förtroende för ledningen saknas?

Anf. 64 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Johan Pehrson föreslog att vi skulle skicka en skrivelse till riksdagen. Som jag sade inledningsvis pågår det ett arbete för att förbättra den kontakten. Som jag också sade inledningsvis är det regeringen som har det yttersta ansvaret, men jag välkomnar den konstruktiva dialog som erbjuds här och i många andra sammanhang. Jag tycker också att det är viktigt att lyfta fram de frågor där vi har en gemensam syn, och de tror jag är betydligt flera än vad man kan få intrycket av när vi har sådana här debatter.

När det gäller polisens arbetsmetoder, telefonavlyssning, provokation, positionsbestämning, kontrollerad leverans och täckidentitet ska det lämnas ett förslag om dessa under hösten 2003, så det arbetet pågår och utgör en del av BRU, som jag nämnde inledningsvis.

Sedan vill jag kommentera detta med åldersstrukturen. Jag håller med om att den inte är den bästa. Men det är inte så mycket vi kan göra åt det nu. Man skulle kanske ha gjort på ett annorlunda sätt för 20–30 år sedan, men nu befinner vi oss i den här situationen, och vi får göra det bästa av den, vilket är att se till att det utbildas väldigt många poliser så att antalet hela tiden ökar, trots de stora pensionsavgångarna.

Beträffande vidareutbildningen och hur den konkret ska utformas tycker jag att det är polisen själv som är bäst lämpad att bestämma det.

Anf. 65 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Hillevi var inne på vem som hade ansvaret. Det är klart att det är regeringen. Jag vaknar varje morgon och tycker att regeringen ska avgå – det är det första jag tänker på – så att vi får någon ordning i det här landet. Det gäller också rättsfrågorna. Men jag vet att enskilda ministrar i den svenska regeringen – till exempel Thomas Bodström – har ganska goda intentioner, men det är väldigt svårt för en sådan minister att verka när det inte finns någon kreativ regeringsmiljö att verka i. Det är därför som jag vill att riksdagen ska göra det bästa av den besvärliga situationen.

Regeringen utser rikspolischef, och vad dessa kriterier grundar sig på, det kan man undra. Men regeringen utser också länspolismästare. Det är fråga om ganska viktiga chefer, fundamentala chefer som med sitt ledarskap kan påverka en hel polismyndighet i negativ riktning, men också i positiv riktning. Sådana exempel finns ju.

Det finns duktiga polischefer som har trätt fram och visat ett modernt ledarskap. De kanske inte framför allt inriktar sig på att kunna förvaltningslagen eller arbetsrättslagstiftningen utan och innan – det finns duktiga jurister som kan det – men som har en naturlig förmåga att utöva ledarskap.

Jag tycker att regeringen kunde redovisa vad man har för kriterier när man utser rikspolischef och länspolismästare – de viktigaste ledarna

inom den svenska polisen. Det är de som ska göra jobbet tillsammans med de duktiga mannarna. Min önskan är att regeringen återkommer om detta i en skrivelse eller åtminstone i ett regleringsbrev så vi ser vad man har för kriterier.

Trots Thomas Bodströms nyligen tillsatta utredning om de eventuella strukturella problemen har vi en situation då begreppet nationell polis har börjat att sätta sig. En hel del är jättebra, till exempel det kriminaltekniska och det personaladministrativa samarbetet. Men när det gäller den operativa ledningen, vad händer med kommunikationscentralen och ledningscentralerna? Det är viktigt att få veta det. Här vill vi ha någonting att säga till om. Jag tror inte att Thomas Bodström alltid får höra sanningen när han träffar alla polischefer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

11 § Svar på interpellation 2002/03:335 om små tingsrätters framtid

Anf. 66 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ragnwi Marcelind har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Bollnäs tingsrätt ska få finnas kvar och vilka åtgärder jag avser att vidta vid en nedläggning av Bollnäs tingsrätt för att ge den enskilde medborgaren ett rimligt avstånd till sin tingsrätt.

En omfattande reformering av domstolsväsendet pågår sedan några år. Det övergripande syftet med reformarbetet är att säkerställa att mål och ärenden ska avgöras med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Förutsättningarna för allmänheten att få mål och ärenden prövade ska, med utgångspunkt i rättssäkerhet och effektivitet, vara lika över hela landet. Domstolarna ska ha en funktionell geografisk spridning i förhållande till allmänheten, myndigheterna och näringslivet.

Målsättningen för arbetet med att förändra den yttre tingsrättsorganisationen är att med bibehållen tillgänglighet skapa möjligheter för en stärkt beredningsorganisation, säkerställa möjligheterna att rekrytera personal, skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling, öka möjligheterna till specialisering samt att förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter. För att förena dessa mål krävs olika lösningar för olika delar av landet. Sedan 1999 har sammanlagt 39 tingsrätter berörts av förändringarna i den yttre organisationen. Antalet tingsrätter uppgår nu till 72 stycken.

Riksrevisionsverket fick i december 2001 i uppdrag av regeringen att granska genomförda förändringar av tingsrättsorganisationen. En särskild utredare fick därefter i uppdrag att – mot bakgrund av Riksrevisionsverkets granskning – bland annat utvärdera hur de genomförda förändringarna av tingsrättsorganisationen förhåller sig till de av regeringen uppställda målen för reformeringen av tingsrättsorganisationen. Utredningen om utvärdering av vissa förändringar i tingsrättsorganisationen överlämnade sitt betänkande den 31 januari 2003.

Regeringen har nu att bedöma om målen med reformeringen av tingsrättsorganisationen uppnås genom sammanläggningarna och om reformeringen av den yttre tingsrättsorganisationen bör gå vidare. Regeringen ska även ta ställning till ett förslag om tingsrättsorganisationen i Stock-

holms län som har lämnats av Domstolsverkets generaldirektör Stefan Strömberg samt ett antal förslag från Domstolsverket som berör övriga landet, däribland Bollnäs tingsrätt och övriga tingsrätter i Gävleborgs län. Dessa ställningstaganden kommer att presenteras i en skrivelse till riksdagen i slutet av maj. Jag vill därför inte nu föregripa innehållet i skrivelsen.

Avslutningsvis vill jag dock påpeka att både Riksrevisionsverket och Utredningen om utvärdering av vissa förändringar i tingsrättsorganisationen har bedömt att regeringens mål om bibehållen tillgänglighet i allt väsentligt har kunnat uppnås vid förändringarna av den yttre tingsrättsorganisationen.

Anf. 67 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Tack, Thomas Bodström, för svaret. Jag tror att justitieministern är väl medveten om både Kristdemokraternas och mitt mångåriga engagemang när det gäller bevarandet av de mindre tingsrätterna.

Jag måste väl respektera att det i svaret hänvisas till att regeringen ska klarlägga sitt ställningstagande i en skrivelse i slutet av maj. Det som jag då skulle vilja understryka i den här debatten är vikten av att det beslut som regeringen fattar verkligen är väl förankrat, genomtänkt och byggt på verklighetens behov.

Justitieministern skriver i svaret att det övergripande syftet med reformarbetet är att säkerställa att mål och ärenden ska avgöras med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Det finns inte någonting i någon utredning som pekar på att de mindre tingsrätterna skulle ha en lägre kvalitet eller en större balans. Tvärtom är det till och med så att Domstolsverkets egen statistik visar att mindre tingsrätter har kortare omloppstider och även lägre kostnader. Det är en villfarelse att den marginella ökningen av antalet domare vid en sammanslagning medför att man uppnår en högre grad av specialisering.

Som argument nummer två skriver ministern i svaret att det handlar om att förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets andra myndigheter. Ja, det vet ju alla att det har blåst en centralistisk vind genom svenskt rättsväsende med modell central administration och lokal verksamhet. Denna ideologi har i omgångar drabbat såväl kronofogdemyndigheterna som åklagarna och polisen. Min fråga till ministern blir då: Är detta i överensstämmelse med ett livaktigt, kompetent och lokalt förankrat rättsväsende?

Vidare skriver ministern i svaret att regeringen nu ska bedöma om målen med reformeringen har uppnåtts. För detta ska man titta på den senaste enmansutredningen, som enligt Bodströms svar kommit fram till bedömningen att bibehållen tillgänglighet i allt väsentligt har kunnat uppnås vid förändringarna av den yttre tingsrättsorganisationen. Då blir jag verkligen orolig för vad det ska stå i skrivelsen i maj.

Jag satt själv med i den referensgrupp som tillsattes till utredningen, men jag hoppade av just av den anledningen att jag inte kunde se att det var ett seriöst utredningsarbete. I en för rättsväsendets framtid så viktig fråga förväntades en särskild utredare på bara ett par månader, inklusive juluppehåll, redogöra för vilka konsekvenser sammanslagningar under två års tid fått för domstolarna, dess personal och alla berörda invånare. Den politiska referensgruppen hade dessutom ingenting att säga till om. Det man tittade på var sammanslagningarna år 2001 och år 2002, ingenting om konsekvenserna inför framtiden. Att då använda det här som ett underlag, som grund för att legitimera framtida beslut som ska fattas om kommande sammanslagningar är för mig fullständigt hårresande. Jag hävdar fortfarande att hela det här upplägget är omöjligt. Det ger inte rätt bild av de konsekvenser som blir av det som jag kallar deformation av domstolsorganisationen.

Thomas Bodström, är det detta som ska ligga till grund för regeringens kommande skrivelse, där man kommer att meddela att tingsrätterna i Sandviken, Bollnäs och eventuellt Sveg läggs ned, då är min fråga: Hur ska regeringen kunna leva upp till sina egna målskrivningar om att ett rimligt avstånd ska finnas till en domstol för alla samhällsmedborgare? Vad är ett rimligt avstånd? Är det 20 mil enkel resa?

Anf. 68 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Jag var imponerad av statsrådets snabbbläsning av svaret. Men jag förstår att statsrådet är väl tränad, för det var nästan ordagrant det svar som jag fick på min fråga som jag ställde i april månad. Jag vet inte hur många gånger statsrådet har läst upp det här svaret.

Jag instämmer i Ragnwi Marcelinds analys av de små tingsrätterna. Vi har samma uppfattning i det fallet.

I svaret på interpellationen uttalar statsrådet att det är ett övergripande syfte med reformarbetet att säkerställa att ärenden ska avgöras med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Jag har inte kommit till någon annan slutsats än att Bollnäs tingsrätt uppfyller dessa villkor. Har statsrådet någon annan uppfattning?

Vidare anser statsrådet i sitt svar att domstolarna ska ha en funktionell och geografisk spridning i förhållande till allmänhet, myndighet och näringsliv. Och dagens organisation i Hälsingland uppfyller dessa villkor. Bollnäs och Hudiksvalls tingsrätter betjänar två likvärdiga områden.

Men något som inte framkommer i svaret är om de förslag till omorganisationer som eventuellt kan bli är betingade av besparingskrav. Det står ingenting om det i interpellationssvaret. Jag skulle därför vilja att statsrådet gav mig besked om besparingskrav är orsaken till den pågående reformeringen. Jag kan förstå att en organisation måste vara kostnadseffektiv, självklart, men det får inte gå ut över den funktionella geografiska spridning som statsrådet själv beskriver i sin interpellation. Ska besparingar göras finns det andra lösningar än att lägga ned Bollnäs tingsrätt. Till exempel finns det ett tingsställe i Söderhamn, och man kanske kunde överlåta en del mål i domsagan Bollnäs, Ovanåker och Söderhamn och bara hantera dem i Bollnäs.

Den nuvarande organisationen fungerar mycket väl. Det finns två domstolar i Hälsingland, och de samverkar genom en delad rådmans-tjänst. Men framför allt får inte beslut fattas på osakliga grunder. Det är

inte statsrådet som historiskt sett har varit med vid de konstigheter som har skett tidigare.

Jag hoppas att statsrådet nu inte bygger sin uppfattning på de delar som Domstolsverket har byggt sitt svar på tidigare. Jag hoppas också att statsrådet delar min uppfattning att inga beslut ska fattas på osakliga grunder.

Anf. 69 JAN ERTSBORN (fp):

Herr talman! Jag tänkte utnyttja den här möjligheten till debatt med justitieministern, inte direkt till att tala om Bollnäs men väl om små tingsrätter och två principiella frågor som åberopats till stöd för att man ska skapa större tingsrätter.

Den ena frågan är starkt beredningsorganisation och att man ska ha möjlighet att anställa särskilda beredningsjurister i domstolarna. På den punkten sade Riksrevisionsverket att en tingsrätt egentligen inte behöver ha en viss minsta storlek för att man ska införa en beredningsorganisation.

När det gäller den utredning som vi alla känner till, egentligen en utvärdering av de gjorda sammanläggningarna, har inte utredarna kunnat peka på något speciellt där heller annat än att man har pekat på svårigheterna att finna kompetent personal för en beredningsorganisation och att det finns en koppling med domarbanans framtida utformning. Vi vet ju alla att det pågår en utredning om domarbanan som vi ser fram emot med spänning. Där behöver det säkert göras en hel del förändringar.

Min fråga till justitieministern när det gäller den delen är: Kan vi inte vara överens om att frågan om starkt beredningsorganisation egentligen inte kan åberopas till stöd för större domstolsenheter?

Den andra frågan, också av principiell karaktär, som jag vill ställa gäller den så kallade flerortsmodellen, alltså den modell där en tingsrätt har kansliorter på två eller i något fall tre ställen. Den har utredaren varit mycket kritisk mot och bland annat åberopat svårigheter att utöva ett effektivt ledarskap när man har personal placerad på mer än ett ställe. Det föreligger risk för dubbelarbete, och i något fall har man också åberopat att det kan vara risk för rättssäkerheten för enskilda.

Min fråga till justitieministern i den delen är: Kommer justitieministern att vilja gå vidare med flerortsmodellen eller kommer den att avföras?

Anf. 70 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Svenskt rättsväsende, inklusive polisen som vi talade om tidigare, och tingsrättsorganisationen, genomgår, i alla fall som jag ser det, en oroväckande centralisering. Just nu är det Bollnäs tingsrätt som riskerar att läggas ned på samma sätt som många andra små tingsrätter. Detta sker trots att det inte kan visas att de större tingsrätterna är effektivare, har bättre rättssäkerhet eller på annat sätt är bättre än de mindre tingsrätterna. Det vore bra om justitieministern på något sätt i den här interpellationsdebatten kunde klargöra på vilket sätt de stora är bättre än de små. Eller är det bara ett sätt att – *tror* man åtminstone – spara pengar?

Redan i en interpellationsdebatt för över två år sedan, i mars 2001, svarade justitieministern på en interpellation från min partikollega, centerpartisten Sven Bergström. Då svarade justitieministern bland annat: "Självklart bör tingsrätterna finnas på sådana platser i landet att de flesta medborgare har ett rimligt avstånd till domstolen." Då måste man komma fram till två frågor. Den första är: Vad är ett rimligt avstånd? Precis som Ragnwi Marcelind tidigare sade har vi inte kunnat få någon definition på vad ett rimligt avstånd är. Kan det verkligen vara 20 mil som är ett rimligt avstånd?

Nästan ännu värre blir det när man tänker på detta att *de flesta* medborgare ska ha ett rimligt avstånd. Vilka medborgare är det då som ska ha ett orimligt avstånd till domstolen? Det kunde det vara oerhört intressant att få ett svar på från justitieministern. Vilka av Sveriges medborgare ska ha ett orimligt avstånd till domstolen?

Anf. 71 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är lite beklagligt att vi nu är så nära men ändå inte kan presentera något konkret förslag här och nu. Det tycker jag är lite tråkigt med tanke på att det ändå är fyra riksdagsledamöter som sitter här. Men jag kan faktiskt ge beskedet att i det som nu kommer att presenteras finns ingen förändring vad gäller Bollnäs tingsrätt med. Så mycket kan jag säga, men i övrigt får jag återkomma i den skrivelse som kommer att presenteras.

Självklart är det inga osakliga grunder som ligger bakom de beslut som kommer att fattas. Det är självklart att det är noggranna överväganden. Det är svåra beslut som vi fattar här. Jag tycker att man faktiskt måste se det större än att det bara handlar om rättsväsendet. Det är också regionalpolitiskt.

Däremot har jag faktiskt, ju mer jag har arbetat med de här frågorna, tyckt att man inte behöver ta så stor hänsyn när det gäller den enskilda och domstolen. Det är klart att man ska ta hänsyn till det. Men när man får höra att i genomsnitt besöker en människa domstolen en gång i sitt liv tycker jag inte att just avståndet för den enskilda är av allra största betydelse. Men det finns många andra skäl som ligger till grund för beslut om var tingsrätterna ska ligga i Sverige.

Det är inga besparingar. Jag tror inte att det är några stora ekonomiska vinningar. Lite är det naturligtvis, men det är inte det viktigaste. Det viktigaste är att få en effektiv och bra tingsrättsorganisation. Då kommer man in på frågan om stärkt beredskapsorganisation. Det är klart att ju större den är desto mer ökar organisationen. Nu är det inte bra med för stora domstolar heller, vill jag säga. Då blir det också ineffektivt. Det har vi kunnat se i Stockholms tingsrätt.

Sedan vill jag slutligen svara på en konkret fråga om flerortsmodell. Där kommer man också in på regionala skäl och arbetsmarknadsskäl. Det handlar inte bara om rättsväsendet här. Det är ändå en modell som har andra aspekter än dem som man direkt kan härröra till rättsväsendet.

Anf. 72 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Johan Pehrson sade här tidigare att han vaknar varje morgon och önskar att regeringen ska avgå. Jag kan nästan säga att jag

vaknar varje morgon och är orolig över de mindre tingsrätterna och önskar att Domstolsverket ska avgå, i alla fall i nuvarande form.

Jag är tacksam för det besked som Thomas Bodström ger när det gäller Bollnäs tingsrätt. Det är faktiskt så att jag under de här fem åren har rest runt väldigt mycket i landet och besökt tingsrätterna. När jag besökte Sveg insåg jag det omöjliga i att ta bort både Sveg och Bollnäs och ha Östersund och Hudiksvall som de närmaste orterna. Det gick liksom inte ihop.

Jag tycker att argumentet att en människa i genomsnitt besöker en domstol en gång i livet är lite dåligt. Det är ju faktiskt en mängd människor som är involverade i domstolsverksamheten. Vi har nämndemän, vittnesstöd, brottsoffer, den tilltalade. Vi har medierna som bevakar och också förankrar det som sker inom rättsväsendet på det lokala planet, i de lokala tidningarna. Det är så mycket som berörs. Därför menar jag att när man genomför förändringar måste de vara väl förankrade. Det måste finnas väldigt bra skäl till att man gör dem.

Eftersom det här arbetet inte riktigt är färdigt ska jag personligen överlämna min motion från i höstas om domstolsorganisationen. Jag hoppas att ni tittar på de tankar som vi föreslår. Det gäller vikten av att se till helheten.

Jag vill också haka fast lite grann vid det här med beredningsverksamheten. Det finns inga som helst argument för det som sägs. Det slås också tydligt fast i den senaste utredningen. Jag tittade lite grann förra hösten på avstånden i hela landet. Om det i Jämtland skulle finnas bara en tingsrätt på 130 000 invånare har de som bor vid fjällgränsen faktiskt 30 mil enkel resa för att åka till domstolen. Vi vet vad som händer när nämndemän kommer och det blir inställda förhandlingar. Man ska resa tillbaka. Vi vet också vilka kostnader det så blir. Det handlar alltså inte om kostnader. Det handlar inte om effektivitet och inte om att höja kvaliteten. Jag har pratat med många lagmän som har varit upprörda över att man har använt argumentet om EG-rätt och att inte de här domstolarna besitter tillräckligt mycket kunskap.

Det handlar inte om det. Det här är någonting som ligger långt tillbaka i tiden, en önskan att förändra och centralisera. Och vilka är det detta drabbar? Jo, det drabbar framför allt glesbygden. Det är en väldigt dålig glesbygdspolitik från regeringens sida. Det här tycker jag är oroväckande.

Nej, Thomas Bodström, jag är allvarligt oroad – inte för min egen skull, för partiets skull eller för riksdagsledamöternas skull, utan jag är oroad över att den här processen har gått alldeles för fort och över att man har använt fel argument som intäkt för att de fortsatta nedläggningarna kan ske utan att det berör vare sig samhällen eller medborgare. Ta en rejäl funderare och läs den här motionen! Titta på vilka förslag som vi kristdemokrater har lagt fram. Och fundera över om det inte är rimligt att stoppa upp detta lite grann och ha en längre tidsperiod innan fler tingsrätter slås samman.

Jag vet också att justitieministern har fått ett brev från Sandvikens tingsrätt där man har konkreta förslag till hur man skulle kunna bygga ut häktet och använda det. Man har fina gånger under jord som man skulle kunna utveckla. I stället för att satsa så mycket pengar på nya lokaler och nya häkten kan man ta till vara det som finns av den tingsrätten också.

Det handlar alltså om att inte bara slå ned eller lägga ned utan att ta till vara det som finns och använda pengarna på det absolut vettigaste sättet.

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 73 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Vi oroar oss tydligen för olika saker när vi vaknar på morgnarna. Framför allt tror jag att många anställda på de mindre tingsrätterna är oroliga när de vaknar på morgnarna och har varit det under lång tid. Det är oerhört jobbigt med omorganisationer och att hela tiden ha hotet över sig. Det är förödande för verksamheten att ha det på det viset. Jag hoppas att vi nu får bra besked om hur statsrådet ser på den omorganisation som behöver göras. Jag kan inte neka till att det självklart måste göras omorganisationer ibland.

Om jag uppfattade det rätt var det i alla fall ett besked om att det inte skulle ske någon förändring i fråga om Bollnäs. Jag uppfattade det också som att den organisation som vi har i Hälsingland i princip kommer att kvarstå. Det tror jag vore ett mycket bra besked. Den fungerar väl, och den betjänar två likvärdigt stora områden, och den täcker såväl kustområden som inlandsområden, och så tror jag att vi ska ha det.

Jag blev lite fundersam när statsrådet sade att han kanske inte brydde sig så mycket om enskilda människor utan mer om organisationen. Jag tror att man måste ta hänsyn till den geografiska spridningen när det gäller enskilda människor och servicen till dem. Vi ser att alltför mycket service i glesbygden nu läggs ned. Posten omorganiserar, och brevlådor där gamla människor ska hämta sin post flyttas långt bort. På samma sätt är det en utarmning när även de små tingsrätterna flyttas och centraliseras.

Men jag tackar i alla fall statsrådet för detta besked, och vi får avvakta till senare i maj och se vad resultatet av den skrivelse som kommer till riksdagen blir.

Anf. 74 JAN ERTSBORN (fp):

Herr talman! Såvitt man kan förstå av justitieministerns yttrande här i debatten kan vi se fram emot en hel del intressanta och glädjande synpunkter i den skrivelse som ska komma.

Det som gör mig lite orolig angående min fråga är flerortsmodellen. Det är jag bekymrad över. Jag är fullt medveten om att den kan åberopas till stöd för att man ska slå ihop tingsrätter och göra större enheter. Men jag tycker att framför allt rättssäkerhetsaspekterna är de helt avgörande i detta sammanhang. Kanske har det sin bakgrund i mitt yrke som advokat.

Jag skulle vilja avsluta mitt inlägg med att ställa en fråga som har dykt upp under de senaste dagarna, nämligen ett muntligt påstående om att man avser att korta ned tiden för tingsnotarietjänstgöringen till ett och ett halvt år. Den är för närvarande två år. För ett antal år sedan kortade man ned den från två och ett halvt år till två år. Om detta är riktigt kan jag i och för sig hålla med om det, men endast under förutsättning att det skapar möjligheter för fler unga jurister att få denna praktiktjänstgöring som är oerhört värdefull. Om det är av besparingsskäl är jag mycket kritisk.

Anf. 75 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att frågan gäller små tingsrätters framtid. Det är ingen allmän frågestund till statsrådet.

Anf. 76 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Jag ska försöka hålla mig till de mindre tingsrätterna. Jag vill börja med att tacka för att Bollnäs tingsrätt får vara kvar. Men det vore trevligt om även andra tingsrätter kunde få ett sådant besked så att man slipper oroa sig på det sätt som man faktiskt gör. Och det är en oro som måste tas på allvar.

Det är fullt möjligt att medelsvensken besöker en domstol i genomsnitt bara en gång under sitt liv. Jag vet inte om det är så. Men om justitieministern säger att det är så tror jag givetvis på det. Men som vi vet ska även många andra personer till domstolarna, till exempel vittnen, nämndemän, anhöriga, journalister och advokater. Och avstånden spelar faktiskt roll, inte minst i de delar av vårt land där människor bor ganska glest. Tingsrättsnedläggningarna är dessvärre bara ett sätt som glesbygden i Sverige drabbas på. Och resultatet har vi sett under många år.

Jag tycker inte att justitieministern ger några bra svar på varför tingsrättscentraliseringen har skett och varför den skulle fortsätta. Vi får möjligtvis höra vilka argument som inte är så bra. Men vilka argument är bra?

Anf. 77 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! När jag vaknar på morgonen är jag mest orolig för att jag inte ska hinna med bussen så att vi inte ska hinna genomföra allt som vi har som ambition att genomföra.

När det gäller Bollnäs vill jag bara konkretisera att det inte kommer något skarpt beslut i denna skrivelse. När det togs upp så många gånger tyckte jag att jag kunde nämna det här.

Skälen till att man i vissa fall har lagt samman domstolar är att det finns större möjligheter att driva dem effektivt och framför allt att höja kvaliteten. Jag tycker att det är viktigare för de enskilda människorna att de får kvalitet än att de vid detta genomsnittstillfälle i livet kanske får åka några mil extra. Om effektiviteten och kvaliteten ökar är det värt det. Däremot är det alldeles riktigt som sägs här att det finns andra som besöker tingsrätten betydligt oftare.

Ett konkret exempel på detta är att vi som bekant tillsätter domare och svårigheten att tillsätta domare på vissa ställen och på vissa mindre orter. När dessa svårigheter infinner sig innebär det att man inte kan upprätthålla samma kvalitet i alla delar av landet. Och det vore djupt olyckligt om det skulle utvecklas i den negativa riktningen.

Slutligen vill jag säga att frågan handlar om små tingsrätter och sammanläggningar. Men jag kan bara nämna att det är i Domarutredningen som den fråga som togs upp behandlas, och jag får hänvisa till den, och förslagen kommer vid årsskiftet.

Anf. 78 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Jag ska bara avslutningsvis säga att det tidigare alltid har sagts att det har varit av besparingsskäl som man har varit tvungen att slå samman tingsrätterna. När man insåg att det argumentet inte höll har

man tagit fram detta med effektiviseringar och höjningar av kompetensen. Det finns inte något som stöder detta heller. Det kom ju fram både på det ena och på det andra sättet. Det finns alltså inte en enda utredning, jag upprepar det, som pekar på att de mindre tingsrätterna skulle hålla en lägre kvalitet. Tvärtom visar faktiskt Domstolsverkets egen statistik att mindre tingsrätter har kortare omloppstider och lägre kostnader. Men vi ska inte älta detta mer nu. Jag tycker bara att det är viktigt att medvetandegöra er som sitter och ska fatta dessa beslut. Och det är egentligen väldigt konstigt att vi i riksdagen inte har större maktbefogenheter än vi har när det gäller just sammanslagningar och nedläggningar av tingsrätter.

Jag kan bara hälsa från de två lagmän i Bollnäs tingsrätt som jag har talat med i dag. Jag har besökt dem ett antal gånger och har haft mycket kontakt med dem genom åren. De kände en stor oro. Samtidigt har de visat ett enormt engagemang. Och det är beundransvärt när man kämpar för sin tingsrätt och verkligen vill behålla den. Jag kommer att fortsätta att stödja dem, och jag ska ringa till dem i kväll och ge dem detta besked. Jag tackar Thomas Bodström för en bra debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellationerna 2002/03:345 och 346 om attityder inom rättsväsendet

Anf. 79 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ragnwi Marcelind har frågat mig vad jag avser att göra för att kvinnor som blivit utsatta för våldtäkt inte kränks av rättssystemet. Hon har också frågat mig vad jag avser att göra för att förstärka rättsläget så att utnyttjande av en redlös kvinna ska kunna bedömas som våldtäkt och inte som ett mindre allvarligt brott. Hon har vidare frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ändra lagstiftningen så att lagens utgångspunkt blir att det är straffbart att ha sex med en kvinna mot hennes vilja. Slutligen har hon frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att tydliggöra att hänsyn ska tas till våldtäktsmännens vanor och beteenden.

Annika Qarlsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att kunskapen hos personer som arbetar med sexualbrott fördjupas ytterligare. Hon har också frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att berörda yrkeskategoriers utbildning tar upp frågan om att alla medborgare ska mötas på ett rättssäkert och jämlikt sätt. Slutligen har hon frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att tillse att fler anmälningar resulterar i åtal.

Dessa frågor berör samma ämne, och jag har därför valt att besvara dem i ett sammanhang.

Låt mig inledningsvis säga att sexualbrott och våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Arbetet med att bekämpa denna brottslighet är en prioriterad fråga för mig och regeringen.

Inom Regeringskansliet arbetar vi intensivt med Sexualbrottskommitténs betänkande och förslag till ny lagstiftning. Förslaget från Sexualbrottskommittén fick ett blandat mottagande av remissinstanserna. Kritiken är i flera avseenden så allvarlig att kommitténs förslag kräver omfat-

tande och grundlig omarbetning och analys. Bland annat har hård kritik riktats mot utformningen av lagtexten, gränsdragningen mellan olika paragrafer och brottsrubriceringar. Detta måste beaktas innan förslaget läggs fram. Kommittén har övervägt men stannat för att inte föreslå att våldtäktsbrottet ska baseras endast på ett bristande samtycke. I princip samtliga remissinstanser delar kommitténs uppfattning i den delen.

Min utgångspunkt för det fortsatta lagstiftningsarbetet är att ytterligare lyfta fram och sätta fokus på den sexuella integriteten och den sexuella självbestämmanderätten. Frågan om gränsdragningen mellan våldtäkt och övriga sexualbrott är central i beredningen. Redan nu kan sägas att det i framtiden inte bör ställas samma krav på våld eller hot som i dag för att en gärning ska bedömas som våldtäkt. Utan att föregripa resultatet av den fortsatta beredningen kan jag säga att våldtäktsbegreppet kommer att utvidgas. Mycket talar för att de flesta av de gärningar som i dag bedöms som sexuellt utnyttjande bör föras in under våldtäktsansvaret. Som jag har framhållit tidigare är målsättningen att regeringens förslag ska presenteras före årsskiftet.

Herr talman! Det är en självklarhet att den som anmäler ett sexualbrott ska bemötas med respekt av polis, åklagare och domstolar. En kvinna som blivit utsatt för sexuella övergrepp befinner sig i en mycket svår situation. Detta måste alla medverkande i rättsprocessen vara medvetna om, och agera därefter.

Inom polisen har man på regeringens uppdrag bland annat utarbetat en handlingsplan för brottsofferarbetet. I denna framgår exempelvis att polismyndigheterna måste se till att personalen har grundläggande kunskaper om brottsoffrens särskilda behov och om hur ett brottsoffer, till exempel en kvinna som blivit utsatt för ett sexualbrott, kan reagera vid mötet med polisen. Motsvarande handlingsplaner har även utarbetats av Riksåklagaren och Domstolsverket. I handlingsplanerna ingår bland annat utbildning i brottsofferfrågor för personalen, samverkan med ideella organisationer samt kvalitetssäkring av arbetet på brottsofferområdet.

Inom åklagarväsendet finns det ett antal specialiståklagare som är särskilt utbildade för att handlägga ärenden som rör våld mot kvinnor. Också här har man vidtagit åtgärder för att öka förståelsen för brottsoffrens situation och för att förbättra stödet till dem som utsatts för brott.

När ett ärende lett till åtal och rättegång är det en självklarhet att den som förhörs ska bemötas med respekt, och att förhöret ska bedrivas under värdiga former. Det gäller självfallet såväl målsägande som vittnen och tilltalade. Domstolen har en skyldighet att se till att inget onödigt dras in i målet. Rätten ska vid förhör avvisa frågor som uppenbart inte hör till saken eller som är förvirrande eller på annat sätt otillbörliga. Exempelvis har uppgifter om kvinnans beteende före det händelseförlopp som åtalet avser, eller om hennes tidigare sexuella erfarenheter, i princip aldrig någon betydelse för målet. Att tillmäta sådana uppgifter relevans kan många gånger vara ett uttryck för ett synsätt som inte hör hemma i ett jämställt samhälle. Uppgifter som inte har betydelse för målet bör heller inte redovisas i domen. Det är naturligtvis viktigt att domstolarna är uppmärksamma på detta.

Inom domstolsväsendet pågår sedan flera år ett arbete med jämställdhetsfrågor som är inriktat på bland annat attityder och förhållningssätt.

Som ett led i arbetet har jämställdhetsfrågor tagits upp i ett stort antal utbildningar som Domstolsverket har anordnat. Målet är nu att jämställdhetsfrågor ska genomsyra all utbildning på ett naturligt sätt. Under år 2003 kommer även en utbildning med inriktning på jämställdhet och kvinnorelaterat våld att påbörjas.

Frågor om hur brottsoffer bemöts i sina kontakter med rättsväsendet har varit i fokus för regeringens arbete under senare år. Brister när det gäller bemötandet av brottsoffer är dock svåra att komma åt genom lagstiftning. Vad som måste komma till stånd är främst en attitydförändring hos dem som i sitt dagliga arbete möter brottsoffer. Det är oerhört viktigt att poliser, åklagare, domare och andra inom rättsväsendet har kunskap om och förståelse för hur sårbar en person är efter att ha blivit utsatt för en kränkande handling.

Det pågår alltså ett omfattande arbete inom hela rättsväsendet för att förbättra stödet till brottsoffren och öka förståelsen för kvinnor som utsatts för ett sexualbrott. Jag kommer att följa utvecklingen noga i dessa frågor och är beredd att vidta ytterligare åtgärder om det visar sig vara nödvändigt.

Anf. 80 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Efter att ha lämnat in den här interpellationen blev datum för besvarande först satt till den 12 maj. Jag hade inte möjlighet att debattera den dagen. Men samma dag kom det en avhandling i juridik från Stockholms universitet och ytterligare en rapport där man tittat igenom sådana här domar. Det gjorde att det här blev ett ännu aktuellare område och att vi fick ytterligare aktuell statistik.

Det är många som har följt just den här typen av domar. Man kan se att det i samhället i stort i dag finns en attityd bland både killar och tjejer som av Katarina Wennstam beskrivits som ganska rubbad. Man ställer helt orimliga krav på hur tjejer ska vara och bete sig. Vidare handlar det om vad man förväntar sig.

Detta är *en* del av frågan och allvarligt nog. Men allra allvarligast är det när rättsväsendet konfirmerar detta och säger att det är okej att lägga över ansvaret på kvinnorna.

Vårt rättssamhälle bygger ju på fyra delar: lagstiftningen, det verkställande, det dömande och det kontrollerande. Det kontrollerande har under de senaste veckorna gjort en väldigt stor insats och följt de här frågorna.

När vi talar om den lagstiftande församlingen handlar det om den nya lag som sedan lång tid är aviserad. Självklart ska vi se till att lagen, när den väl kommer, blir en bra lag. Men man kan känna att det går lite långsamt. Det skulle vara lite intressant att höra något om tidsplanen. Var ligger detta tidsmässigt – var hamnar man?

För att gå in på det som kanske känns som allra allvarligast så handlar det om domstolsväsendet och rättssäkerheten. Som försvarsadvokat har man i uppgift att företräda en person och ska då ha frihet att ha vidlyftiga ramar. Däremot är det upp till domaren att också säga ifrån när gränserna har överträtts och att inte acceptera felaktiga frågor – frågor som inte har med saken att göra.

Därför skulle det vara intressant att fundera kring nuvarande lagstiftning. Är det när det gäller den lagstiftning som i dag gäller relevant att

Prot. 2002/03:107
20 maj

Svar på
interpellationer

det förhörs om offrets klädsel, dryckesvanor eller sexualvanor och att det ingår i domslut?

Anf. 81 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att uttrycka min frustration över att det ska vara så svårt att komma till skott med en lagstiftning som berör så många brottsoffer. Nuvarande lagstiftning, som slår så snett och enbart till mannens fördel vid våldtäkt, måste förändras.

Jag har hört justitieministern i olika intervjuer säga att det måste få ta tid så att det blir en bra lagstiftning. Jo, det låter jättebra. Men vi vet båda två att det i andra sammanhang när det funnits en stark vilja har gått väldigt fort att både ändra och komma med nya lagförslag.

Det är också svårt att förstå varför "bristande samtycke" inte ska leda till strängare straff. Ett nej borde väl ändå vara ett nej. Däremot ska det vara förbjudet att ha sex med våld eller hot. Men i övrigt förutsätts helt sonika att kvinnan vill ha samlag, även om samlaget genomförs i de mest bisarra situationer och kvinnan dessutom säger att hon har blivit utnyttjad.

Vad händer? Ja, precis som tidigare interpellant här tog upp *kräver* domstolen att kvinnan ska bevisa motsatsen. I Aftonbladet i går kunde vi läsa om Mia, som säger att hon inte "orkar en ny rättegång".

Mia våldtogs av två män, och vi kan se här vilka frågor som ställdes till henne under rättegången, i domstolen: "Har du haft sex tidigare?" "Hur gammal är din kille?" "Hur ofta har du haft sex?" "Vad umgås du med för killar?"

Det är bara i sexualmål som offret utfrågas om sitt förflutna. Man frågar absolut inte gärningsmannen om någonting. I domen kan man dessutom tydligt avläsa att Mia har fått frågor om hur ofta hon haft samlag. Domen visar också tydligt att rätten tycker att Mias bakgrund har varit avgörande för hur målet ska utfalla.

Det här är inte det enda fallet. Gång på gång har vi på tidningarnas löpsedlar tvingats läsa om hur rättssystemet har svikit kvinnor som blivit utnyttjade.

Senast var det fem män som hade förgripit sig på en kvinna. De blev frikända efter en rättegång, där sveket bara fortsatte, vilket tangerar det som Annika Qarllsson har tagit upp. Mia sade så här efter rättegången: Jag kände mig så smutsig.

Då måste jag ställa frågan till Bodström: Om det är en prioriterad fråga, varför ska det behöva ta så lång tid? Fram till årsskiftet, det är alltså över ett halvår, hinner ytterligare en mängd unga flickor och kvinnor råka ut för att bli kränkta av både män och domstolar. Dessutom känner sig dessa kvinnor redan i dag oerhört svikna av hela rättssystemet.

I svaret säger Thomas Bodström att förslaget förmodligen inte kommer att innebära att våldtäktsbegreppet enbart ska baseras på samtycke, detta med anledning av att kommittén hamnat på den ståndpunkten tillika med flera remissinstanser. Vad jag inte förstår är hur lagen ska bli tydligare, om det ska sättas fokus på den sexuella integriteten och den sexuella självbestämmanderätten men inte baseras på samtycke. Kommer kvinnor då att få sina vanor och beteenden beskrivna också fortsättningsvis i rättegången? Kommer den här lagen att bli tillräckligt tydlig? Det skulle jag vilja ha svar på från justitieministern.

Anf. 82 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för ett bra svar på interpellationen som bådär gott om det händer någonting innan årsskiftet.

Det finns en väldigt gammaldags syn på flickor och kvinnor inom rättsväsendet där en flicka nästan ska bete sig som ett helgon och klä sig som en nunna för att kunna bli tagen på allvar. Det är oerhört allvarligt, och det tror jag att vi är överens om. Det har spritts ett upprop på Internet om just våldtäktsmålen där människor är väldigt upprörda över det som har hänt. Man har uppmärksammat oss politiker på att vi måste göra någonting och att det måste ske ganska snabbt just i förhållande till våldtäkt. Som både Ragnwi Marcelind och Annika Qarlsso mycket riktigt har sagt blir de här kvinnorna tredubbelt traumatiserade i och med rättegångsprocessen. Det är någonting som jag inte heller förstås kan acceptera.

En åklagare i Trelleborg har beskrivit det så här. Hon säger: Under rättegången blev det flickan som hamnade på de anklagades bänk när männens försvarsadvokater frågade ut henne om rykten som gick i den lilla staden. Tänk att vara 15 år och axla hela systemet, ett rättssystem som hon trott på ända tills nu.

Nej, det här är någonting som är mycket skrämmande. Jag håller med om det som professor Madeleine Leijonhufvud har sagt, att man måste flytta fokus till männen och fråga dem: Brukar du ha växelvis vaginala och orala samlag med 14-åringar som du inte känner? Det är den typ av problematiseringar som måste göras för att få fokus på rätt saker.

Jag hoppas att den aviserade förändringen i lagstiftningen nu kommer på det sätt som vi alla vill se innan årsskiftet.

Anf. 83 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Vi kan lätt konstatera att vi på många sätt lever i ett sjukt översexualiserat samhälle som leder till att sjuka män tar sig skrämmande friheter och begår mycket grova brott mot och kränker människor på det värsta sätt. Utmaningen är då att rättssamhället ska se till att det som blivit fel på något sätt kan göras rätt. Tyvärr har vi nu sett avhandlingar på avhandlingar och exempel på exempel hur offren förnedras om och om igen, hur helt irrelevanta fakta tas in, tycker jag, på ett sätt som är direkt provocerande när man skriver bland annat domskäl. Vanligtvis brukar det vara så i våra domstolar att när en person har utnyttjat någon annans trevliga beteende på ett ganska groteskt och vidrigt sätt ses det som en förråande omständighet när det gäller andra personer, kanske framför allt unga kvinnor. Det är verkligen skrämmande att det är en sådan skillnad i dag.

Vi har fått höra att regeringen har kommit loss. Man avser att ganska snart komma med ganska tydliga lagförslag som vi alla här inne förutsätter håller det som justitieministern lovar, att det blir ett stopp för dessa konstiga anspelningar, konstiga frågor och konstiga domslut sedan, för att inte tala om ännu märkligare domskäl.

Prot. 2002/03:107

20 maj

*Svar på
interpellationer*

Men vi kommer inte riktigt åt attityderna. Sverige har en internationellt sett mycket bra, självständig och stark domarkår, och det ska vi vara tacksamma för. Ett problem blir dock att man tror att den kåren kanske inte präglas av vissa värderingar, som hör till en annan tid då samhället såg helt annorlunda ut. Jag tror att det kan vara så. Jag tycker att justitieministerns svar ändå är lite vagt på hur regeringen fokuserar detta och hur myndigheterna – jag tänker då framför allt på Domstolsverket – ska gå vidare.

Jag efterlyser att man är tydligare i sina regleringsbrev på att domstolarna ska göra riktade och mer konkreta utbildningsinsatser även för de domare som har några år på nacken och som kanske inte har fått ta del av den nya utbildning som finns. Redan i dag finns det bra utbildningsserier, även om inte alla går den utbildningen, vad gäller barnkonventionen och våld mot kvinnor.

Jag skulle vilja se att regeringen var tydlig i sitt nästa regleringsbrev när man får chansen att tala om att det här är någonting som regeringen prioriterar. Det är bara genom utbildning och kunskap som dessa attityder kan förändras eftersom man kanske inte kommer åt dem helt med lagstiftningen. Det är först då som brottsoffren får en tydlig bekräftelse på att fel var fel och att det inte finns något annat ansvar än hos den som har begått brottet.

Anf. 84 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):
Herr talman! Jag vill göra vissa förtydliganden.

Det är två olika frågor, dels tillämpningen i domstolen, dels Sexualbrottskommitténs förslag. Det finns ingenting i Sexualbrottskommitténs förslag som handlar om vanor, klädsel och så vidare. Det är inte det som finns med i lagstiftningsarbetet. Däremot ska vi slå fast att det inte finns någonting i lagen som säger att man på något sätt ska tillmäta det någon betydelse. Det framgår också av förarbetena. Det är möjligt att det kan skärpas någon gång i framtiden, men vi ska redan nu slå fast att detta inte har någon som helst betydelse, det finns inget stöd i lagen. Ändå vet vi att sådana frågor ställs, och de ställs till kvinnor och aldrig till män. Vi vet det.

Vad finns det för skydd? Ja, dels skydd i rättegångsbalken som säger att domaren ska avvisa sådana frågor, dels ett skydd på det sättet att man har rätt till målsägandebiträde i dessa frågor, och ett målsägandebiträde kan uppmana målsäganden att inte svara på sådana frågor. Man har ingen skyldighet som målsägande, till skillnad från till exempel vittne, att svara på sådana frågor. Det finns advokatetiska regler om att inte ställa frågor som inte har relevans. Ändå vet vi och ser exempel på att detta fortsätter.

Det finns alltså inget stöd i lagen. Det finns tvärtom stöd i lagen för att sådana här frågor inte ska kunna ställas. Vad ska man göra? Jo, det är som sagt möjligt att vi i framtiden ändå måste se någon förändring i lagen och skriva in det ännu skarpare än det nu finns i förarbetena. Men fram till dess handlar det ytterst om en jämställdhetsfråga och om att få samtliga som dömer – många följer trots allt de regler och normer som gäller – att inte tillmäta det här någon betydelse. Det är därför som Domstolsverket har kurser och utbildningar i jämställdhetsfrågor så att sådant här ska försvinna.

Det här är ingen ny företeelse, däremot har det uppmärksammats på ett sätt som det inte gjorts tidigare. Det får vi i så fall se som det enda positiva i den här saken.

Jag ska så gå över till Sexualbrottskommitténs förslag. Det innehåller olika delar. Det mest centrala är det som har diskuterats under den senaste tiden, nämligen om man ska vända på perspektivet och se det från brottsoffrets synvinkel. Det tycker jag är utmärkt. Det ligger i förslaget. Man vänder nämligen på begreppen lite, och man utvidgar våldtäktsbegreppet till att även gälla andra situationer än där det är fråga om våld, nämligen när det upplevs så. I det förslag som nu finns från Sexualbrottskommittén utvidgas sexualbrottsbegreppet till att gälla även när det varit sexuellt utnyttjande av berusade personer där det i dag, om en person blir fälld, bedöms som sexuellt utnyttjande. Så långt ska det utvidgas. Däremot gäller det inte sovande personer eller personer med funktionshinder.

Då har remissinstanserna sagt bland annat – de har talat om flera olika saker, allt från terminologi till gränsdragning – varför dra gränsen där. Ska det vara lättare att försvara sig när man sover än när man är berusad? Jag ställer mig också frågande till varför man har gjort den gränsdragningen. Det vi nu arbetar med är att utvidga det ytterligare. Varför stanna just vid berusade? Varför i så fall inte fortsätta att se om man kan göra någonting så att det täcker ytterligare? Då har man vänt på begrepp och utgår från hur ett brottsoffer upplever det. När man vaknar och vet att någon har förgripit sig sexuellt på en upplever man det som att man har blivit våldtagen.

Vi arbetar med det nu, men vi ska ha klart för oss att detta inte är Sexualbrottskommitténs förslag. Detta är inte beredningsunderlaget, och det gör att om vi ska nå det så krävs det omfattande omarbetning. Det är det som har gjort att det har blivit lite försenat, men jag hoppas och tror att vi ska kunna lägga fram ett förslag före årsskiftet med det här innehållet.

Det innebär bland annat att det kanske inte behövs en ny remissrunda, men i varje fall någon form av hearing. Vi ska naturligtvis följa de demokratiska regler som behövs för att kunna ha bra kvalitet på våra lagar.

Anf. 85 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Det känns bra att höra att det egentligen skulle råda en annan ordning med nuvarande lagstiftning. Bekymret är hur man lyckas få till det.

Det skulle vara intressant att höra hur omfattande utbildningen är. Hur lång tid och hur mycket utbildning får de som ytterligare skulle behöva lära sig att se strukturerna?

I de rapporter som kom för ett par veckor sedan visade man också på lite andra bilder, som jag tyckte var allvarliga. Kvinnor känner sig otroligt kränkta av det här. Ja, det är ju självklart! säger man kanske. Men jag funderar på alla män; de måste ju också känna sig otroligt kränkta av den bild som domstolen visar upp av dem som ej ansvariga och ej kontrollerbara. Det är ju detta som domarna visar att männen brister i gång på gång.

Jag kan känna att jag efterlyser lite ... Om man inte får svära här så vet ni ändå vad jag menar. Om vi någonstans ska komma vidare i arbetet måste det vara män som går ut och fördömer den här typen av icke acceptabelt beteende. Så länge vi kvinnor står och talar om att detta inte är accepterat så skiter de i det.

I rättsväsendet kan man tydligt se att det är konstruerat av män för män – av vita män för vita män, för socialt högt stående och så vidare. Det finns i all statistik och i alla rapporter som har kommit anmärkningsvärda siffror där det visas tydligt att det har stor betydelse vem man är när det gäller om det hela leder till åtal och om man fälls över huvud taget. Det finns tydliga kopplingar mellan social status och hur både offret och förövaren hanteras. Det kan jag tycka är en otroligt skrämmande bild av svensk rättstrygghet.

När vi pratar om jämställdhetsarbete så handlar det inte bara om jämställdhet mellan könen, utan det handlar om likhet inför lagen och en mängd olika diskrimineringsbitar. Det skulle vara intressant att höra hur du ser på de bitarna. Finns de också med i den fortsatta utbildningen och kompetenshöjningen på området?

Anf. 86 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Jag har ändå lite svårt att svälja de argument som justitieministern tar upp för att lagstiftningsbeslutet tar så lång tid. Det är demokratiska regler som vi ska följa, det är en svår gränsdragningsproblematik och så vidare, säger han.

Faktum är att vi har fattat beslut om lagar i den här riksdagen som har kommit till väldigt snabbt. Det har också framförts en stark kritik mot att de har kommit till alltför snabbt. Lagarna har berört Sveriges relation till EU och andra väldigt kraftfulla frågor. Därför blir jag så besviken. Varför kan man inte sätta lite kraft bakom det här, som berör våra mest utsatta – unga flickor och kvinnor?

Jag kan inte förstå varför ett nej inte är ett nej. Om man tilltvingar sig ett samlag mot någons vilja så är det ju någon form av våld. Detta är inte rimligt.

När det gäller hur flickorna behandlas i våra domstolar så vet vi att det är mycket som sägs i lagarna, men att det är praxis som är gällande. Jag vet att det finns en enorm konservatism och många attitydfrågor som behöver bearbetas i domstolarna. Det är jag väl medveten om. Men när detta ändå fortgår och när vi gång på gång kan läsa om det på löpsedlar och stort uppslaget i tidningarna så ställer jag ändå frågan: Vilka signaler ger det till samhällets medborgare om lagstiftningen och om hur det politiska systemet arbetar för att förändra? Det räcker inte med att bara säga: Vi anstränger oss, men det är en svår process och vi måste följa den demokratiska processen. Det kan inte de människor som har varit utsatta ta till sig.

Vi ser detta i dag, och vi kunde också läsa om Mia i tidningen i går. Hon säger: Hade jag vetat detta hade jag aldrig gått till polisen och anmält våldtäkten. Jag menar att detta innebär att rättssäkerheten naggas i kanten.

Jag måste få koppla tillbaka till Mia, för jag blev så illa berörd. Hon säger dessutom så här: Jag visste inte vad jag gav mig in på. Jag hade blivit förberedd på att det skulle bli närgångna frågor. Men frågorna

ställdes så fort, och jag bara svarade. Jag kände mig så rädd, för mamma fick inte vara med – hon skulle vittna något senare.

Detta budskap läser många unga människor i dag. Det är klart att frågan ställs: Vad gör politikerna? Vad gör rättssystemet?

Jag skulle vilja höra justitieministern lova alla dessa kvinnor, som har visat ett stort intresse för debatten i kväll genom mejl och så vidare, att det kommer att komma en lagändring så snabbt som möjligt. Jag vet att det kanske inte går att lova att det även kommer direktiv, men man bör ändå kunna uppmärksamma och tydliggöra att det som Thomas Bodström nu säger sker är felaktigt och inte lagenligt, och det måste motarbetas med all kraft.

Tittar vi på de utbildningar som finns så vet vi tyvärr att de inte har varit alltför omfattande. Vi har sagt det gång på gång i våra debatter i justitieutskottet – vi har önskat att mer resurser skulle avsättas just till att utbilda dem som arbetar inte minst med mål som berör utsatta barn och ungdomar.

Jag skulle tycka att det vore skönt att få höra justitieministern säga någonting här om att han vill arbeta ännu mer effektivt, precis som med alla EU-lagstiftningsfrågor. Då bör det också i så fall få vara rättvist; man ska i rättegången dra upp mannens förehavanden om det ska bli någon rimlig balans i hur bedömningen görs av vem som ska straffas och vem som ska friges.

Anf. 87 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan inte säga exakt hur Domstolsverket arbetar, men regeringen har givit ett uppdrag som bland annat handlar om inriktningen på brottsofferfrågor. Det ligger också i linje med den brottsofferproposition som lades fram och som trädde i kraft den 1 juli 2001.

Nästa fråga gällde diskrimineringen inom rättsväsendet, vilka som blir åtalade och så vidare. Det tycker jag är en jätteviktig fråga, men den ska kanske inte föras in i detta sammanhang. Det är två olika slags frågor och olika slags problematik, även om jag delar uppfattningen att detta är viktigt.

Jag måste förklara en sak, Ragnwi Marcelind. Det som har hänt är att på det här underlaget har det kommit fram synpunkter från Domstolsverket, från Riksåklagaren, från hovrätterna och från juridiska fakulteten i Lund där man säger att detta blir svårt när det gäller gränsdragningar och så vidare. Ska vi ha remissinstanser så måste vi också ta dem på allvar.

Jag delar uppfattningen i frågan om varför gränsen ska gå just mellan sovande, berusade eller funktionshindrade. Men då är det väl ändå bättre att vi fortsätter att arbeta så att vi får en ännu bättre lagstiftning, en ännu större utvidgning och ett ännu större skydd för brottsoffer. För att kunna göra det måste vi naturligtvis arbeta vidare med det arbete som alltså inte finns med i Sexualbrottskommitténs förslag och som naturligtvis gör att det tar något längre tid, men som också gör att vi får en mycket bättre lagstiftning. Det är ju det bästa skydd vi kan ge de kvinnor och flickor som utnyttjas. Det är i och för sig straffbart redan i dag, men det är just synen på brottsoffer som det till stor del handlar om. Nu har vi det arbetet som pågår, och vi arbetar intensivt. Men jag tänker inte som justitieminister göra det enkelt för mig och bara lägga fram Sexualbrottskommitténs förslag och sedan se vad som händer och låta riksdagen fatta det

beslut som den kommer att fatta, när jag vet och kan se hur detta har bemötts. Jag är också av den uppfattningen att man kan göra ännu mer för brottsoffer. Då tycker jag att det känns bättre att kunna göra det och lägga fram ett ännu bättre förslag för riksdagen.

Anf. 88 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Jag tror att det bästa justitieministern kan göra är att vara tydlig och tala om att det i dag används en mängd felaktiga uppgifter enligt den lagstiftning som faktiskt finns nu. Då händer det mycket med en gång.

I min andra fråga undrade jag hur alla medborgare ska kunna mötas på ett rättssäkert och jämlikt sätt. Jag tycker att de här bitarna hör ihop. Våldtäkt är ingen sexuell handling. Det handlar om makt. Vem besitter makt i samhället? Vem kan man göra de här sakerna mot utan att det spelar någon roll? Vilka är det som blir dömda? En svensk vit man blir ytterst sällan dömd för våldtäkt. Då ska det vara en överfallsvåldtäkt. Det tycker jag är lika allvarligt. Det sänder otroligt allvarliga, felaktiga signaler.

Vid misshandel eller rån spelar offrets status ingen som helst roll. Det ska självfallet gälla även vid våldtäkt. Det här är mycket allvarligt. Därför känns det bra att det finns saker som är på gång, men det skulle också vara önskvärt med en tydlighet om vad som gäller i de här frågorna enligt nuvarande lagstiftning. Då skulle mycket kunna bli gjort med en gång.

Anf. 89 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Johan Pehrson berörde tidigare här i kväll att ministern ska släppa sin bok i morgon. Jag hoppas att inte Johan och jag framstår som några gnällspikar i den boken.

Den kommunikation, debatt och diskussion som vi har är ju ett sätt att markera och visa att vi känner oss oroliga för saker och ting som vi inte tycker går tillräckligt fort.

Jag inser naturligtvis också att det ska till en bra lagstiftning. Men varför ska det ta sådan tid just när det gäller den här lagstiftningen? Jag har varit med i andra sammanhang där jag tycker att regeringen har gått alldeles för fort fram. Där har justitieministern svarat att då får vi utvärdera och se till att lagen blir bättre så småningom och att man inte kan förutsätta att en lag ska vara perfekt från första början. Vi kan ta kvinnofridslagen. Jag tyckte att den var ett hastverk. Den borde man ha sett över lite djupare från början när man gjorde tillägget. Då var det så viktigt att komma till skott genast och omedelbart. Det var kanske det. Jag hade kanske fel. Men i dag kan vi se att den lagstiftningen inte har räckt ända fram. Den måste naturligtvis utvärderas. Det är snart nog alla överens om.

Den här frågan är så otroligt behjärtansvärd. Jag tycker att det nästan är mord att människor ska behöva genomgå detta. De blir aldrig någonsin hela människor igen. Jag tycker att de åtminstone ska känna att vi gör allt som står i vår makt när vi ska försöka stifta lagar. Jag har en känsla av att detta har lite låg prioritet eftersom det inte handlar om män som är utsatta. Hade det varit det hade det säkert varit en annan rusch på gubbarna som stiftar de här lagarna.

Anf. 90 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är ju i det här arbetet som problemen har uppstått, Ragnwi Marcelind. Då kan vi inte genomföra detta med hänvisning till att det inte har uppstått andra problem i annat lagstiftningsarbete. Men vi får en ännu bättre lagstiftning om allting fungerar på det sätt som vi har tänkt oss. Det tycker jag är det allra viktigaste. Jag tror att vi är överens. Det känns så i den här debatten. Nu gäller det att åstadkomma den allra bästa lagstiftningen, och fram till dess kan vi göra mycket, bland annat när det gäller tillämpningen i domstolar.

Avslutningsvis vill jag säga att det var roligt att du nämnde min bok som kommer i morgon. Man kan ju alltid skriva en ny bok. Eller hur?

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

13 § Svar på interpellation 2002/03:370 om föräldralediga pappor

Anf. 91 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Annika Qarlsson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att fler pappor ska vara föräldralediga.

Föräldraförsäkring, god förskoleverksamhet och barnbidrag till alla barn har varit och är hörnstenar i regeringens familjepolitik. Utgångspunkten för familjepolitiken är barnens bästa och jämställdhet mellan kvinnor och män. Det är en politik där förvärvsarbete utgör basen för barnfamiljernas ekonomi. Kvinnor och män i Sverige kan kombinera förvärvsarbete med familj.

Barnens bästa är utgångspunkten för familjepolitikens utformning. En grundläggande strävan är att skapa förutsättningar för trygga och jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Det kan åstadkommas dels genom att stödja föräldrarna att klara de ekonomiska åtaganden som är viktiga för barnens välfärd under deras uppväxttid, dels genom att erbjuda möjligheter att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier.

Den svenska föräldraförsäkringen är unik och möjliggör för båda föräldrarna att kunna kombinera arbete med familj och har genom sin konstruktion underlättat för såväl kvinnor som män att ta ansvar för sina barn, särskilt när barnen är små. Den utgår från barnets bästa och sätter barnet i centrum och ger genom sin flexibilitet familjer med olika villkor möjlighet till tid med barnen efter vars och ens behov.

Barn mår bra av att växa upp i en familj där föräldrarna kan dela lika på ansvaret för familj och arbete. Det ger bra förutsättningar för att leva jämställt i vuxenlivet.

Det är viktigt för barnen att båda föräldrarna utnyttjar sina möjligheter att vara föräldralediga. Föräldraförsäkringen är i dag fördelad med hälften till mamman och hälften till pappan. Två månader är reserverade för mamman respektive pappan. Utöver detta kan man överlåta dagar. Det är ett starkt stöd för de föräldrar som i dag vill ta ut föräldrapenning.

De reserverade månaderna i föräldraförsäkringen markerar vikten av att pappor är hemma med sina barn. Det kan konstateras ett tydligt samband mellan de informationsinsatser som försäkringskassorna vidtar och resultatutvecklingen av männens ökade uttag av föräldrapenning.

Delar båda föräldrarna på ansvaret för familjen ökar förutsättningarna för att uppnå jämställdhet inom såväl familje- som yrkeslivet. Att ge både kvinnor och män möjlighet och förutsättning att förena föräldraskap och yrkesliv är ett viktigt mål. Ett delat ansvar för den praktiska omsorgen om barnen innebär en jämnare fördelning av yrkesavbrotten mellan kvinnor och män och ökar därmed kvinnors möjlighet att vidareutvecklas och göra karriär i yrket.

Det är enligt min mening en viktig del i en politik för tillväxt att stärka kvinnors ställning i arbetslivet och att främja jämställdheten mellan kvinnor och män i samhället. Att ta till vara kvinnors resurser innebär både en samhällsekonomisk vinst och en kvalitetshöjning i arbetslivet. Det skapar fria och starka individer och stärker kvinnans position i samhället.

Anf. 92 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Jag fortsätter min våldtäktsdebatt här. Det kan ju te sig som helt olika ämnen, men jag tycker inte att det är det. Det hänger ihop väldigt tydligt. De attityder och fördomar som blir så tydliga i våldtäktsdomarna i Sverige – och jag tycker att de har blivit värre de senaste åren – är en del av en hårdnande attityd i samhället över huvud taget.

I förra veckan hade jag en interpellationsdebatt med Thomas Östros kring situationen i skolan. Där kan man också se att tjejer har det betydligt tuffare.

Låt oss backa till början. Det är ju där det börjar. Det är detta det handlar om. Under flera år har det trots allt varit en liten ökning av antalet pappor som tar ut större del av sin föräldraledighet, men det är en utveckling som går väldigt långsamt. Det finns hinder i arbetslivet där det inte är helt accepterat att fäder tar ut föräldraledighet. Det finns också attityder och fördomar i samhället om vem som ska vara hemma och vem som ska arbeta.

I olika projekt runtom i landet – ett exempel är Leksand, och det finns även något exempel här i Stockholm – har man medvetet satsat på att få papporna att verkligen bli pappor i stället för att anstränga sig och arbeta mer och öka på den delen av sitt liv. Man har satsat på att de verkligen ska ta sitt ansvar hemma. Där har man sett otroligt positiva resultat både när det gäller jämställdheten i hemmet och utvecklingen i arbetslivet.

En av de kanske viktigaste bitarna handlar faktiskt om att familjen kan fortsätta att fungera som familj. Man orkar med varandra om man har ett jämställt förhållande. Det handlar ytterligare om att man som pappa i familjen hela vägen finns med som en tydlig förebild för sina söner. Dessa lämnas i dag lite i sticket utan möjlighet att få det språk och den bild som pappan kan ge.

Vi har i en motion lagt fram förslag om en förstärkning av föräldraförsäkringen för att ge ytterligare morötter för papporna att ta ut större del av föräldraledigheten. Vi har också uttalat att det vore värt att utreda en jämställdhetsbonus. Man skulle kunna ge lite morötter för att visa på att man tycker att det är viktigt att papporna tar en större del av ansvaret.

Detta är några inslag. Vi ska också vara medvetna om att detta är ett okänt område för män att ge sig in på. Det är tryggare för mannen att stanna kvar på sin arbetsplats. För kvinnor blir föräldraledigheten också ett andningshål, och vi kvinnor bevakar också oftast rätten att vara

mammor. Det finns väldigt många delar i denna problematik, men vi kan börja med att ge lite morötter för att försöka skapa motivation.

Vi kan visa hur viktigt det här är och även ge lite morötter för att få fler pappor att ta ut föräldraledighet. Vad säger Berit Andnor om det?

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 93 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag delar naturligtvis Annika Qarlssons uppfattning om vikten av att det delade föräldraskapet blir en verklighet. Det har jag också redogjort för i det interpellationssvar som jag har lämnat. Jag tror att det måste vidtas en rad åtgärder på ett antal olika områden. Arbetsmarknaden är en del av detta. Många arbetsgivare ser i dag inte med särskilt blida ögon på de pappor och även de mammor som är föräldrale-diga. Jag tror att enda sättet att komma till rätta med det är att vi gemen-samt från arbetsgivar- och arbetstagarhåll försöker skapa ett barntillåtet arbetsliv, där det räknas som en merit att vara hemma med sina barn och att det också ses som något positivt i arbetet.

Jag tror att gemensamma tag från arbetsmarknadens parter faktiskt skulle kunna göra ganska mycket för att flytta fram positionerna. Det är det ena. Det andra är naturligtvis att hela tiden arbeta vidare med inform-ationsinsatser, kanske framför allt i samverkan med mödravårdscentraler och barnavårdscentraler. Vi vet att man når väldigt goda resultat genom att skapa föräldragrupper där man aktivt arbetar med bägge föräldrarna. Man diskuterar dessa frågor och stimulerar föräldrarnas intresse och engagemang för de egna barnen. Vi vet som sagt hur viktigt det är att utnyttja den här tiden.

Dessutom håller vi nu på att pröva de specialdestinerade månaderna. Ännu har vi inte sett utfallet av den nya månad som infördes för lite drygt ett år sedan. Vi har ännu ingen statistik som följer upp detta. Jag tror att vi kommer att ta rejäla steg framåt när vi kan läsa av resultatet av den ytterligare månad som tillfördes förra året. Det är min förhoppning att det kan vara en väg att gå.

När det sedan gäller andra typer av stimulanser som Annika Qarls-son tar upp har regeringen för avsikt att tillsätta en utredning om föräldraför-säkringen. Syftet är att se hur föräldraförsäkringen bättre kan bidra till att barn får tillgång till båda sina föräldrar. Jag kan tänka mig att sådana här stimulanser, bonusar eller vad det kan vara blir en del av det som ingår i det uppdrag som utredningen kommer att få.

Anf. 94 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Det låter positivt att man ska se över just de här frågorna. Hur ligger en sådan utredning tidsmässigt? Vilka inslag har man tänkt se över i samband med det uppdraget? Under de år som vi haft specialdesti-nerade månader har det visserligen skett en ökning av pappornas uttag av föräldradagar, men den är oerhört liten. Jag tror inte att vi någonsin kommer fram till en helt jämn uppdelning, och jag tror inte heller att det är meningen. Det är inte något syfte i sig utan det allra viktigaste syftet med det här arbetet är att så att säga krypa in under skinnet och komma åt de attityder som finns såväl hos enskilda mammor och pappor som i samhället i stort.

Det gäller att visa att man är två om det här ansvaret och hur viktiga papporna är både för pojkarna och självklart också för flickorna. När vi pratar om de här förslagen gäller det inte enbart att man ska vara hemma ett visst antal dagar med sitt barn. Det handlar lika mycket om hur man ska komma åt attityder till och tänkande hos både kvinnor och män om hur viktiga vi är för våra barn.

Jag skulle gärna vilja höra lite mer från barn- och familjeministern om den aviserade utredningen.

Anf. 95 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Jag tyckte att det skulle vara lämpligt att också en pappa deltog i den här debatten. Det är precis som Annika Qarlssohn sade väldigt viktigt att vi jobbar med attityderna, att papporna tar sitt ansvar och att det inte bara är en politisk fråga eller något som bara mammor och kvinnor ska diskutera. Därför tänker jag ta någon minut i anspråk.

Det handlar mycket om attityder, att inse att det faktiskt är väldigt viktigt för alla människor att vara tillsammans med sina barn. Det gör att barnen och pappan och dessutom mamman växer som människor.

Men vi är många som har ansvar. Jag tror att vi har ansvar både som politiker och kanske framför allt som enskilda människor och som föräldrar.

Berit Andnor pratade tidigare om arbetsmarknadens parter, och jag tycker att också de har ett viktigt ansvar. Jag tycker att vi ska framhålla de goda exempel som finns på att företag faktiskt höjer ersättningen för de pappor som är hemma. Detta är något som jag tror att vi måste lyfta fram väldigt mycket mer i debatten. De goda exemplen måste användas mer, inte minst för att väga upp alla de siffror som visar på att det inte händer så mycket när det gäller uttaget av föräldradagar.

De goda exemplen visar också att det tyvärr handlar väldigt mycket om ekonomi. Det är en snedvridning i samhället som gör att männen tjänar mer än kvinnorna, och den slår igenom också i föräldraförsäkringen eftersom den är inkomstberoende. Jag tror att taket i föräldraförsäkringen är ett stort problem, som man måste göra någonting åt. Jag tror också, som Annika Qarlssohn tidigare var inne på, att man bör fundera över en jämställdhetsbonus som gör att man faktiskt tjänar på en jämnare fördelning av föräldraförsäkringen.

Jag skulle vilja fråga Berit Andnor: Kommer vi att få se några förslag i budgeten i september? Kommer statsrådet att driva de här frågorna i budgetförhandlingarna? Jag vet att till exempel Vänsterpartiet driver frågorna om att höja taken och kanske också om något slags jämställdhetsbonus.

Anf. 96 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Vad först gäller frågan om attityder vill jag säga att sådana naturligtvis är oerhört centrala och viktiga men samtidigt något av det svåraste som man kan ge sig in på. Vi vet alla här att det tar tid att förändra attityder. Icke desto mindre är det viktigt att så sker. Det är då, som Christer Nylander här sade, viktigt med goda exempel och även med föredömen. Det gäller att företagsledningar, chefer och ledningspersonal visar på vikten av att man tar ut sin föräldraledighet och att man verklig-

en ser föräldralediga anställda som en tillgång och en extra resurs på arbetsplatsen.

Det finns många goda exempel, och vi får hjälpas åt med att lyfta fram dem. Jag tror mycket på arbetsmarknadens parter i det här sammanhanget, som är oerhört centralt och viktigt.

Jag har också den uppfattningen att taket i föräldraförsäkringen är centralt och viktigt. Som vi från Socialdemokraterna och från regeringen även tidigare sagt är det vår avsikt att höja taket den dag när vi har de resurser som krävs för detta.

Vad gäller tidpunkten för utredningen kan jag säga att vi håller på att skriva direktiven. Det är viktigt att vi tänker igenom direktiven och att de blir tillräckligt bra. Det är ett arbete som just nu pågår inom Socialdepartementet.

Jag tror avslutningsvis att en annan viktig faktor i detta sammanhang är föräldrautbildningen och de föräldragrupper som i dag finns och som fungerar på de allra flesta av våra mödravårdscentraler. De är centrala och viktiga i detta sammanhang, därför att där får man möjlighet att just arbeta med attityder och också beskriva de fördelar som ju finns för alla föräldrar att kunna kombinera arbete med familj och god tid med sina barn. Som sagt var: Jag tror att det är en av de centrala och viktiga delarna i detta viktiga attitydpåverkande arbete.

Anf. 97 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Jag ska passa på att tacka för svaret och inriktningen på det här arbetet, för jag tror att det är otroligt viktigt att det blir av. Jag kan ju bara se på min egen möjlighet att stå här i kammaren i dag. Det handlar om att det finns en pappa som är hemma med våra fyra barn. Vi ska inte tala om alla dumma frågor han får om hur han klarar av det.

Att i det här uppdraget ta med och titta på hur man med morötter kan förändra fler pappor tror jag vore otroligt värdefullt. Det här är en reform som jag tror att man inte ska tvinga på någon. Då kommer det bara att handla om antal dagar och inte om attityder och själva tänket. Det är bara det jag vill skicka med.

Anf. 98 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Det är alltid bra att ha lite positiva signaler också. Jag ska säga att jag är optimist i grunden. Jag ser ändå att värderingarna i de nya generationerna är betydligt bättre än i de gamla generationerna.

Ett huvudproblem är ju också att vi i samhället har väldigt stora löneskillnader, vilket i sin tur slår på föräldraförsäkringen. Det finns väl också, om man ska leta efter positiva signaler, en ganska bred samstämmighet i samhället om att vi ska försöka bekämpa de här löneskillnaderna så gott det går.

Berit Andnor sade tidigare att regeringen tycker att taket i föräldraförsäkringen är centralt och viktigt. Jag kan då inte låta bli att tala om vad en polis jag träffade i förra veckan sade. Jag frågade: Vad är det som är mest prioriterat i ert område? Han sade: Jo, det kan jag berätta. Det är allting. Allt var lika högt prioriterat.

Prot. 2002/03:107
20 maj

*Svar på
interpellationer*

Då måste jag ändå ställa frågan: Om det är centralt och viktigt att höja taket, kan då Berit Andnor tänka sig någon utgift i statsbudgeten som man möjligen skulle kunna dra ned lite på för att ge utrymme för att höja taket i föräldraförsäkringen?

Anf. 99 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag helt delar Annika Qarlssons uppfattning i frågan om hur vi ska kunna stimulera till ett ökat uttag. Jag tror att det är den vägen vi ska gå, och det har jag sagt i den diskussion som vi har haft. Jag tror att det vore fel att gå in och lagstifta. Alla vi som har haft och har barn vet ju att livet aldrig är så där enkelt och aldrig följer den där mallen som man tror finns. Det måste finnas ett utrymme för flexibilitet och för anpassning utifrån den enskilda familjens speciella förhållanden. Jag tror att vi ska ha en ödmjukhet inför detta.

Samtidigt ska vi naturligtvis hela tiden i grunden vara helt överens om, som vi är, att det är bra för barnen att ha både pappa och mamma eller de föräldrar som man har, och det är viktigt att se till att vi ökar uttaget.

Precis som Christer Nylander sade här ser vi ju förändringar. Det sker en utveckling, och jag ser mycket fram emot den statistik som jag hoppas kommer nu när det gäller den ytterligare pappa- och mammamånad som vi införde. Jag tror att det har givit resultat. Men jag tror också att vi kommer att se förändringar framöver, eftersom attityderna radikalt har förändrats. Vi ser att inställningarna har förändrats bland de unga föräldrarna.

När det gäller budgetprioriteringar är det ju någonting som vi ständigt ägnar oss åt, det vill säga att väga det ena mot det andra. Det är klart att var och en av oss har våra egna särskilda prioriteringar, men det är mycket som ska prioriteras, precis som Christer Nylander sade.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2002/03:361 om integrationen i Öresundsregionen

Anf. 100 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Christer Nylander har i en interpellation frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att påskynda arbetet med att riva hinder för integration i Öresundsregionen.

Jag vill börja med att hänvisa till det svar jag alldeles nyligen lämnade på en liknande interpellation från Tobias Billström. De besked jag då lämnade bör i allt väsentligt besvara också den fråga som Christer Nylander nu ställer. Detta är den fjärde interpellationen under våren om Öresundsregionen. Jag tolkar detta som att det i riksdagen finns ett starkt intresse och stöd för Öresundsintegrationen.

Den gynnsamma utvecklingen för Skåne hänger förstås delvis samman med att Öresundsbron skapat nya förutsättningar för samarbete med Köpenhamnsområdet. Nyligen visade en rapport från Öresundsinstitutet att Öresundsregionen står för 28 % av den samlade dansk-svenska eko-

nomin. Konjunkturedgången har här i jämförelse varit mindre märkbar än i de två länderna i sin helhet.

Länsarbetsnämnden i Skåne gav i sin vårprognos nyligen uttryck för en "avvaktande optimism". 5 400 nya arbetstillfällen kan skapas i Skåne fram till första kvartalet 2004, vilket motsvarar en tillväxt på 1,2 %. Sysselsättningen förväntas öka mest i Malmö, där prognosen spår en ökning på 1,3 %.

Som jag tidigare sagt arbetar förre danske statsministern Poul Schlüter i sin egenskap som min personlige representant aktivt med att undanröja gränshinder mellan de nordiska länderna. Hans arbete omfattar också Öresundsregionen. Han uppmärksammar inte minst arbetsmarknads- och socialförsäkringsfrågor. Vad gäller skattelagstiftningen görs nya ansträngningar mellan Sverige och Danmark i syfte att finna för båda parter godtagbara lösningar. När vi kommer närmare slutet av Sveriges ordförandeskap i det nordiska regeringsarbetet blir det tillfälle att bedöma resultaten av våra ansträngningar för att minska gränshindren.

Integrationen går framåt, och på båda sidor om sundet arbetas det på att förenkla och förbättra, inte minst informationen för dem som önskar pendla. Här är svenska regeringen pådrivande, liksom på andra områden av betydelse för integrationen i Öresundsregionen.

Anf. 101 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag tror att Berit Andnors engagemang för de här frågorna är äkta. Jag vet också att det är väldigt många som är väldigt besvikna på att så väldigt lite faktiskt händer i verkligheten. Jag kan konstatera att det inte heller i det här interpellationssvaret finns några som helst konkreta förslag på hur vi ska gå vidare för att minska krånglet för de människor som pendlar över Öresund.

Fru talman! Jag och Berit Andnor har diskuterat den här frågan förut, och jag kan lova att vi kommer att fortsätta diskutera den till dess att jag ser att det faktiskt sker förändringar.

Sedan statsrådet blev ansvarig för frågorna kring Öresundsintegrationen har hon genom olika uttalanden skapat förväntningar och förhoppningar bland väldigt många människor, och det är bra. Men det räcker inte med förväntningar och förhoppningar. Det behövs ju också förslag och förverkliganden.

Sverige är ju som bekant under detta år ordförande för det nordiska regeringssamarbetet, och det är en viktig position. Det innebär att bollen ligger hos den svenska regeringen och hos Berit Andnor.

Eftersom jag vet att Berit Andnor är engagerad i den här frågan undrar jag ibland var bromsklossen egentligen finns, eller möjligen vem som är bromsklossen. Är det möjligen någon annan i regeringen? Jag tror att om vi ska komma någon vart med den här frågan så måste nog både statsministern och finansministern engagera sig lite mer. Det är möjligen så att engagemanget hos dessa båda inte är lika stort – jag vet inte. Jag tror till exempel att det är dags för finansministern att lyfta blicken från det kamerala och se möjligheterna med den tillväxt och den dynamik som finns i Öresundsregionen. Det är ju precis så som Berit Andnor säger: Trots alla barriärer är denna region den som lyfter svensk tillväxt och det svenska välståndet väldigt mycket. Eftersom den svenska eko-

nomin är i ett läge som kräver en mängd åtgärder för att vi ska få fart på tillväxten tycker jag att det är väldigt konstigt – helt ofattbart – att man inte ser till att släppa loss möjligheterna för Öresundsregionen att agera draglok.

Man kan inte påstå att de framgångar som finns sker tack vare politiska beslut. Det är snarare trots avsaknaden av politiska beslut som det sker framgång och tillväxt. De som jobbar med integrationsfrågan på plats i Danmark och i Skåne brukar säga så här: Företagens integration tickar på ganska väl. Det är tre gånger fler företag nu än när bron byggdes som har kontakter över sundet. Arbetsmarknadens integration ligger ganska still – kanske backar den till och med i år på grund av den dåliga konjunkturen.

Det har förvisso skett ökad flyttning, men den beror mer på att man letar efter ett billigare boende än på att man byter jobb. Djupet och tempot i integrationen sinkas av krånglet och de politiska regelverk som finns och av att man inte river de hindren. Det visar på att mycket mer skulle kunna hända.

Det har gjorts någon utredning och det hålls en massa högtidstal på konferenser. Men i praktiken sker inte så väldigt mycket. Det är mycket som borde göras. Pendlarpriset borde sänkas ytterligare. Socialförsäkringsreglerna måste ses över. Men framför allt är det skattereglerna som är det viktigaste.

Slutsatsen är att integrationen pågår i vardagen men med ganska låg takt och mycket krångel. Det är dags för politikerna att leverera och göra sin del av jobbet. Bollen har nu legat i ett halvår på Berit Andnors bord. Hon har fortfarande ett halvår på sig som ordförande i regeringssamarbetet. Jag skulle faktiskt vilja ställa ytterligare ett antal frågor.

Får vi under det här året se en proposition från regeringen som tar sikte på en helhetslösning på integrationsproblematiken? Förbereds det någon proposition på Finansdepartementet för att lösa skatteproblemen för Öresundspendlare? Tänker Berit Andnor presentera några konkreta lagförslag under resten av året för att göra något åt problemen på socialförsäkringsområdet?

Anf. 102 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Christer Nylander har i sin interpellation berört ett mycket viktigt ämne, inte minst för oss skåningar och blekingebor men egentligen för hela Sverige: Hur går det egentligen med integrationen i Öresundsregionen?

Jag ska återge vad som sägs i ett expertutlåtande i en tidning: Det är en svår uppgift, mycket svår. De nordiska länderna har så duktiga byråkrater, och varje lands byråkrati tycker att den lösning de valt är den enda riktiga.

De orden är hämtade från en tidningsintervju med Poul Schlüter. Han fortsätter: Mitt arbete kan bara lyckas om båda ländernas ministrar är entusiastiska. Reportern frågar: Är de entusiastiska? Svaret blir: Nej, inte tillräckligt. De är alltför styrda av byråkraterna. Det är ministrarna som ska styra, och det ska de göra med lite frejdighet och mod.

Min fråga till statsrådet blir då: Är det verkligen så att byråkraterna styr?

Jag skulle också vilja veta hur statsrådet ser på några av de intressanta förslag som Schlüter kommer med. Är det bra förslag? Kommer de att genomföras? När kan de genomföras? Han säger att medborgarna ska kunna använda sina personnummer i samtliga nordiska länder och att den som börjar arbeta i ett annat nordiskt land ska behålla sin gamla a-kassa de första sex månaderna. Så har han också förslag till förändringar i studiestödssystemet, så att det blir lättare att studera i de andra nordiska länderna.

Från den plats i Skåne där jag är bosatt, Tyringe, tänker vi inte bara på Öresundsbronns betydelse och Malmö–Köpenhamn-regionen utan vårt hjärta klappar också för Helsingborg–Helsingör-området. Hur ser statsrådet på samarbetet och integrationsmöjligheterna i det området?

En följdfråga blir naturligtvis: Är frågan om en fast förbindelse i form av en tunnel med på dagordningen i de internordiska samtalen?

Anf. 103 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Det är en massiv anstormning från Skånehåll till statsrådet, men vi uppskattar att vi får tillfälle att debattera frågor som berör vår hemmafront.

Den 6 maj arrangerade Öresund Direkt ännu en konferens om våra komplicerade regler avseende socialförsäkring på båda sidor av Öresund. Jag har ett exempel som gäller två personer. Vi kan kalla dem för Kirsten Dansk och Anders Svensk. De bor i Danmark, och Anders Svensk får för sig att han ska börja arbeta i Sverige. De regler och de upplevelser som Anders får vara med om tror jag inte att varken statsrådet eller jag själv skulle vilja vara med om. Allting förändras från ganska generösa svenska sjukförsäkringsregler, trots att han bor i Danmark, till att de så småningom skiljs åt och hamnar i ren ekonomisk misär. Detta är ett exempel som jag vill lyfta fram i all korthet och fråga vad statsrådet gör för att vi över huvud taget ska kunna få en reell och verklig integration i detta område. Avstånden är så korta, inte minst i norra delen av Öresund. Där är man på sin arbetsplats efter 20 minuter med båt.

Nere i Baseltrakten, i Tyskland, Schweiz och Frankrike finns ett intressant exempel. Där har man en regional lösning på de problem som vi har i Öresundsregionen. De tre länderna har enats om att samarbeta med en gemensam skattelagstiftning. Om statsrådet inte har haft möjlighet att besöka den platsen ännu så rekommenderar jag henne att kontakta den för att göra ett konkret studiebesök. Jag har glömt namnet på den, men det är i anslutning till Basel. Där kan man se hur man konkret och verkligt kan lösa frågan om en ganska komplicerad lagstiftning som de tre länderna har upplevt. Där är det dessutom tre länder, och vi är två.

Min fråga är: Skulle det finnas en rimlig möjlighet att finna en liknande lösning med en speciell lagstiftning för just Öresundsregionen? Jag har tidigare haft en debatt med Bosse Ringholm om det, men då var det mera om skattefrågor. Nu undrar jag om möjligheterna finns att vi ska kunna uppleva liknande på socialförsäkringsområdet.

Anf. 104 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag har skapat stora förväntningar och förhoppningar, sade Christer Nylander. Dem har jag också! Jag har egna stora förväntningar och förhoppningar på det här arbetet. Men jag tror inte att någon

hade förväntat sig att jag i dag skulle kunna stå här och redovisa vilka framsteg som har gjorts under denna korta tid. Jag tycker att jag har skapat ett ganska gott klimat för att gå vidare i det arbete som har påbörjats tidigare. Jag hoppas att jag i slutet på detta år ska kunna redovisa en rad konkreta förslag. Men detta är, som jag har sagt tidigare, inte en kvinnas arbete utan det krävs ett stort engagemang och intresse från alla nordiska länder. Det här rör inte bara Öresundsområdet.

Engagemanget från regeringen är mycket stort. Vi prioriterar detta arbete. Men det krävs också att de andra nordiska ländernas regeringar deltar i arbetet. Hittills tycker jag att det har sett bra ut. Poul Schlüter är alldeles utmärkt för detta arbete. Han är en pådrivare. Han har också den auktoritet, den kunskap och det nätverk som krävs i detta sammanhang.

Får vi se en proposition om helheten, propositioner om skatter och så vidare? Ja, i de fall det krävs för att integrationen ska gå vidare. Det är mycket möjligt. Jag kan inte utesluta det. Men jag kan i dag inte svara på om det blir några sådana konkreta förslag.

Är det byråkraterna som styr? Det finns en rad olika regler, och de flesta tycker att de har upprättats på mycket goda grunder och försvarar dem helhjärtat. Det gäller inte bara byråkrater utan också många politiker. Det är bara att konstatera att vi måste börja diskutera att rucka på reglerna eller också bli överens om var gränserna går, om vi ska nå längre i integrationen. I det arbetet har vi från svensk sida sagt att det bästa inte får bli det godas fiende. Det innebär att om vi inte hittar den där superba lösningen så kanske vi kan göra någonting som är nästan lika bra och arbeta utifrån det.

För ett par veckor sedan hölls ett seminarium i Karlstad där frågor som rör vår kommunikation var uppe till diskussion – bilarna, långtrafarna, handeln, att vi kör över våra gränser.

Det har ställts en fråga om en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör. Det är ingenting som finns i diskussionen just nu, men jag vet att riksdagen framöver kommer att diskutera prioriteringarna när det gäller infrastrukturen. Det finns kanske anledning att återkomma till frågan i det sammanhanget.

Det har talats om att hitta en egen lösning i gränsregionen. Jag tror att det blir ganska stora problem med det. Jag kan mycket väl titta på det exempel som Kenneth Lantz nämner, men jag tror inte att vi ska sikta på det i första hand. I stället ska vi försöka hitta de enkla, genomförbara lösningarna och se på frågan från ett pragmatiskt perspektiv, just för att underlätta för våra medborgare som bor i gränsregioner. Vi har ganska många sådana i detta land.

Med den ambitionen och den inriktningen arbetar jag vidare. Till min hjälp har jag bara engagerade kolleger och dessutom Poul Schlüter, som är en särskild pådrivare i detta arbete. Jag har alltså goda förhoppningar.

Anf. 105 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Ja, Berit Andnor har goda förhoppningar och hopp om att i slutet av detta år kunna leverera. Jag förstår att Berit Andnor hoppas det. Jag kommer ihåg en artikel i början av januari, jag tror det var i Dagens Industri, där hon uttalade sig och sade att det vore skruvt om vi inte fick ett rejält genombrott på detta område under det år som Sverige är

ordförandeland. Jag tänker ha kvar den artikeln ett tag till – åtminstone ett halvår till.

Regionen kring Öresund är full av människor som ser många nya möjligheter i och med att integrationen kommer i gång. När bron byggdes sade politikerna att den byggs för att skapa en gemensam bostads- och arbetsmarknad i Öresundsregionen. Det var det uttalade huvudsyftet med Öresundsbron.

Berit Andnor har tidigare sagt att det ska vara lika enkelt att pendla över Öresund till Danmark som det är att pendla inom Sverige. Jag delar till fullo den visionen. Men då är det dags att också börja leverera de beslut som krävs för att kunna riva barriärerna. Det finns många barriärer, inte minst när det gäller arbets- och bostadsmarknaden.

Om man inte fullföljer dessa beslut anser jag att man har lurat väljarna. Det gäller alltså den motivering till att bygga bron som man en gång levererade till väljarna. Att bara måla upp visioner och sedan inte orka genomföra ens små steg för att nå dem visar på bristande politiskt ledarskap.

Ett väldigt bra beslut som är fattat är att man har utsett Poul Schlüter till särskild ombudsman – eller vad han nu kallas. Lars-Ivar Ericson citerade Schlüter som sagt att ministrarna måste vara entusiastiska och att de kanske inte alltid är det. Jag vet att Berit Andnor är entusiastisk och brinner för dessa frågor.

Min slutsats efter att ha följt den här debatten under flera år är dock att det inte bara handlar om att en minister ska vara entusiastisk, eller att bara Poul Schlüter ska vara entusiastisk, utan det krävs att regeringarna tar frågan på mycket större allvar.

Jag tror att statsministern måste gå ut och hävda att den här frågan ska prioriteras. Jag tror också att det är dags för finansministern att lyfta blicken och se att om man får fart på denna region är det bra även för resten av Sverige.

Det är klart att detta går att lösa. Jag måste erkänna att jag ibland tvivlar på om den politiska viljan finns. Att Berit Andnor vill se framgångar, och att hon inte vill att det ska bli en skruttpå period när Sverige är ordförande, är jag alldeles övertygad om. Men någonstans måste det finnas en bromskloss.

Danskarna säger exakt samma sak som vi, nämligen att de verkligen vill men att problemet är den svenska regeringen. Man kan inte hålla på att skylla på varandra på det sättet. I stället måste man lyfta upp frågan på högsta nivå i respektive regering.

Jag måste få ställa frågan: Handeln på hjärtat, Berit Andnor, känner du att du i regeringen har fullt stöd för att driva dessa frågor? Statsministern ska ju prata på Öresundskommitténs tioårsjubileum. Kommer han att brinna lika mycket för dessa frågor när han pratar där i början av juni? Kommer han att lägga fram några konkreta förslag? Kommer han att där försöka nå fram till ett genombrott i förhandlingarna med Danmark?

Anf. 106 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Poul Schlüter kallas i tidningsartikeln för Berit Andnors torped. Torpeder avancerar ju snabbt mot målet, och för det mesta träffar de mitt i prick. Det tycker jag att han också gör med sina skarpa och kloka förslag. Vi bör efterlysa lite mer torpedfart och målinriktning hos

Prot. 2002/03:107
20 maj

Svar på
interpellationer

berörda ministrar när det gäller integrationsprocessen i Öresundsregionen.

Vid Nordiska ministerrådets oktobermöte i Oslo är integrationen en huvudfråga. Om jag har förstått saken rätt ska förslagen dessförinnan ha förankrats i respektive land. Vi får därför hoppas att alla inblandade tittar i sin almanacka och noterar att oktober inte ligger så långt borta och därför inriktar sig på att nå snabba resultat.

Den första meningen på danska som jag lärde mig i skolan löd ”vær kun rolig”; ”rolig” på danska betyder ”lugn”. För att det ska bli riktigt roligt och lugnt inför framtiden behöver integrationsarbetet påskyndas. Jag ber statsrådet att ta med den hälsningen till kollegerna i regeringen.

Anf. 107 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag förväntar mig inte att Berit Andnor ska kunna ge svar på hur vi löser hela den här stora problematiken och applicerar det koncept som man har i Schweiz, Tyskland och Frankrike.

Integrationen går naturligtvis framåt. Det är ingen tvekan om den saken. Beklagligt nog är emellertid hindren fortfarande stora. Det är inte så många år sedan som man förändrade lagstiftningen till det sämre för svenskarna. Danskarna vann på det.

Min konkreta fråga är: Vad har Berit Andnor för stöd i regeringen för att vi tydligt ska finna en lösning på problematiken i Öresundsregionen?

Det låter så vackert när man säger att vi har byggt bron. Javisst, vi har förbundit länderna. Men det krävs ett steg till i form av en kraftfull satsning och ett handfast beslut för att vi över huvud taget ska kunna nå fram till en fullkomlig befrielse från de konstiga regler som gör integrationsarbetet svårare i stället för enklare.

Anf. 108 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! I oktober har vi Nordiska rådets session i Oslo. Då kommer Poul Schlüter och jag att redovisa det arbete som vi hittills har bedrivit. Jag har stora förhoppningar och förväntningar inför den redovisningen och hoppas att vi verkligen kan redovisa en rad konkreta resultat.

Däremot kan jag redan nu säga, och det har jag också sagt i tidigare debatter, att vi inte kommer att ha allt på plats och att allt är fixt och färdigt. Det är en illusion att tro det eftersom det hela tiden händer saker och ting. Samhället förändras och utvecklas, vilket vi nu ser också i integrationsarbetet. Nya saker dyker upp som vi inte hade tänkt på tidigare.

När det gäller stödet i regeringen kan jag bara säga att vi alla är besjälade av att förbättra integrationen mellan de nordiska länderna. Det kräver dock att inte bara vi i Sverige och den svenska regeringen och riksdagen är överens om detta, utan att det också finns ett lika stort engagemang och en lika stor vilja i de övriga nordiska länderna.

Det hela bygger på att vi blir överens. Då är det inte bara harmonisering som gäller, vilket jag också hela tiden har sagt. Många gånger handlar det även om att klara ut vad som gäller och ge en förbättrad information. Det är ett viktigt inslag i det fortsatta arbetet.

Jag tror inte att vi får en helt harmoniserad skattelagstiftning. Vi har olika uppbyggnader, och det kommer vi att ha också i framtiden. Däremot ska vi se till att de som pendlar över gränserna vet vad som gäller. Dessutom ska vi ta bort en del hinder.

Det pågår konkreta förhandlingar mellan Sverige och Danmark. De förhandlingarna är mycket seriösa, men det är som ni vet ingenting som man står i riksdagens talarstol och redovisar. Inte heller den 10 juni, när statsministern är i Malmö, kommer det att bli något avslöjande av de interna diskussioner som pågår. Det hoppas jag att ni har förståelse för. Det viktiga är ju att vi försöker nå framgång inom det här området, och det sker mycket seriösa ansträngningar från båda håll för att vi ska hitta en lösning på skattefrågorna som nu är på tapeten.

Låt oss också komma ihåg, och hela tiden upprepa, att det sker en positiv utveckling i Öresundsregionen. Det är en fantastisk region med enormt fina utvecklingsmöjligheter.

Naturligtvis kan tillväxten stimuleras ytterligare. Vi är helt överens om att där finns en oerhörd utvecklingspotential. Det har också skett en positiv utveckling, och jag tror att den utvecklingen kommer att fortgå. Vi ska göra precis allt vad vi kan för att driva detta arbete framåt under det svenska ordförandeskapet. Det är emellertid viktigt att arbetet drivs vidare också när nästa land tar vid eftersom jag tror att en rad hinder trots allt kommer att återstå.

Anf. 109 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Vi är åtminstone överens om att det är en fantastiskt region. Men jag måste ändå säga att jag har hört det så många gånger och under så många år. Det har inte bara jag gjort utan också många andra.

Det måste snart vara dags att leverera också lite lösningar och konkreta förslag. Men det är inte nog med det. Jag tror säkert att Poul Schlüter och Berit Andnor kan komma fram till ett antal konkreta förslag. Men man måste också implementera dem, gå vidare och genomföra dem.

Olof Palme sade att politik är att vilja. Jag vill hävda att Olof Palme hade fel. Det räcker inte att bara vilja. Man måste kunna också. Man måste kunna samla stöd för sina idéer och sin egen vilja.

Därför är det så viktigt att Berit Andnors engagemang och Poul Schlüters engagemang inte klingar ohört utan att det också finns resonansbotten i regeringen. Det gäller framför allt från statsministern och finansministern och kanske också näringsministern, som jobbat med dessa frågor förut.

Vi kommer nog annars aldrig att se någon förbättring. Vi kommer då att fortsätta debattera frågan år ut och år in, vänta på förslag och säga att det sker så mycket positivt. Det sker väldigt mycket positivt. Men det sker trots politiken och inte tack vare politiken.

It takes two to tango, var det någon som sade. Självklart är det så att båda regeringar måste samarbeta för att hitta lösningar. Danska regeringen säger precis samma sak. Den lägger fram en massa konkreta förslag, har en massa idéer och presenterar dem. Den skyller på att den svenska regeringen har ett bristande intresse.

Kanske är det ändå så att det snart får vara slut på att man skyller på varandra och börjar dansa i stället. Det gör faktiskt ingenting om båda bjuder upp. Då blir det definitivt något av det.

Anf. 110 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! I alla fall sedan jag blev nordisk samarbetsminister har jag inte upplevt att vi skyller på varandra, tvärtom. Jag tycker att vi har ett alldeles utmärkt samarbetsklimat. Men det har kanske varit så lite tidigare i debatten, och det är olyckligt.

Det är särskilt olyckligt när man försöker att föra förhandlingar i talarstolarna. Det blir aldrig bra. De måste skötas på ett annat sätt, och det gör vi nu. Jag tycker att vi har ett utmärkt samarbete. Jag har det allra största förtroende för Flemming Hansen, som är samarbetsminister i Danmark. Vi har mycket bra resonemang tillsammans.

Christer Nylander säger att detta har utvecklats trots politiken. Jag måste ändå säga att den svenska sidan av Öresundsregionen har varit föremål för omfattande satsningar. De har kommit till efter politiska beslut i den församling där vi är just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM74 Förslag från EU-kommissionen om att inrätta en EU-vattenfond KOM(2003)211 till utrikesutskottet

16 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2002/03:117 till miljö- och jordbruksutskottet

17 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

2002/03:KU32 Lagrådets arbetsformer

Finansutskottets betänkanden

2002/03:FiU23 Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2002

2002/03:FiU25 Vakansstatistik

2002/03:FiU27 Avgifter vid Riksrevisionen

Utrikesutskottets betänkande

2002/03:UU8 FN och vissa multilaterala frågor

Trafikskommitténs betänkande
2002/03:TU5 Sjöfart

Socialskommitténs betänkanden
2002/03:SoU18 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna
arvsfonden under budgetåret 2002
2002/03:SoU19 Översyn av lagen (1993:389) om assistansersättning

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 maj

2002/03:961 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Morgan Johansson
Alkohol

2002/03:962 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Ungdomars konsumtion av alkohol

2002/03:963 av *Urban Ahlin* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Aceh

2002/03:964 av *Jörgen Johansson* (c) till utbildningsminister Thomas
Östros

Skolans attitydskapande uppgift

2002/03:965 av *Camilla Sköld Jansson* (v) till statsrådet Gunnar Lund
EMU och vår grundlag

2002/03:966 av *Elina Linna* (v) till statsrådet Mona Sahlin
Sverigefinska minoritetens ställning i Mälardalen

2002/03:967 av *Birgitta Sellén* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Handlingsprogram för det svenska språket

2002/03:968 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Polisens transporter

den 20 maj

2002/03:969 av *Mikael Odenberg* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky
Konsultarvoden för SJ:s rekonstruktion

2002/03:970 av *Gunnar Nordmark* (fp) till utbildningsminister Thomas
Östros

Granskning av friskolor

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 27 maj.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 8 § anf. 34 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.21,
av förste vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 92 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Anmälan om uteblivna svar på interpellationer	3
4 § Svar på interpellation 2002/03:306 om säkerhetsdepartement i stället för försvarsdepartement.....	4
Anf. 1 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	4
Anf. 2 LARS ÄNGSTRÖM (mp).....	5
Anf. 3 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	6
Anf. 4 LARS ÄNGSTRÖM (mp).....	7
Anf. 5 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	7
Anf. 6 LARS ÄNGSTRÖM (mp).....	8
Anf. 7 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	8
5 § Svar på interpellation 2002/03:357 om riksväg 50.....	9
Anf. 8 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	9
Anf. 9 ULRIK LINDGREN (kd).....	9
Anf. 10 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	10
Anf. 11 ULRIK LINDGREN (kd).....	11
Anf. 12 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	12
Anf. 13 ULRIK LINDGREN (kd).....	13
Anf. 14 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	13
6 § Svar på interpellation 2002/03:382 om nationell vägplan	14
Anf. 15 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	14
Anf. 16 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	14
Anf. 17 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	15
Anf. 18 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	16
Anf. 19 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	17
Anf. 20 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	18
Anf. 21 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	18
7 § Svar på interpellation 2002/03:383 om Postens regionalpolitiska ansvar	19
Anf. 22 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	19
Anf. 23 AGNE HANSSON (c).....	19
Anf. 24 LENNART BEIJER (v).....	20
Anf. 25 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	21
Anf. 26 AGNE HANSSON (c).....	22
Anf. 27 LENNART BEIJER (v).....	22
Anf. 28 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	23
Anf. 29 AGNE HANSSON (c).....	23
8 § Svar på interpellationerna 2002/03:339, 340, 341 och 342 om trängselavgifter i Stockholms län	24
Anf. 30 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	24
Anf. 31 GUNNAR ANDRÉN (fp)	25
Anf. 32 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	26
Anf. 33 NINA LUNDSTRÖM (fp)	27
Anf. 34 MARTIN ANDREASSON (fp)	28

Anf. 35	ELIZABETH NYSTRÖM (m)	29
Anf. 36	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	29
Anf. 37	GUNNAR ANDRÉN (fp)	31
Anf. 38	HELENA BARGHOLTZ (fp)	32
Anf. 39	NINA LUNDSTRÖM (fp)	33
Anf. 40	MARTIN ANDREASSON (fp)	34
Anf. 41	ELIZABETH NYSTRÖM (m)	35
Anf. 42	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	35
Anf. 43	GUNNAR ANDRÉN (fp)	36
Anf. 44	HELENA BARGHOLTZ (fp)	37
Anf. 45	NINA LUNDSTRÖM (fp)	38
Anf. 46	MARTIN ANDREASSON (fp)	38
Anf. 47	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	39
Ajournering		40
Återupptagna förhandlingar		40
9 § Svar på interpellation 2002/03:343 om kostnaderna för		
skadegörelse		40
Anf. 48	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	40
Anf. 49	GUNNAR ANDRÉN (fp)	40
Anf. 50	JEPPE JOHNSSON (m)	41
Anf. 51	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	42
Anf. 52	GUNNAR ANDRÉN (fp)	42
Anf. 53	JEPPE JOHNSSON (m)	43
10 § Svar på interpellation 2002/03:324 om ledarskapet inom		
polisen		43
Anf. 54	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	43
Anf. 55	JOHAN PEHRSON (fp)	45
Anf. 56	RAGNWI MARCELIND (kd)	46
Anf. 57	HILLEVI ENGSTRÖM (m)	47
Anf. 58	JOHAN LINANDER (c)	48
Anf. 59	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	48
Anf. 60	JOHAN PEHRSON (fp)	49
Anf. 61	RAGNWI MARCELIND (kd)	50
Anf. 62	HILLEVI ENGSTRÖM (m)	51
Anf. 63	JOHAN LINANDER (c)	51
Anf. 64	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	52
Anf. 65	JOHAN PEHRSON (fp)	52
11 § Svar på interpellation 2002/03:335 om små tingsrätters		
framtid		53
Anf. 66	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	53
Anf. 67	RAGNWI MARCELIND (kd)	54
Anf. 68	PATRIK NORINDER (m)	55
Anf. 69	JAN ERTSBORN (fp)	56
Anf. 70	JOHAN LINANDER (c)	56
Anf. 71	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	57
Anf. 72	RAGNWI MARCELIND (kd)	57
Anf. 73	PATRIK NORINDER (m)	59
Anf. 74	JAN ERTSBORN (fp)	59
Anf. 75	FÖRSTE VICE TALMANNEN	60

Anf. 76 JOHAN LINANDER (c).....	60	Prot. 2002/03:107
Anf. 77 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	60	20 maj
Anf. 78 RAGNWI MARCELIND (kd)	60	
12 § Svar på interpellationerna 2002/03:345 och 346 om		
attityder inom rättsväsendet	61	
Anf. 79 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	61	
Anf. 80 ANNIKA QARLSSON (c).....	63	
Anf. 81 RAGNWI MARCELIND (kd)	64	
Anf. 82 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	65	
Anf. 83 JOHAN PEHRSON (fp).....	65	
Anf. 84 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	66	
Anf. 85 ANNIKA QARLSSON (c).....	67	
Anf. 86 RAGNWI MARCELIND (kd)	68	
Anf. 87 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	69	
Anf. 88 ANNIKA QARLSSON (c).....	70	
Anf. 89 RAGNWI MARCELIND (kd)	70	
Anf. 90 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	71	
13 § Svar på interpellation 2002/03:370 om föräldralediga		
pappor	71	
Anf. 91 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	71	
Anf. 92 ANNIKA QARLSSON (c).....	72	
Anf. 93 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	73	
Anf. 94 ANNIKA QARLSSON (c).....	73	
Anf. 95 CHRISTER NYLANDER (fp).....	74	
Anf. 96 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	74	
Anf. 97 ANNIKA QARLSSON (c).....	75	
Anf. 98 CHRISTER NYLANDER (fp).....	75	
Anf. 99 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	76	
14 § Svar på interpellation 2002/03:361 om integrationen i		
Öresundsregionen	76	
Anf. 100 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	76	
Anf. 101 CHRISTER NYLANDER (fp).....	77	
Anf. 102 LARS-IVAR ERICSON (c)	78	
Anf. 103 KENNETH LANTZ (kd)	79	
Anf. 104 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	79	
Anf. 105 CHRISTER NYLANDER (fp).....	80	
Anf. 106 LARS-IVAR ERICSON (c)	81	
Anf. 107 KENNETH LANTZ (kd)	82	
Anf. 108 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	82	
Anf. 109 CHRISTER NYLANDER (fp).....	83	
Anf. 110 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	84	
15 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag		
från Europeiska kommissionen	84	
16 § Hänvisning av ärende till utskott.....	84	
17 § Bordläggning.....	84	
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	85	
19 § Kammaren åtskildes kl. 20.43.....	86	

